

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Bc. Daniel Slanina

**Ústavní změny v Maďarsku po roce 2010 ve světle konceptu
neliberální demokracie**

Constitutional changes in Hungary after 2010 in the light of Illiberal
concept of democracy

2019

Vedoucí práce: Mgr. Martin Štefek, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 6. 12. 2019

.....

Daniel Slanina

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval Mgr. Martinu Štefkovi, Ph.D., za velmi vstřícný a přátelský přístup při psaní této práce a současně pak Mgr. Kristýně Pauly a Mgr. Jiřímu Hendrichovi za podporu během procesu její tvorby.

Abstrakt

Předmětem této práce je zejména deskripce vývoje a analýza logiky a charakteru maďarského režimu, jakož i změn, které se v tomto po vítězství Viktora Orbána a jeho strany Fidesz v parlamentních volbách udály. V rámci této práce tak budou za tímto účelem zkoumána tři základní výzkumné otázky, tj. (1) *K jakým ústavním změnám v Maďarsku došlo a jaké jsou jejich důsledky (?)*, (2) *Jak se změnil volební systém a jaká byla logika a dopady této změny (?)* a současně (3) *Jaký charakter a proč má současný režim v Maďarsku (?)*.

Klíčová slova: Maďarsko; Neliberální demokracie; Ústava

ABSTRACT

The subject of this work is in description of the development and analysis of the logic of the Hungarian regime after 2010, as well as the changes that occurred after the victory of Viktor Orbán and his Fidesz party in parliamentary election. In this work, there fundamental research questions will be examined for this purpose, i. e. (1) *What constitutional changes have occurred in Hungary and what are their consequences (?)*, (2) *How did the electoral system change and what was the logic and impact of this change (?)* and at the same time (3) *What character and why is the current regime in Hungary (?)*.

Keywords: Hungary; Illiberal Democracy; Constitution

Obsah

1	ÚVOD.....	- 7 -
2	POJEDNÁNÍ O DOSAVADNÍM STAVU BĀDÁNÍ	- 18 -
3	TEORIE HYBRIDNÍCH REŽIMŮ S DŮRAZEM NA KONCEPT NELIBERÁLNÍ DEMOKRACIE, ELEKTORÁLNÍ DEMOKRACIE A KOMPETITIVNÍHO AUTORITÁŘSTVÍ.....	- 29 -
1.1	LIBERÁLNÍ DEMOKRACIE A JEDNOTLIVÉ PŘÍSTUPY K DEFINICI DEMOKRACIE VYUŽÍVANÉ PŘI KONSTRUKCI KATEGORIE HYBRIDNÍCH REŽIMŮ	- 30 -
1.2	AUTORITÁŘSTVÍ.....	- 35 -
1.3	HYBRIDNÍ REŽIMY S DŮRAZEM NA KONCEPT NELIBERÁLNÍ DEMOKRACIE, KOMPETITIVNÍHO AUTORITÁŘSTVÍ A ELEKTORÁLNÍ DEMOKRACIE	- 36 -
4	ÚSTAVNÍ ZMĚNY V MAĎARSKU PO ROCE 2010.....	- 42 -
1.1	CESTA K NOVÉMU ÚSTAVNÍMU ŘÁDU.....	- 43 -
1.2	NOVÝ ÚSTAVNÍ ŘÁD.....	- 47 -
5	REFORMA VOLEBNÍHO SYSTÉMU PRO PARLAMENTNÍ VOLBY PO ROCE 2010 -	59 -
6	CHARAKTER MAĎARSKÉHO REŽIMU PO ROCE 2010 VE SVĚTLE TEORIE HYBRIDNÍCH REŽIMŮ.....	- 72 -
7	ZÁVĚR.....	- 79 -

1 ÚVOD

Na konec dějin a zase zpět?

„Nejsme o nic moudřejší než Evropané, kteří viděli demokracii ve 20. století podlehnout fašismu, nacismu a komunismu. Naši výhodou však je, že se můžeme poučit z jejich zkušenosti.“¹

V létě roku 1992 publikoval americký politolog Francis Fukuyama monografii nazvanou *The End of History and the Last Man*², v níž představil koncept, který nastínil již v eseji publikované o tři roky dříve, tj. koncept tzv. *konce dějin*. Myšlenkovým základem toho konceptu je tvrzení, že lidský druh již dosáhl vrcholu v rámci svého vývoje ve smyslu evoluce institucí, společenského uspořádání a ideálního nastavení rovnováhy mezi ochranou práv jednotlivce a menšin na straně jedné a efektivní tvorby většinových rozhodnutí v rámci demokratického zřízení na straně druhé. Vrchol tohoto procesu představuje liberální demokracie, která podle Francise Fukuyamy představuje konečnou formu lidského vládnutí³. Jedná se o konstrukt, který v sobě spojuje dva rozdílné, ve své podstatě často i protichůdné, teoretické prvky, tj. prvek liberální, v podobě konstitučního liberalismu, jehož podstatou je omezení moci, na straně jedné a prvek demokratický, jehož podstatou je koncentrace moci a její použití, na straně druhé⁴⁵. Podle německo-amerického politologa Yaschy Mounka představuje demokratická složka liberální demokracie *soubor závazných volebních institucí, který efektivně zajišťuje transformaci mínění lidu v administrativní kroky*⁶, a liberální složka pak *instituce zajišťující efektivní ochranu právního státu a zaručují individuální práva*⁷. Liberálně-demokratický stát, který se podle Fukuyamy vytvořil na konci dějin, tak je liberální do té míry, do jaké prostřednictvím právního státu uznává a chrání univerzální lidské právo na svobodu a demokratický do té míry, do jaké existuje se souhlasem ovládaných, tj. je v jejich očích legitimní.⁸

Liberální demokracie se pro západní svět stala fakticky synonymem toho, co tento chápe pod obecnějším pojmem demokracie. Stala se dominantním společenským uspořádáním, pro něž

---

¹ SNYDER, Timothy. *ON TYRANNY. Twenty Lessons from the Twentieth Century*. London: The Bodley Head, 2017. Str. 13. ISBN 9781847924889.

² V českém překladu *Konec dějin a poslední člověk*.

³ FUKUYAMA, Francis. *The End of History (?)*. *The National Interest*: 1989; V anglickém originálu – „*The final form of human government*.“

⁴ ZAKARIA, Fareed. *Budoucnost svobody*. Praha: Academia, 2012. Str. 96. ISBN 978-80-200-2037-6.

⁵ PLATTNER, Marc. F. *Illiberal Democracy and the Struggle on the Right*. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p-5-19 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.

⁶ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420-3.

⁷ Tamtéž.

⁸ FUKUYAMA, Francis. *The End of History (?)*. *The National Interest*: 1989 [online].

není hodnotícím kritériem toliko existence soutěživých, svobodných a férových voleb, ve kterých občané vyjadřují svou vůli, tak jako tomu bylo např. u minimalistického pojetí demokracie J. A. Schumpetera⁹, nýbrž též přítomnost prvků konstitučního liberalismu, jako je vláda práva, dělba moci či ochrana základních práv a svobod, a to včetně svobody slova, náboženského vyznání či ochrany soukromého vlastnictví. Základem liberálně-demokratického zřízení je tak zejména právní stát, prostřednictvím něž stát občanům garantuje ochranu občanských a politických práv zakotvených v ústavě. Právní pořádek naplňující konstrukci právního státu pak není toliko hodnotově neutrálním, ale s ohledem na zkušenosti získané ve 20. století, je pak založený právě na liberálně-demokratických hodnotách.

K vzestupu liberální demokracie došlo zejména po konci druhé světové války, a to v rámci tzv. demokratizačních vln. S konceptem demokratizačních vln přišel v roce 1991 americký politolog a profesor z *Harvard University* Samuel Huntington, který ve své publikaci *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*, demokratizační procesy ve světě rozdělil do tří demokratizačních vln. Ačkoliv byl některými teoretiky tento koncept částečně problematizován, tak lze konstatovat, že od poloviny 19. století proběhly ve světě tři, respektive podle některých dokonce čtyři demokratizační vlny. První vlna probíhala podle Samuela Huntingtona od roku 1828 do roku 1926, druhá od roku 1943 do roku 1962 a třetí pak od roku 1974. Na každou demokratizační vlnu pak připadá „nedemokratizační protivlna“, kdy první demokratizační vlna byla zastavena nástupem fašismu a nacismu (1922 až 1942), a druhá pak zejména nástupem pravicových diktatur v Jižní Americe (1958 až 1975)¹⁰. Za čtvrtou demokratizační vlnu pak někteří teoretici považují část Huntigtonovy třetí demokratizační vlny, a to *in concreto* období pádu komunistických režimů ve střední a východní Evropě. K vzestupu liberální demokracie došlo zejména v rámci druhé a třetí demokratizační vlny. Zatímco v rámci první demokratizační vlny, první demokratizační protivlny a druhé demokratizační vlny lze dát Huntingtonovi zcela jistě i na základě dat organizace Polity IV za pravdu, tak jako problematické se jeví jeho pojetí třetí demokratizační vlny, a to i s ohledem na data organizace Polity IV z období let 1800 až 2018¹¹. Je tomu tak z důvodu, že k demokratizaci států sice v rámci této vlny došlo, ale současně pak rostl též počet nedemokratických režimů. Nelze tedy konstatovat, že by dominantním celosvětovým trendem byl právě ten demokratizační.

---

⁹ SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-044-6.

¹⁰ HUNTINGTON, Samuel P. *Třetí vlna: demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-156-7.

¹¹ Global Trends i Governance, 1800-2018 (Polity IV) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <http://www.systemicpeace.org/CTfigures/CTfig15.htm>.

Euforie a očekávání, které sebou přineslo vítězství západu ve Studené válce a pád komunistických režimů ve střední a východní Evropě, respektive vítězství liberálně-demokratického společenského uspořádání a myšlení nad komunisticko-autoritářským, dosahovaly v 90. letech „astronomických“ výšin. Do značné míry tato očekávání exponenciálně umocňovaly samy západní elity, které Fukuyamův koncept konce dějin v atmosféře bezbřehého triumfalismu 90. let využívaly a svou rétorikou vyvolávaly dojem, že lidstvo došlo na konec dějin ve smyslu toho, že se již toto nikdy nebude muset potýkat s násilím či konflikty, se kterými bylo konfrontováno ve 20. století. Pro demonstraci výše uvedeného lze uvést například projev 41. amerického prezidenta George H. W. Bushe v Kongresu¹², při kterém tento vyhlásil nový světový řád, či skutečnost, že rektor z jedné z významných světových univerzit odmítl jmenovat profesora bezpečnostních studií s argumentem, že těchto již nebude potřeba¹³. Toto pojetí konce dějin je však do značné míry v rozporu s tím, jak s ním pracoval Francis Fukuyama, který ho vnímal ve smyslu dosažení vrcholu v rámci ideologické evoluce při hledání ideální formy vlády. Dějiny tak nedošly na svůj konec v tom smyslu, že ve světě již nebudou probíhat žádné události či to, že liberální demokracie nebude muset v budoucnu čelit žádným výzvám ze strany alternativních ideologických konceptů¹⁴, nýbrž toliko to, že lidstvo dosáhlo na nejlepší formu vlády, kterou je v současné chvíli schopno vytvořit.

Euforie z vítězství nad fašismem, nacismem a komunismem však přiměly západní elity věřit, že liberální demokracie již *pro futuro* nečeká žádný ideologický vyzyvatel a že liberálně-demokratická společnost neobsahuje žádné neodstranitelné rozpory, kterými v minulosti byly rozdíly náboženského, rasového či třídního charakteru. Tato víra pramenila i z té skutečnosti, že vítězství ideje liberálně-demokratického uspořádání společnosti v přímém ideologickém střetu s fašismem, nacismem a komunismem bylo tak silné, že porážka představovala pro nacismus a komunismus definitivní konec universalistických nadějí na obsáhnutí celého světa. Částečně to byla víra oprávněná, jelikož proti liberální demokracii již najednou nestála žádná zřetelná alternativa, která by měla reálnou šanci na to, aby obsáhla celý svět. Největší vyzyvatelé z 20. století, tj. fašismus, nacismus a komunismus, byli poraženi, a další alternativy, ať už islámská teokracie, která je úzce spjata se Středním východem, či čínský systém státního kapitalismu pod praporem komunismu, který je úzce spjat s Čínou, měli toliko „regionální“ charakter. Fukuyamův koncept konce dějin byl prizmatem západního triumfalismu značně zjednodušen a byla vytvořena představa, že liberální demokracie je formou dokonalou a bezchybnou. Západní elity tak

---

¹² NYE, Joseph S., Jr. What New World Order. *Foreign Affairs*. [online]. 1992, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1992-03-01/what-new-world-order>.

¹³ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

¹⁴ FUKUYAMA, Francis. The End of History (?). *The National Interest*: 1989 [online]

zkonstruovaly iluzi dokonalosti liberální demokracie, kterou následně udržovaly prostřednictvím politiky, kterou americký historik a profesor na *Yale University* Timothy Snyder nazývá politikou nevyhnutelnosti. Ta dle něj *spočívá na myšlence, že ideje neexistují, přičemž stoupenčí, kteří jí jsou ubranuti, popírají, že by ideje mohly mít reálný vliv – čímž ovšem dokazují, že je samotné jedna efektivní idea uchvátila*¹⁵. Budoucnost je prizmatem politiky nevyhnutelnosti pouze opakováním současnosti, a to s ohledem na skutečnost, že zákony pokroku známe, žádné alternativy neexistují a cokoliv, co děláme, je z tohoto pohledu v zásadě irelevantní¹⁶. Západní politické elity v tomto smyslu byly uchváteny ideou liberální demokracie a nepřipouštěly si, že by se mohly objevit ideje jiné, ideje zakládající alternativní pojetí demokracie. Byly tak opojeny kouzlem okamžiku, že si nedokázaly představit, že by se objevil nový vyzyvatel, který by se mohl skrývat a následně vzejít z vnitra samotné liberální demokracie. Vedle iluze dokonalosti, tak byla vytvořena též iluze nevyhnutelnosti, kdy společnost byla obklopena iluzí toho, že pokrok je nevyhnutelným osudem lidského pokolení; iluze to však byla lichá. Podle Samuela Huntingtona byla *změna nevyhnutelná, pokrok však nikoliv*¹⁷. Huntington v tomto kontextu konstatoval, že euforie spojená s koncem studené války, a s ním související pád Berlínské zdi, pád komunistických režimů ve střední a východní Evropě či znovuvytvořená důvěra v Organizaci spojených národů, vytvořila tzv. iluzi harmonie spočívající ve víře v konec významných konfliktů a důvěru v harmonické uspořádání světa; tato iluze se však poté rozplynula již během prvních pěti let od pádu Berlínské zdi¹⁸.

Jako jakési zaklínadlo, respektive kouzelná formule, kterou západní elity využívaly v rámci politiky nevyhnutelnosti při budování iluze dokonalosti a nevyhnutelnosti pokroku, byl kapitalismus a s ním spojená neviditelná ruka trhu. Světová ekonomika a společně s ní též jednotlivé národní ekonomiky pak dlouhé roky konstantně rostly, čímž pomáhaly iluzi udržovat a dále rozšiřovat. Ačkoliv však hrubý domácí produkt vykazoval desítky let prakticky kontinuální a konstantní růst, přičemž v rozvíjejících zemích typu Číny nebo tzv. asijských byl tento růst rychlejší, v zemích typu Spojených států amerických, Spojeného království či dalších států Evropské unie naopak pomalejší, tak v západních státech drtivý podíl vyprodukovaného bohatství skončil u úzké skupiny obyvatel¹⁹. Zlom však nastal v roce 2007, kdy ve Spojených státech amerických praskla tzv. „hypotéční bublina“ a svět se ponořil do finanční krize, která byla největší hospodářskou krizí od velké hospodářské krize z 30. let 20. století. Velké množství lidí se ocitlo bez práce, bez finančních prostředků a větrné zámky, které politické elity kolem liberální

---

¹⁵ SNYDER, Timothy. *Cesta k nepsobě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

¹⁶ SNYDER, Timothy. *Cesta k nepsobě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

¹⁷ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

¹⁸ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

¹⁹ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420-3

demokracie a kapitalismu vystavěly, se najednou začaly bortit. Tyto události vytvořily půdu pro zklamání z liberální demokracie, které představovalo emoci, jež otevřela prostor zejména pro populistické pravicové subjekty²⁰, které využívající politiku věčnosti nabízely alternativní ideologické koncepty vůči liberální demokracii a slibovaly rychlé a efektivní řešení nastalé krize.

Zklamání se ve společnosti začalo zintenzivňovat ve chvíli, kdy se politické elity nedokázaly s nastalou finanční krizí vypořádat. Zklamání ve Spojených státech amerických například umocňovala též skutečnost, že zatímco „obyčejní“ lidé stále více pocíťovali dopady krize, tak americká vláda „pumpovala“ desítky až stovky miliard dolarů na záchranu hypotéčních agentur a bank, tj. institucí, které byly za vypuknutí krize do značné míry odpovědné. Lidé, kterých se krize dotkla nejvíce, tak zřejmě nabyli pocitu, že na ně někdo zapomněl, přičemž se však současně od nich očekávalo, že v rámci politiky nevyhnutelnosti budou mít nadále víru v dosavadní společenské uspořádání, a že mu budou, respektive elitám, které ho doposud reprezentovaly, ve volbách nadále vyjadřovat svoji podporu. Finanční krize však zažehla pomyslný plamínek, který se pak v důsledku dalších skutečností, ať už v podobě stále přítomné a rostoucí nerovnosti v distribuci bohatství, rostoucího pocitu bezmocnosti ve vztahu k možnosti ovlivnit politiku, či migrační krize, proměnil v oheň, jenž v posledních letech přerostl v opravdový požár. Yascha Mounk v tomto kontextu uvádí následující: „*Před čtvrtstoletím vyjadřovala většina občanů liberálních demokracií značnou spokojenost s vlastní vládou a své státní instituce hodnotila jako kvalitní. Dnes naopak propadají větší deziluze než kdy dřív (...). Dnes se mnozí k demokracii stavějí se stále zřetelnější nevraživostí.*“²¹. Lidé pak toto zklamání z neschopnosti elit rychle a efektivně řešit nastalou krizi promítli do liberálně-demokratických institucí a začali hledat alternativu, která rychlé a efektivní řešení nabídne.

Ve vztahu mezi elitami a společností²² se tak vytvořila trhlina a byla narušena důvěra v to, že je to liberální demokracie, která představuje záruku nevyhnutelnosti pokroku. Trhlina, která vytvořila prostor pro úspěch politiky, kterou Timothy Snyder označuje jako politiku věčnosti a umožnila vzestup populistických subjektů volajících po nahrazení liberální demokracie demokracií neliberální. Zatímco politika nevyhnutelnosti předkládá slib lepší budoucnosti pro všechny, tak politika věčnosti situuje jeden partikulární národ do centra cyklického řetězce

---

²⁰ PLATTNER, Marc. F. Illiberal Democracy and the Struggle on the Right. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p-5-19 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.

²¹ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420-3

²² RUPNIK, Jacques. *Národovecký populismus u moci. Štěpí se znovu Evropa na Východ a Západ (?)* [online]. c2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné Z: <https://denikn.cz/204763/rupnik-evropska-unie-je-pro-stredni-evropu-posledni-pojistkou-pred-vlastnimi-demony/?ref=list>.

křivd²³. Signifikantním rysem politiky věčnosti, který lze sledovat u vládnoucích elit ve Spojených státech amerických, Ruské federaci, či některých postkomunistických zemí střední a východní Evropy, jako je Maďarsko či Polsko, je zejména následující poznatek Timothyho Snydera: „*Když se stoupenci politiky věčnosti ocitnou u moci, inscenují krize a manipulují výslednými emocemi, aby odpoutali pozornost od své neschopnosti či neochoty k reformě, řídí své občany tak, aby v rychlém sledu prožívali nadšení i vztek, a utápěli tak budoucnost v přítomnosti; v oblasti zahraniční politiky očerňují a likvidují výdobytky zemí, jež by se jinak domácímu obyvatelstvu mohly jevit jako žádoucí vzor; s využitím moderní techniky šíří doma i v zahraničí fikce a lži, popírají pravdu a snaží se lidskou existenci proměnit ve spektakl a sentiment.*“²⁴.

Bezbrhý triumfalismus a politika nevyhnutelnosti, pro kterou konkrétní rysy minulosti nejsou podstatné, protože ať se děje cokoli, vždycky je to „voda na mlýn pokroku“²⁵, tak ve své podstatě vytvořily půdu pro úspěch politiky věčnosti. Tu zejména představitelé populistických pravicových nacionalistických stran začaly po roce 2010 po Evropě šířit tím, že obyvatelstvu, kterému liberálně-demokratické elity nasadily „ružové brýle“, a jenž v důsledku 20 let trvající politiky nevyhnutelnosti začalo zapomínat na svou minulost, *začaly slibovat návrat do imaginárních národních dějin*²⁶. Timothy Snyder k tomu pak dodává následující: „*Zhroucení politiky nevyhnutelnosti s sebou přináší odlišnou zkušenost času. Čas už nepředstavuje linii směřující do budoucnosti, nýbrž kerub, ve kterém se donekonečna opakují brozby z minulosti.*“²⁷. Čím je politika věčnosti silnější, tím se politika nevyhnutelnosti stále více dostává do pomyslné slepé uličky. Falešným světlem na konci tunelu se pro elity liberální demokracie staly dílčí úspěchy, kterých tyto v posledních letech a měsících dosáhly, a to například v podobě vítězství Alexandra Van der Bellena v rakouských prezidentských volbách v roce 2016, ve kterých porazil kandidáta krajní pravice Norberta Hofera, či v podobě vítězství Emanuela Macrona v prezidentských volbách v roce 2017, ve kterých porazil kandidátku krajní pravice Marine Le Pen, které je přiměly si myslet, že snad přeci jenom politika nevyhnutelnosti zvítězí. Demokracii se v jednotlivých konkrétních případech podařilo ubránit.²⁸ Tato dílčí vítězství však nebyla a nejsou pomyslným světlem na konci tunelu, nýbrž pouze další slepá ulička, kam elity liberální demokracie přivedla politika nevyhnutelnosti.

Hlavním šířitelem politiky věčnosti se stala Ruská federace v čele s Vladimírem Putinem. Politika věčnosti se pak jako mor i za přispění Ruské federace začala šířit nejen po Evropě²⁹, ale též ve Spojených státech amerických a přinesla úspěch populistickým subjektům z pravé strany

---

²³ SNYDER, Timothy. *Cesta k nepsobě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. ISBN 978-80-7260-394-7.

²⁹ Tamtéž

politického spektra, které nabízely alternativní modely společenského uspořádání a rychle a efektivně řešení nastalé krize. Zřejmě nejrozšířenější alternativní formou vůči liberální demokracii se stala tzv. neliberální demokracie, na jejíž „vzestup“ upozorňoval již v roce 1997 americký politolog a novinář Fareed Zakaria ve svém článku *The Rise of Illiberal Democracy*. Americký politolog a profesor na *Stanford university* Larry Diamond v tomto kontextu hovoří o tom, že se svět dostal v roce 2006 do demokratické recese³⁰. Zatímco podle Zakarii pro liberální demokracii, jak již bylo uvedeno výše, není hodnotícím kritériem toliko existence soutěživých, svobodných a férových voleb, ve kterých občané vyjadřují svou vůli, nýbrž též přítomnost prvků konstitučního liberalismu, jako je vláda práva, dělení moci či ochrana základních práv a svobod, tak neliberálně-demokratický režim se omezuje toliko na uskutečňování voleb, které zpravidla nejsou férové a představují spíše než cokoliv jiného rituál vyvolávající dojem demokratičnosti. Současně je pro ně charakteristické, že vládnoucí elity ignorují ústavní limity jejich moci a omezují nebo potlačují základní práva a svobody občanů. Zahrnují tak v sobě zdánlivě demokratické aspekty a současně též ty autoritářské³¹. Podle Zakarii existuje celé spektrum neliberálních demokracií, a to od těch liberálnějších až po ty více autoritářské³². Již na základě demonstrativního výčtu, který Zakaria nabízí, kdy mezi neliberální demokracie řadí tak různorodé státy, jako je Argentina a Venezuela na straně jedné a Kazachstán na straně druhé, lze konstatovat, že koncept neliberální demokracie je konceptem poměrně širokým a obecným.

Novým vyzyvatelem liberální demokracie se tak ve světle posledních let stala neliberální demokracie. Ta představuje ideální formu vlády zejména pro pravicové a krajně-pravicové nacionalistické strany³³, jež využívající politiky věčnosti, slibují občanům *návrat do imaginárních národních dějin*³⁴. Symbolickými představiteli tohoto fenoménu se v Evropě stalo Maďarsko v čele s Viktorem Orbánem a jeho stranou Fidesz a Polsko v čele s Jaroslawem Kaczyńským³⁵ a jeho stranou Právo a spravedlnost. Oficiální příklon Maďarska k neliberální demokracii, ačkoliv tento pojem přímo nepoužil, veřejně oznámil Viktor Orbán v roce 2014, když v jednom ze svých projevů uvedl následující: „*Stát, který budujeme v Maďarsku, je státem neliberálním. Státem, který neodmítá základní principy liberalismu, jako je svoboda, ale který z této ideologie nedělá centrální element organizace státu,*

---

³⁰ DIAMOND, Larry. Facing Up to the Democratic Recession. *Journal of democracy*, vol. 26 no. 1, 2015, p. 141-155 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.

³¹ ZAKARIA, Fareed. The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>.

³² ZAKARIA, Fareed. *Budoucnost svobody*. Praha: Academia, 2012. Str. 96. ISBN 978-80-200-2037-6. Str. 94.

³³ PLATTNER, Marc. F. Illiberal Democracy and the Struggle on the Right. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p. 5-19 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.

³⁴ SNYDER, Timothy. *Cesta ke svobodě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

³⁵ Přestože nezastává žádnou oficiální exekutivní funkci, tak je považován za nejmocnější a nejvlivnější postavu polské politiky.

ale namísto toho zahrnuje odlišný, speciální a národní postoj.³⁶ Tím explicitně potvrdil domněnky³⁷, které vyvolaly zejména ústavní změny, ke kterým strana Fidesz přikročily po drtivém vítězství v parlamentních volbách v roce 2010, ve kterých Fidesz získala počet mandátů představující většinu potřebnou ke změnám Ústavy. V důsledku této skutečnosti mohl Viktor Orbán a jeho strana Fidesz bez výraznějších komplikací začít formovat nejen maďarskou ústavu či maďarský politický systém, ale současně též obecně maďarskou společnost, k obrazu svému. Prostřednictvím reformy volebního systému a rozšířením volebního práva na Maďary žijící mimo území Maďarské republiky, Orbán zásadně změnil pravidla hry³⁸, a to tak, že si strana Fidesz, i s využitím politiky věčnosti, zajistila dominantní postavení i pro další roky. V důsledku výše uvedených změn Evropská unie dokonce aktivoval článek 7 Smlouvy o fungování EU. Ten zakotvuje postup, jenž v krajním případě může vést v důsledku porušení hodnot, na kterých je Unie založena, až k pozastavení práv členského státu. Článek 7 Smlouvy o fungování EU pak Evropská unie aktivovala roce 2018 též vůči Polsku, a to zejména v důsledku změn realizovaných vládní stranou Právo a spravedlnost v oblasti soudnictví a médií. V roce 2018 pak v jednom svém projevu ještě rozvinul myšlenku nastíněnou v projevu o čtyři roky dříve, když uvedl následující: „Vůči liberální demokracii existuje alternativa, a to v podobě křesťanské demokracie.“³⁹, čímž však nebyla myšlena demokracie založena na náboženské víře nýbrž demokracie poskytující ochranu způsobům života vycházejících z křesťanské kultury⁴⁰.

Pro případ, že by politika věčnosti začala na maďarské politické scéně selhávat, rozšířila Orbánova vláda počet oblastí, ve kterých je danou problematiku potřeba upravit prostřednictvím tzv. *cardinal laws*, jenž je oproti standardním zákonům nutné přijmout 2/3 parlamentní většinou, čímž zajistila zakonzervování těchto změn též pro dobu *post-Orbánovskou*, jelikož pro změnu nebo zrušení zákonů, které Orbánova vláda takto přijala je taktéž potřeba 2/3 parlamentní většina. Skrze změnu Ústavy, přijetí celé řady *cardinal laws* a prostřednictvím „řadového“ zákonodárství Viktor Orbán a jeho strana Fidesz usiluje též o změnu maďarské společnosti a jejího hodnotového zakotvení. Souhrnem lze konstatovat, že prostřednictvím výše uvedeného se Viktor Orbán a jeho strana Fidesz usiluje nejen o změnu charakteru maďarského režimu, ale současně

---

³⁶ Projev Viktora Orbána z 26. 7. 2014. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp>.

³⁷ PLATTNER, Marc. F. Illiberal Democracy and the Struggle on the Right. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p-5-19 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>

³⁸ LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. ISBN 978-80-7260-394-7.

³⁹ Projev Viktora Orbána z 28. července 2018. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-29th-balvanyos-summer-open-university-and-student-camp>.

⁴⁰ PLATTNER, Marc. F. Illiberal Democracy and the Struggle on the Right. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p-5-19 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.

těž o změnu společnosti jako takové, a to tak, aby již nebyla založena na sociálním, respektive solidárním principu, ale na principu práce.

Sled událostí po roce 2010 v Maďarsku byl poměrně překvapivý, a to s ohledem na to, že tranzice moci v rámci kulatého stolu a demokratizace maďarského režimu po roce 1989 proběhla i s ohledem na specifičnost maďarského komunistického režimu poměrně dobře a dávala naději na další rozvoj liberálně-demokratických institucí. Viktor Orbán, který v současné době drží či ovlivňuje prostřednictvím strany Fidesz a jí loajálních lidí prakticky všechny významné státní i nestátní instituce, vstoupil do povědomí širší veřejnosti poprvé 16. června, kdy jako mladý aktivista a jeden ze zakladatelů Fidesz⁴¹ pronesl poslední příspěvek na masové demonstraci organizované v centru Budapešti, které se zúčastnilo na 250.000 lidí⁴². Ačkoliv se jednalo o krátký sedmiminutový projev, ve kterém zaznělo mj. následující: „*Pokud uvěříme v naši sílu, budeme schopni ukončit komunistickou diktaturu.*“⁴³, byl tento podle Paula Lendvai velmi elektrizující a vryl se do paměti Maďarů.⁴⁴ Prakticky ihned po pádu maďarského režimu se v Maďarsku vyprofilovalo poměrně zřetelné stranické spektrum. Podle českého politologa Josefa Mlejníka se *maďarský stranický systém liší od systémů v ostatních postkomunistických zemích minimálně v jednom významném ohledu, kdy ve svém vývoji jakoby přeskočil etapu širokorozhodného hnutí (fóra).*⁴⁵. Již v rámci prvních svobodných parlamentních voleb se tak vyprofilovala celá řada politických stran či hnutí, kdy mezi tyto můžeme zařadit nástupce Maďarské socialistické dělnické strany a budoucí vládní stranu Maďarskou socialistickou stranu, Maďarské demokratické fórum, které bylo v období transformace maďarského režimu největším politickým subjektem, Svaz svobodných demokratů, dnes vládnoucí strana Fidesz, která vznikla původně jako výhradně liberální seskupení vysokoškolských studentů, či Křesťanskodemokratická strana lidová⁴⁶.

Ačkoliv byl Viktor Orbán v roce 1991 třetím nejoblíbenějším politikem⁴⁷, tak v roce 1994 utrpěla strana Fidesz v parlamentních volbách poměrně značnou porážku, kdy po této se sice dostala do Parlamentu, ale měla v něm ze všech přítomných stran nejmenší zastoupení⁴⁸. To přimělo Viktora Orbána a stranu Fidesz přehodnotit svůj dosavadní převážně liberální charakter

---

⁴¹ Fidesz byl založen v březnu roku 1988.

⁴² LENDVAI, Paul. The Transformer. *Foreign Affairs*. [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2019-08-12/transformerorder>.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ MLEJNEK, Josef. Brzda, plyn, nebo deformátor? Maďarský smíšený volební systém a jeho dvacetileté působení na tvar maďarské politiky. *Acta Politologica*, vol. 1, no. 1, s. 1-28. Dostupné z: https://acpo.fsv.cuni.cz/ACPOENG-14-version1-Mlejnek_01_01.pdf.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ LENDVAI, Paul. The Transformer. *Foreign Affairs*. [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2019-08-12/transformerorder>.

⁴⁸ Tamtéž.

a tento změnit v charakter převážně konzervativní. V důsledku této změny a fiskální politiky vládní koalice vyhrála strana Fidesz následující parlamentní volby v roce 1998 a Viktor Orbán se stal předsedou vlády⁴⁹. Toto první Orbánovo funkční lze hodnotit oproti tomu druhému jako zcela standardní. Přestože první Orbánova vláda byla poměrně úspěšná Viktor Orbán zůstal mezi maďarskými občany velmi populární, tak po dalších dvou parlamentních volbách, tj. v roce 2002 a 2006, zůstala toliko v opozičních lavicích⁵⁰. Osm let strávených v opozici využil Viktor Orbán zřejmě k formulaci svého plánu, který následně uskutečnil po dominantním vítězství v parlamentních volbách v roce 2010. Nutno konstatovat, že tomuto do značné míry nahrálo působení samotné vládnoucí Maďarské socialistické strany, kterou otřásl několik skandálů. Tyto společně s hospodářskou krizí, neschopností ji rychle a efektivně řešit, vynesly zpět k moci právě Viktora Orbána a jeho stranu Fidesz.

V rámci této práce budou ve světle výše uvedeného zkoumány tři základní výzkumné otázky, tj. (1) *K jakým ústavním změnám v Maďarsku došlo a jaké jsou jejich důsledky (?)*, (2) *Jak se změnil volební systém a jaká byla logika a dopady této změny (?)* a současně (3) *Jaký charakter a proč má současný režim v Maďarsku (?)*. K zodpovězení prvních dvou otázek, kdy odpovědi na tyto se stanou výchozím materiálem pro zodpovězení otázky třetí, bude přistoupeno s ohledem na jednotlivé otázky následovně.

Ve vztahu k první výzkumné otázce bude provedena komparace maďarské ústavy z roku 1949 a ústavy z roku 2011 včetně jejich dodatků. Pozornost však nebude věnována pouze textu Ústavy jako takovému, ale též již uvedeným *cardinal laws* a dalšímu běžnému zákonodárství. Pakliže bychom tak neučinili, tak bychom se mohli chytit do pastí konstitucionalismu, a to s ohledem na skutečnost, že nová Ústava, v případě, že bychom ji hodnotili bez dalšího čistě z formálního hlediska, by se v zásadě nijak dramaticky nelišila od staré verze Ústavy. Je tomu tak samozřejmě částečně i z toho důvodu, že část změn, které byly posléze přeneseny do nové Ústavy, strana Fidesz přijala již bezprostředně po roce 2010 prostřednictvím novelizace staré Ústavy. I bez těchto změn by však rozdíl staré Ústavy a nové Ústavy z čistě právně-komparativního hlediska nebyl nějak zásadní. Pasti konstitucionalismu se však v rámci této práci vyhneme i díky tomu, že bude zohledněno též to, zda hodnoty a zásady proklamované v nové Ústavě jsou v běžném politickém životě, jakož i prostřednictvím *cardinal laws* a běžného zákonodárství reflektovány či nikoliv.

Ve vztahu k druhé výzkumné otázce bude nejprve proveden krátký exkurz v podobě nastínění vývoje volebního systému pro parlamentní volby od roku 1989 do roku 2010, jeho

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

podoby a logiky fungování. Následně bude provedena deskripce fungování a logiky současného volebního systému pro parlamentní volby, a jeho komparace s volebním systémem před rokem 2010, který byl od pádu komunistického režimu v zásadě konzistentní a nedocházelo v něm k výraznějším změnám či zásahům. Ačkoliv i tento byl v zásadě disproporční, tak je potřeba konstatovat, že tato disproporčnost nebyla způsobena svévolnými zásahy jedné strany usilující o maximalizaci volebního zisku, tak jak to učinila posléze strana Fidesz, nýbrž konsenzuálním rozhodnutím politických elit po roce 1989, jejichž záměrem bylo, aby nově ustanovený jednokomorový Parlament nebyl *pro futuro* příliš fragmentovaný a volby generovaly stabilní a silné vlády.

Po zodpovězení prvních dvou otázek, bude v závěrečné části práce zkoumána třetí výzkumná otázka, tj. jaký charakter a proč má současný režim v Maďarsku. Pro účely charakterizace současného maďarského režimu bude ve třetí kapitole nastíněna teorie hybridních režimů, a to s důrazem na koncept neliberální demokracie, elektorální demokracie a kompetitivního autoritářství. Aniž bychom na tomto místě cokoliv předjímal, tak lze konstatovat, že při analýze charakteru současného maďarského režimu, respektive jeho zařazení do určité kategorie režimů, přichází v zásadě v úvahu tři obecné kategorie, tj. (1) kategorie demokracie, (2) kategorie autoritářství a (3) kategorie tzv. hybridních režimů, a to ať už v podobě neliberální demokracie, elektorální demokracie či kompetitivního autoritářství. S ohledem na skutečnost, že kategorie hybridních režimů v sobě zahrnuje jednak prvek autoritářství a jednak prvek demokracie, budou nejprve tyto dva termíny vymezeny. V návaznosti na toto vymezení bude proveden exkurz do problematiky hybridních režimů, přičemž bude pozornost zaměřena na koncept neliberální demokracie Fareeda Zakarii, koncept elektorální demokracie, respektive elektorálního autoritářství Andriase Schedlera, koncept kompetitivního autoritářství Stevena Levitskyho a Lucana Waye a koncept neliberální demokracie, respektive nedemokratického liberalismu Yaschy Mounka. Ve světle výše uvedeného pak bude stanoven teoretický koncept, který bude poté aplikován v 6. kapitole při charakterizaci maďarského režimu.

2 POJEDNÁNÍ O DOSAVADNÍM STAVU BĀDÁNÍ

„Svět na prahu zániku se nám ukazuje v novém světle. Jsme dědici pořádků, které jsme nevybudovali, a přiblížíme teď úpadku, se kterým jsme nepočítali. Máme-li spatřit dobu, v níž žijeme, je nutno získat odstup od historek, které v nás mají vyvolat obroměný úžas, odpoutat se od mýtů nevyhnutelnosti a věčnosti, pokroku a zřázy.“⁵¹

Zdá se, že vrozenou vlastností lidského pokolení, která se přenáší z generaci na generaci, je neschopnost vnímat vývoj své doby. Neschopnost všimnout si stínu, který za sebou nechává pomalu se plížící zlo. Lze však tento začarovaný kruh prolomit, poučit se z vlastní historie a *pro futuro* rozpoznat varovné signály, které vysílají ohrožené instituce, na kterých je liberálně-demokratický stát vystaven či intelektuální elity nahlédnuvší za čas a prostor doby? Timothy Snyder v tomto kontextu konstatuje, že: „*Nejsme o nic moudřejší než Evropané, kteří viděli demokracii ve 20. století podlehnout fašismu, nacismu a komunismu. Naši výhodou však je, že se můžeme poučit z jejich zkušeností.*“ Rozpoznat zlomový moment doby, po kterém již není cesty zpět, kde se rozhoduje nejen o osudu dané generace, ale i těch následujících, je úkol vskutku velmi nesnadný. Němečtí občané zcela jistě nešli v roce 1933 k volbám s tím, že se jedná o poslední svobodné volby na příštích 12 let, a stejně tak ti českoslovenští zcela jistě nešli v roce 1946 k volbám s tím, že se jedná dokonce na dlouhých 40 let o poslední možnost svobodně vyjádřit svou vůli v svobodných, spravedlivých a soutěživých volbách. Kdyby tomu tak bylo, zřejmě by se zachovali jinak⁵². Nejvíce však v těchto klíčových momentech selhaly tradiční elity, které zlu maskovanému v demokratickém hávu pootevřely dveře a jakmile tak učinily, tak již nebyly s to je zavřít. Svou osudovou chybu si občané a jejich elity uvědomili až příliš pozdě na to, aby dějiny pootočili jiným směrem.

Výhodou současné generace je, že se může poučit ze zkušeností generací, které ve 20. století podlehly fašismu, nacismu a následně komunismu, a to jednak ve smyslu přístupu k dobovým událostem, vůči nimž je potřeba aplikovat kritické myšlení a jednak ve smyslu toho, že je potřeba bránit státní instituce před jejich propojením se stranickými strukturami. Může se vymanit z uhranutí nevyhnutelností, prohlédnout a vidět tak, jací doopravdy jsme a vnímat to, jak formujeme dějiny a jak ty formují nás⁵³. Zejména je potřeba vnímat varování intelektuálních elit upozorňujících na plížící se zlo a nežít v iluzi nevyhnutelnosti a dokonalosti dané doby, kterou

---

⁵¹ SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

⁵² SNYDER, Timothy. *ON TYRANNY. Twenty Lessons from the Twentieth Century*. London: The Bodley Head, 2017. ISBN 9781847924889.

⁵³ Tamtéž.

konstruuují politické elity. Atmosféra 90. let 20. století se nesla ve znamení euforie z vítězství nad fašismem, nacismem a komunismem, kterou západní elity využily pro konstrukci iluze dokonalosti liberální demokracie a nevyhnutelnosti pokroku.

Jedním z prvních představitelů intelektuálních elit, jenž varoval před bezbřehým triumfalismem, který dominoval atmosféře 90. léta 20. století, byl americký politolog a profesor na *Harvard University* Samuel P. Huntington. Ten v první polovině 90. let 20. století přišel s konceptem tzv. demokratizačních vln, který nastínil nejprve v článku publikovaném v *Journal of Democracy* pod názvem *Democracy's Third Wave* a následně rozpracoval v publikaci, která vyšla pod názvem *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Jak již bylo nastíněno v úvodu této práce, tak první vlna probíhala podle Samuela Huntingтона od roku 1828 do roku 1926, druhá od roku 1943 do roku 1962 a třetí pak od roku 1974. Na každou demokratizační vlnu pak připadá „nedemokratická protivlna“, kdy první demokratizační vlna byla zastavena nástupem fašismu a nacismu (1922 až 1942), a druhá pak zejména nástupem pravicových diktatur v Jižní Americe (1958 až 1975). Otázku, kterou si Samuel P. Huntington v textu *Democracy's Third Wave* kladl, bylo, v jaké fázi třetí demokratizační vlny se nyní nacházíme? Nacházíme se v počátku dlouhé demokratizační vlny, nebo na konci krátké demokratizační vlny? Přičemž pakliže se třetí demokratizační vlna chýlí ke konci, bude stejně jako po první a druhé demokratizační vlně následovat nedemokratická protivlna? Americký politolog a sociolog Larry Diamond v tomto kontextu v článku publikovaném v roce 1996 pod názvem *Is the Third Wave Over (?)* konstatoval, že expanze liberální demokracie po světě byla zastavena, a mnoho nových demokracií vzniknuvších v rámci třetí demokratizační vlny prochází vážnými problémy. Zabránění třetí nedemokratické protivlny by mělo být hlavním politickým cílem demokratických aktérů a institucí po celém světě⁵⁴. Jak již bylo konstatováno v úvodu, tak zatímco pro první demokratizační, první antidemokratické a druhou demokratizační vlnu lze nalézt oporu v datech organizace Polity IV, tak Huntingtonovo pojetí druhé antidemokratické a třetí demokratizační vlny je i s ohledem na data organizace Polity IV problematické. Současně se lze ztotožnit s tezí Larryho Diamonda, že expanze liberální demokracie po světě byla zastavena, přičemž to, zda se dá na ústup ukázat až následující dekáda.

Zatímco podle amerického politologa Francis Fukuyamy, který přišel v roce 1989 v eseji nazvané *The End of History (?)*, s konceptem konce dějin, jehož myšlenkovým základem je tvrzení, že lidský druh již dosáhl vrcholu v rámci svého vývoje ve smyslu evoluce institucí, společenského uspořádání a ideálního nastavení rovnováhy mezi ochranou práv jednotlivce a menšin na straně

---

⁵⁴ DIAMOND, Larry. *Is the Third Wave Over (?)*. *Journal of Democracy*, vol. 7 no. 3, 1996, p. 20-37. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/16761>

jedné a efektivní tvorby většinových rozhodnutí v rámci demokratického zřízení na straně druhé, již svět nečekají žádné velké konflikty globálního charakteru, tak podle Samuela P. Huntingtona je tato teze, kterou v atmosféře bezbřehého triumfalismu sdílela celá řada autorů, chybným produktem euforie vzniknuvší po porážce fašismu, nacismu a komunismu. V tomto kontextu Samuel P. Huntington konstatoval, že *během pěti let po pádu Berlínské zdi bylo možné zaslechnout slovo „genocida“ mnohem častěji než během kterýchkoliv pěti let studené války. Paradigma jednotného harmonického světa je očividně příliš vzdáleno realitě na to, aby mohlo být užitečným průvodcem světem po studené válce*⁵⁵. Naproti tomu svět čeká poslední fáze evoluce konfliktu v moderním světě, a to *in concreto* konflikt mezi civilizacemi. Tento střet civilizací Samuel P. Huntington nastínil v textu z roku 1993 nazvaném *The Clash of Civilizations (?)*, který následně rozpracoval v publikaci vydané v roce 1996 pod stejným názvem⁵⁶. Konflikt se tak již nebude odehrávat mezi státy a nebude mít ideologický či ekonomický charakter, ale proběhne mezi sedmi až osmi civilizacemi, mezi které Samuel P. Huntington řadí západní civilizaci, Konfuciánskou civilizaci, japonskou civilizaci, islámskou civilizaci, hinduistickou civilizaci, ortodoxní slovanskou civilizaci, latinsko-americkou civilizaci a s největší pravděpodobností též africkou civilizaci. Tento konflikt však nutně nemusí podle Samuela P. Huntingtona znamenat konec třetí demokratizační vlny. Její osud podle něj bude záviset na skutečnosti, do jaké míry dokáže západní civilizace dále šířit liberální demokracii, která je jejím produktem, ve společnostech spadajících do jiných civilizací⁵⁷.

Dalším zástupcem intelektuálních elit, který „varoval“ před přehnaným optimismem, byl americký politolog a novinář Fareed Zakaria, který ve své eseji publikované v roce 1997 pod názvem *The Rise of Illiberal Democracy*, upozorňoval na rostoucí počet tzv. neliberálních demokracií ve světě⁵⁸. Zatímco pro liberální demokracii, jak již bylo uvedeno výše, není hodnotícím kritériem toliko existence soutěživých, svobodných a férových voleb, ve kterých občané vyjadřují svou vůli, nýbrž též přítomnost prvků konstitučního liberalismu, jako je vláda práva, dělení moci či ochrana základních práv a svobod, tak neliberálně-demokratický režim se omezuje toliko na uskutečňování voleb, které zpravidla nejsou férové a představují spíše než cokoli jiného rituál vyvolávající dojem demokratičnosti. Neliberální demokracie jsou tak *demokraticky zvolenými režimy, v kterých došlo ke znovuzvolení nebo potvrzení prostřednictvím referend, běžně ignorující ústavní omezení a*

---

⁵⁵ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

⁵⁶ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

⁵⁷ HUNTINGTON, Samuel P. After Twenty Years: The Future of the Third Wave. *Journal of Democracy*, vol. 8 no. 4, 1997, p. 3-12. Dostupný z <https://muse.jhu.edu/article/16846>.

⁵⁸ ZAKARIA, Fareed. The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>

*nepřiznávající vlastním občanům základní práva a svobody*⁵⁹. Bližší definici neliberální demokracie však Zakaria neuvádí a typologii tak nechává poměrně obecně vymezenou.

S ohledem na tuto skutečnost je potřeba konstatovat, že inherentní koherentnost této kategorie je poměrně nízká. Je tomu tak z toho důvodu, že Zakaria použil při konstrukci konceptu neliberální demokracie, jakožto kategorie, tzv. klasický přístup, který lze definovat za pomoci tří definičních znaků, a to *in concreto tak*, že (1) definice konceptu poskytuje nezbytné a postačující atributy pro určení člena kategorie, (2) každý objekt je buď uvnitř, nebo vně kategorie, a (3) neexistují rozdíly mezi členy kategorie⁶⁰; tato problematika bude blíže nastíněna v 3. kapitole, která bude věnována teoretickému vymezení problematicky hybridních režimů Mezi neliberální demokracie tak podle Zakarii s ohledem na shora uvedené můžeme zařadit liberálnější státy, jako je Argentina, autokratičtější státy jako je Kazachstán a současně též státy nacházející se někde mezi, jako je například Venezuela. Základním rozdílem mezi členy kategorie je poměr, jakým daný režim kombinuje liberální a autokratickou složku; rozdílný poměr však nečiní z jedné či druhé země „lepšího“ nebo „horšího“ člena kategorie. Podle Zakarii počet neliberálních demokracií za pouhých sedm let, tj. *in concreto* od roku 1990 do roku 1997, vzrostl 22 % na 50 %.⁶¹ Zakaria pak závěry učiněné v eseji *The Rise of Illiberal Democracy* posléze dále rozvedl v publikaci vydané v roce 2003 pod názvem *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at home and Abroad*. Bulharský politolog Ivan Krastev pak o tři roky později ve svém článku publikovaném pod názvem *New Threats to Freedom – Democracy’s „Doubles“* konstatoval, že éra dominance liberální demokracie započnuvší v roce 1989 skončila. Na místo další expanze se *pro futuro* liberální demokracie bude muset bránit před nebezpečí, které pro ni představuje nejen radikální islamismus, ale zejména pak vzestup tzv. demokracie dvojích standardů, tj. demokracie, který o sobě tvrdí, že demokracií, vypadá jako demokracie, ale režim schovaný pod demokratickou maskou vládne jako autokracie⁶². Stejně jako Diamondovi, tak i Krastevovi nutno v rámci teze o zastavení expanze, respektive konci éry dominance liberální demokracie dát s ohledem na vývoj v poslední dekádě za pravdu. Největším ohrožením liberální demokracie není v současné době nějaká externí univerzalistická ideologie, nýbrž nepřítel vnitřní, vystoupivší z nitra samotného liberálně-demokratického režimu. Nepřítel, kterého Fareed Zakaria označuje za neliberální demokracie, pak v pojetí Ivana Krasteva nese označení demokracie dvojích standardů.

---

⁵⁹ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ ZAKARIA, Fareed. *Budoucnost svobody*. Praha: Academia, 2012. Str. 96. ISBN 978-80-200-2037-6.

⁶² KARSTEV, Ivan. New Threats to Freedom: Democracy’s „Doubles“. *Journal of Democracy*, vol. 17 no. 2, 2006, p. 52-62. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/196959>.

Zatímco 90. léta ovládala bezbřehý triumfalismus, tak intelektuální elity, jako Huntington, Zakaria, Diamond či Krastev, v další dekádě varovali a upozorňovali na hrozby, kterým čelí a bude čelit liberální demokracie. Našli se však i teoretici, kteří s tímto pesimismem, zejména z počátku nesouhlasili. Za zmínku stojí například duo amerických politologů Steven Levitsky a Lucan Way, kteří v roce 2015 publikovali článek nazvaný *The Myth of Democratic Recession*, ve kterém konstatovali, že temný obrázek vykreslený v uplynulých letech není zcela přesný, a to s ohledem na skutečnost, že stav globální demokracie byl v poslední dekádě poměrně konzistentní. Pesimismus a skepse ve vztahu k současnému stavu a osudu liberální demokracie dle jejich názoru pramení z příliš velkého optimismu vzniknuvšího v důsledku toho, že události po konci Studené války byly vnímány skrze tzv. „růžové brýle“⁶³. Přesto však i Levitsky a Way v závěru svého textu varují, že ačkoliv uplynulší období nelze považovat za období demokratické recese či za období úpadku liberální demokracie, tak je potřeba *pro futuro* se připravit na den, *kdy se autoritářský vlk vzkřísí*⁶⁴. Již o tři roky později, tj. v roce 2018, pak Levitsky, společně s americkým politologem Danielem Ziblattem, vydal publikaci pod názvem *How Democracies Die*⁶⁵, ve které konstatovali, že demokracie už dnes neumírá náhle během revolucí nebo vojenských pučů, nýbrž pomalu, a to prostřednictvím kontinuálního oslabování „hlídacích psů demokracie“, tj. justice a tisku, a současně též rostoucí erozí základních politických norem a liberálně-demokratických institucí⁶⁶. Současně pak v návaznosti na práci španělského politologa Juana Linze, který v publikaci vydané v roce 1978 pod názvem *The Breakdown of Democratic Regimes* rozpracoval postup, jak identifikovat antidemokratické politiky, který však zcela nedopracoval, sestavili sadu čtyř varovných znaků, prostřednictvím kterých lze identifikovat autoritářské politiky, a to *in concreto* (1) odmítání (nebo) chabá podpora demokratických pravidel hry, (2) popírání legitimacy, (3) tolerance nebo povzbuzování násilí a (4) připravenost omezit občanská práva svých oponentů, a to včetně médií⁶⁷. Levitsky a Way pak konstatují, že: „*Odpovědnost za odfiltrování autoritářských lží leží spíše na politických stranách a jejich vůdcích, především oni jsou strážci demokracie.*“⁶⁸.

V posledních letech se pak problematice krize liberální demokracie a vzestupu demokracie neliberální začal blíže věnovat taktéž známý americký politolog a profesor na *Yale University* Timothy Snyder, který v roce 2017 publikoval text pod názvem *On Tyranny – Twenty*

---

⁶³ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. The Myth of Democratic Recession. *Journal of Democracy*, vol. 26 no. 1, 2015, p. 45-58. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/565638>.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. ISBN 978-80-7260-394-7.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

*Lessons from the Twentieth Century*⁶⁹, ve kterém představuje dvacet lekcí z 20. století, ze kterých by se současná generace měla poučit, pakliže nechce stejně jako generace z 20. století zažít pád demokracie. Mezi tyto lekce Snyder řadí například skutečnost, abychom bránili instituce, protože je chybné předpokládat, že jsou natolik silné, aby se ochránily samy. Tuto chybu učinili například němečtí židé ve vztahu k vítězství Adolfa Hitlera ve volbách v roce 1933, kdy jedno z periodik určených pro německou židovskou obec publikovalo následující tezi: „*Adolf Hitler a jeho přátelé nebudou připravovat německé židy o jejich ústavní práva, nebudou je zavírat do ghatt a nevystaví je závistivým a vražedným impulsům davu. Nemohou toto učinit, a to z důvodu několika klíčových faktorů držících moc v rovnováze.*“⁷⁰. Mezi další lekce, ze kterých bychom se na základě zkušeností získaných z 20. století měli poučit je to, abychom se vyvarovali stranickému systému jedné dominantní strany či věřili v pravdu⁷¹. Zejména institut pravdy a její ohýbání, relativizace a zneužívání hraje jednu z ústředních rolí dalšího textu, který Timothy Snyder o rok později publikoval pod názvem *The Road to Unfreedom*⁷², ve které mj. konstatuje, že: „*Američané a Evropané 21. století se octili ve vleku pobádky o „konci dějin“, pocitu, který označují termínem politika nevyhnutelnosti a který spočívá v mínění, že budoucnost je prostě jen opakováním současnosti, zákony pokroku dávno známe, neexistují žádné alternativy, a nedá se proto vlastně nic dělat.*“⁷³. Snyder tak stejně jako Samuel P. Huntington ve vztahu k období po roce 1989 hovoří o životě v iluzi, která byla podle Snydera zkonstruována tzv. politikou nevyhnutelnosti, jejíž podstata byla vymezena již v úvodu této práce. Podle Snydera je potřeba současnou krizi liberální demokracie překonat prostřednictvím politiky zodpovědnosti, díky které *zarážíme bezmyslenkovité putování od nevyhnutelnosti k věčnosti a odpoutáme se od cesty k nesvobodě*⁷⁴.

Posledním autorem, na kterého bude v rámci tohoto exkurzu po dosavadním stavu bádání na poli krize liberální demokracie, jejích příčin a vzestupu demokracie neliberální, který nám umožní pochopit a zasadit do kontextu maďarské události před, ale zejména po roce 2010, je německo-americký politolog z *Harvard University* Yascha Mounk, který v roce 2018 nejprve publikoval v *Journal of Democracy* text pod názvem *The Undemocratic Dilemma*, ve kterém režimy rozčlenil na (ne)liberální a (ne)demokratické ose na liberálně-demokratické, neliberálně-demokratické, nedemokraticko-liberální a diktátorské, kdy za liberálně-demokratický režim považuje například Kanadu, za neliberálně-demokratický Polsko, za nedemokraticko-liberální

---

⁶⁹ SNYDER, Timothy. ON TYRANNY. *Twenty Lessons from the Twentieth Century*. London: The Bodley Head, 2017. ISBN 9781847924889

⁷⁰ Tamtéž. Str. 23

⁷¹ Tamtéž.

⁷² SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0

⁷³ Tamtéž. Str. 12.

⁷⁴ Tamtéž. Str. 275.

Evropskou Unii a diktátorský Ruskou federací⁷⁵, a ve stejném roce pak vydal publikaci pod názvem *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*⁷⁶, ve které označuje příčiny krize liberální demokracie, a současně pak, ale nabízí i řešení, jak krizi překonat. Podle Mounka se v situaci, kdy *se mínění lidu stáčí proti liberalismu a preference elit se obracejí proti demokracii, liberalismus a demokracie s tím ocitají v přímém konfliktu a liberální demokracie – ona jedinečná směs individuálních práv a vlády lidu, která mnoho let charakterizovala většinu severoamerických i západoevropských zřízení – se trhá ve švech*⁷⁷. Podle Mounka je potřeba učinit zejména tři kroky, a to *in concreto* (1) provést reformu vnitrostátní i mezinárodní hospodářské politiky a společně s tím zmírní společenskou nerovnost, (2) promyslet, jaký je v moderním státě význam příslušnosti a přináležení a (3) naučit se, jak se vyrovnat s transformační silou internetu a sociálních médií, prostřednictvím kterých dochází k šíření nenávisti a tzv. *fake news*⁷⁸. Mounkův přístup je přínosný zejména v tom směru, že se snaží zachytit to, jakým způsobem se liberálně-demokratický režim může rozpadnout zevnitř v důsledku toho, že se dva v poslední době zdánlivě komplementární prvky, tj. demokracie a liberalismus, dostanou do sporu. Tento spor pak může vyústit v to, že se liberálně-demokratický režim zhroutl v režim neliberálně-demokratický nebo nedemokraticko-liberální.

Zatímco problematika krize liberální demokracie, hledání jejich příčina a v obecné rovině též vzestup neliberální demokracie, respektive populistických subjektů napříč světem, jsou v odborné literatuře i s ohledem na výše uvedené relativně dobře pokryty, tak zkoumání maďarského režimu a změn, ke kterým bylo v Maďarsku po roce 2010 přikročeno Viktorem Orbánem a jeho stranou Fidesz, je problematikou, která vzbudila větší míru pozornosti až kolem roku 2012, a následně pak po již v úvodu zmíněném projevu Viktora Orbána v roce 2014, ve kterém tento oficiálně oznámil odklon Maďarska od liberálně-demokratických základů a příklon k těm neliberálním. Maďarsko, které může sloužit jako laboratoř toho, jak se liberálně-demokratický stát transformuje v jinou alternativní formu, se stalo po roce 2010 jednak primárním a jednak sekundárním tématem odborné literatury a publicistických textů. Zatímco Maďarsko jako primární téma nalezneme zejména v publicistických textech, tak jakožto sekundární téma a jeden z příkladů krize liberální demokracie je předmětem též odborné literatury věnující se obecně krizi liberální demokracie a vzestupu té neliberální.

---

⁷⁵ MOUNK, Yascha. The Undemocratic Dilemma. *Journal of Democracy*, vol. 29 no. 2, 2018, p. 98-112. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/690079>.

⁷⁶ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420-

⁷⁷ Tamtéž. Str. 22–23.

⁷⁸ Tamtéž. Str. 25-27.

Steven Levitsky a Daniel Ziblatt tak ve své publikaci *How Democracies Die* příkladem Viktora Orbána uvádějí svou sadu čtyř varovných znaků, skrze které lze odhalit autoritáře maskované demokratickou rouškou, které již byly nastíněny výše a budou využity ve 4. kapitole této práce, když uvádějí následující: „*Politici však své sklony k autoritářství pokaždé neodhalí dřív, než se chopí moci. Někteří se na počátku své dráhy drží demokratických norem a opouštějí je až později, jako například maďarský premiér Viktor Orbán. On i jeho strana Fidesz začínali koncem osmdesátých let jako liberální demokraté, a dokonce i během prvního prezidentského období mezi roky 1998 a 2002 vládl Orbán jako demokrat. Jeho obrat o 180 stupňů směrem k autokracii vyvolal v roce 2010, když se znovu dostal k moci, skutečné překvapení.*“⁷⁹. Současně se pak v rámci deskripce eroze liberální demokracie a toho, jak autoritáři upevňují svou moc, tím, že mění pravidla hry, věnují změnám, ke kterým Viktor Orbán a jeho strana Fidesz po roce 2010 přikročili, tj. *in concreto* přesáním ústavy, kdy při její tvorbě absentovala prakticky jakákoliv diskuze o její podobě, či změnám volebního systému, jenž v současné podobě výrazně zvýhodňuje právě stranu Fidesz, čímž změnila pravidla hry, na základě kterých jsou si všichni rovni, ale někteří jsou si rovnější⁸⁰.

Stejně tak i Timothy Snyder ve své publikaci *The Road to Unfreedom* využívá příkladu Maďarska k demonstraci rozplynutí iluze, kterou vytvořila politika nevyhnutelnosti a k popisu krize liberální demokracie, když mj. uvádí následující: „*Po roce 2010 začali nacionalističtí a fašističtí odpůrci Evropské unie obyvatelstvu slibovat návrat do imaginárních národních dějin a jejich odpůrci zpravidla nedokázali postřehnout, odkud problém doopravdy pramení. Pohádka o moudrém národu přijímali všichni, a stoupenčí i oponenti proto vydávali Evropskou unii za národní rozhodnutí, nikoli národní nezbytnost. Britská Strana nezávislosti Spojeného království (UKIP), již vedl Nigel Farage, francouzská Národní fronta v čele s Marine Le Pen a Svobodná strana Rakouska (FPÖ), vedená Heinzem-Christianem Strachem, se pobodlně usadily v politice věčnosti. Vláda Maďarska – členská země EU – vybudovala v roce 2010 uvnitř unie pravicový autoritářský režim.*“⁸¹. Ačkoliv, jak bude v následujících kapitolách prokázáno, je označení Maďarska jako autoritářského režimu zatím nepřesné, tak je potřeba konstatovat, že se v rámci společenského diskurzu vyskytují názory označující Maďarsko za autoritářské nebo dokonce tyranské, jako to udělala například maďarská filozofka Ágnes Heller, která Viktora Orbána považuje za tyrana a jeho režim za tyranský, přičemž liberální demokracie jako forma režimu v Maďarsku nikdy neexistovala⁸².

---

⁷⁹ LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. Str. 40. ISBN 978-80-7260-394-7.

⁸⁰ Tamtéž. Str. 125.

⁸¹ SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Prostor, 2019. Str. 79-80. ISBN 978-80-7260-421-0.

⁸² HELLER, Ágnes. What Happened to Hungary (?). *The New York Times*. [online]. 2018, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/09/16/opinion/politics/what-happened-to-hungary.html>.

Ještě než však bude pojednáno o odborné literatuře, v níž je problematika transformace maďarského režimu tématem primárním, je potřeba zmínit dva autory, kteří stejně jako Levitsky a Zibblatt, Snyder či Yascha Mounk, na příkladu Maďarska demonstrují krizi liberální demokracie a vzestup té neliberální. Prvním z nich je například již v úvodu této kapitoly zmíněný Ivan Krastev, který v roce 2018 publikoval ve *Foreign Affairs* článek pod názvem *Eastern Europe's Illiberal Revolution: The Long Road to Democratic Decline*, ve kterém konstatuje v návaznosti na text *Democracy's Third Wave* od Samuela P. Huntingtona, že kdyby Huntington žil, tak by byl zřejmě překvapen do jaké míry je liberální demokracie ohrožena, a to nejen ve státech, které prošly vlnou demokratizace relativně nedávno, nýbrž též ve státech s relativně dlouho liberálně-demokratickou tradicí. Za nevíce alarmující pak považuje vývoj ve Východní Evropě, tj. zejména Polsku a Maďarsku⁸³. Druhým pak Larry Diamond, který ve svém textu *Democracy Demotion: How the Freedom Agenda Fell Apart* konstatoval následující: „Poslem tohoto trendu byl maďarský předseda vlády Viktor Orbán, který provedl první smrt demokracie v členském státě Evropské unie. Podobné trendy jsou pak v plném proudu také v Brazílii, Filipínách či Polsku. Neliberální a xenofobní strany získávají politikou půdu dokonce v tak zakořeněných demokraciích jako je Dánsko, Německo, Nizozemsko či Švédsko (...).“⁸⁴.

Maďarskem jakožto primárním předmětem výzkumu se v uplynulé dekádě zabýval zejména maďarský novinář Paul Lendvai, který oblasti této problematiky vydal celou řadu publikací a odborných textů, ze kterých je potřeba zmínit zejména publikaci vydanou v roce 2012 pod názvem *Hungary: Between Democracy and Authoritarianism*, ve které popisuje vývoj Maďarska po pádu komunistického režimu, a to *in concreto* události, které přivedly Maďarsko k transformaci liberálně-demokratického režimu v režim neliberálně-demokratický⁸⁵, a publikaci vydanou v roce 2017 pod názvem *Orban: Europe's New Strongman*, ve které Paul Lendvai, který se podobně jako maďarská filozofka Ágnes Heller, či americký filantrop narozený v Maďarsku George Soros, ale i celá řada dalších představitelů maďarské intelektuální elity, stal terčem pro maďarský režim vedený Viktorem Orbánem, nabízí vysvětlení, proč demokratické instituce vytvořené po pádu komunistického režimu byly tak zranitelné a neschopné odolat útoku ze strany Viktora Orbána a jeho strany Fidesz. Vysvětlení nalézá v podobě čtyř základních faktorů, tj. (1) skutečnosti, že Viktor Orbán disponuje nerozporovatelným talentem a schopnostmi, které ho předurčují k tomu, aby ve své snaze uspěl, (2) skutečnosti, že maďarská levice svou neschopností a skandály umožnila Viktoru Orbánovi a straně Fidesz dosáhnout tak dominantního vítězství v roce 2012,

---

⁸³ KRASTEVEV, Ivan. Eastern Europe's Illiberal Revolution: The Long Road to Democratic Decline. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2018-04-16/eastern-europes-illiberal-revolution> .

⁸⁴ DIAMOND, Larry. Democracy Demotion: How the Freedom Agenda Fell Apart. *Foreign Affairs* [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/democracy-demotion> .

⁸⁵ LENDVAI, Paul. *Hungary: Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd. ISBN 978-1849041966.

kteří ji následně umožnilo přepsat a změnit Ústavu, (3) skutečnosti, že mnoho Maďarů pocíťovalo po roce 1989 zklamání, a to s ohledem na skutečnost, že maďarský komunistický režim Janose Kadara disponoval jiným charakterem, než ten československý normalizační, dalo by se ho přirovnat k tomu, jaký byl v Československu v rámci Pražského jara, a těšil se poměrně velké oblibě, a (4) v existenci tzv. Trianonského faktoru, který maďarskou společnost předurčoval a předurčuje k vyšší míře citlivosti ve vztahu k otázce nacionalismu⁸⁶. V návaznosti na publikaci *Orban: Europe's New Strongman* pak Paul Lendvai v roce 2019 publikoval ve *Foreign Affairs* text pod názvem *The Transformer: Orban's Evolution and Hungary's Demise*, ve kterém si v návaznosti na předchozí deskripci Viktora Orbána a jeho vývoje po roce 1989, kdy konstatuje, že: „Po 30 letech od okamžiku, kdy Viktor Orbán pronesl svou řeč na demonstraci v červnu roku 1989, se Orbán transformoval z nadějněho obránce maďarské demokracie v hlavního autora jejího zániku.“⁸⁷ klade v závěru otázku, zda existuj něco, co by Viktor Orbán neudělal, aby udržel Maďarsko pod svou kontrolou?

Od roku 2012, ve kterém Paul Lendvai vydal svou publikaci *Hungary: Between Democracy and Authoritarianism*, lze pak zaznamenat zvýšený zájem o problematiku transformace maďarského režimu i mezi dalšími autory; lze to demonstrovat i na skutečnosti, že například na portálu *Foreign Affairs* bylo ze 150 publikovaných textů věnujících se regionu Střední Evropy celých 40 věnováno Maďarsku. Demonstrativním výčtem lze uvést například francouzského politologa a historika Jacquese Rupnika a jeho texty publikované v *Journal of Democracy*, tj. jednak text z roku 2012 *Hungary's Illiberal Turn: How Things Went Wrong* či text z roku 2018 *Explaining Eastern Europe: The Crisis of Liberalism*, maďarské politology Miklóse Bánkutiho, Gábora Halmaie a americkou politoložku Kim Lane Scheppele a jejich text z roku 2012 *Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution*, nizozemské politology Erin K. Jenne a Case Muddeho a jejich text z roku 2012 *Hungary's Illiberal Turn: Can Outsiders Help (?)*, amerického novináře Jamese Kirchicka a jeho text z roku 2012 *How Hungary's Democratic Backsliding Threatens Europe*, politology Mitchella A. Orensteina, Petera Krekó a Attilu Juhásze a jejich text publikovaný v roce 2015 pod názvem *The Hungarian Putin?*, maďarského politologa Jánose Kornaie a jeho text z roku 2015 *Hungary's U-Turn: Retracting from Democracy*, českého politologa Dalibora Roháče jeho text z roku 2017 *Hungary Is Turning Into Russia*, maďarského politologa Andrase Biro-Nagyho a jeho text z roku 2018 *Explaining Fidesz's Dominance in Hungary* či maďarské politology Pétera Krekó a Zsolta Enyediho a jejich text z roku 2018 *Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism*.

---

⁸⁶ LENDVAI, Paul. *Orban: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd. ISBN: 978-1849041966.

⁸⁷ LENDVAI, Paul. *The Transformer*. *Foreign Affairs*. [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2019-08-12/transformerorder>.

Všichni výše uvedení v zásadě docházejí k stejným závěrům, tj. že maďarský režim se pod vládou Viktora Orbána a jeho strany Fidesz transformoval, a to do té míry, jak bude demonstrováno v kapitole č. 6, že ho již nelze považovat za liberálně-demokratický. Ostatně tuto skutečnost lze demonstrovat i na hodnocení Freedom House, který v roce 2019 poprvé změnil hodnocení Maďarska z „free“ na „partly free“⁸⁸, čímž ho zařadil mezi země jako je Ukrajina, Kolumbie, Ekvádor, Kyrgyzstán či Nigérie⁸⁹.

S ohledem na skutečnost, že zatímco Maďarsko před rokem 2010 je v odborné literatuře poměrně dobře zmapováno ať už skrze práce maďarského politologa Paula Lendvai, ale i českého historika Richarda Pražáka, který v roce 2005 publikoval monografii pod názvem Maďarsko, budou následující kapitoly zaměřeny a jejich účelem bude zmapovat vývoj Maďarska, respektive jeho politického režimu po roce 2010, kdy se po vítězství v parlamentních volbách stal předsedou vlády Viktor Orbán a kdy jeho strana získala v Parlamentu 2/3 většinu potřebnou ke změnám Ústavy. V kapitole č. 5 a č. 6, tak budou zkoumány dvě základní otázky, tj. (1) *K jakým ústavním změnám v Maďarsku došlo a jaké jsou jejich důsledky (?)*, a (2) *Jak se změnil volební systém a jaká byla logika a dopady této změny (?)*, které pomou pochopit, k jakým změnám v Maďarsku došlo a stanou se podkladem pro kapitolu č. 7, v níž bude zkoumána třetí výzkumná otázka, tj. (3) *Jaký charakter a proč má současný režim v Maďarsku (?)*.

---

⁸⁸ Hungary (Aggregate Freedom Score) od Freedom House. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/hungary>.

⁸⁹ Freedom in the World 2019 od Freedom House. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/map>.

3 TEORIE HYBRIDNÍCH REŽIMŮ S DŮRAZEM NA KONCEPT NELIBERÁLNÍ DEMOKRACIE, ELEKTORÁLNÍ DEMOKRACIE A KOMPETITIVNÍHO AUTORITÁŘSTVÍ

„Tak umírají demokracie. Zjevné diktatury – v podobě fašismu, komunismu nebo vojenských režimů – vymizely téměř po celém světě. Vojenské převraty i další násilné cesty k získání moci jsou vzácností. Ve většině zemí se pravidelně konají volby. Demokracie však umírají dál, jen jinými způsoby.“⁹⁰

Než však bude přistoupeno na základě závěru učiněných v následujících kapitolách zaměřených zejména na ústavní, ale i další změny v rámci maďarského politického systému po roce 2010, k analýze charakteru současného maďarského režimu, je potřeba vymezit teoretický rámec, který bude pro tento účel aplikován. Aniž bychom na tomto místě cokoliv předjímalí, tak lze konstatovat, že při analýze charakteru maďarského režimu, respektive jeho zařazení do určité kategorie režimů, přichází v zásadě v úvahu tři kategorie, tj. (1) kategorie demokracie, (2) kategorie autoritářství a (3) kategorie tzv. hybridních režimů, a to ať už v podobě neliberální demokracie, elektorální demokracie či kompetitivního autoritářství.

S ohledem na skutečnost, že kategorie hybridních režimů v sobě zahrnuje jednak prvek autoritářství a jednak prvek demokracie, přičemž různé přístupy v rámci problematiky hybridních režimů se pak liší zejména v tom, jak metodologicky danou kategorii hybridního režimu jednotliví autoři vytvářejí a současně jakou definici demokracie používají, kdy různé termíny se pak obsahově v zásadě překrývají, bude nejprve provedena definice demokracie jako takové, respektive jednotlivých přístupů, které pak autoři v rámci tvorby konceptu hybridních režimů využívají, přičemž v souladu s tím, že demokracií v moderním slova smyslu je rozuměna zejména liberální demokracie, bude provedena bližší deskripce i této. Následně pak bude přistoupeno k druhé složce hybridních režimů, kterou je potřeba exaktně vymezit, tj. autoritářství, ve vztahu, k němuž lze vysledovat tři základní přístupy, tj. (1) přístup rozlišující autoritářství podle přístupu k moci, jež navazuje na práci Samuela P. Huntington či Barbary Geddes, (2) přístup vymezující autoritářství jako limitovaný pluralismus s distinktivními mentalitami navazující na práci Juana Linze a (3) přístup, kdy autoři vytváří vlastní definici autoritářského režimu⁹¹.

---

⁹⁰ LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. Str. 21-22. ISBN 978-80-7260-394-7.

V návaznosti na výše uvedené pak bude proveden exkurz do problematiky hybridních režimů. S ohledem na skutečnost, že diskuze o hybridních režimech je poměrně rozmanitá a ve vztahu k problematice hybridních režimů tak lze vysledovat značné množství různých přístupů, které se, jak již bylo uvedeno výše, vzájemně liší jednak v rovině metodologického přístupu k vytváření příslušné kategorie, a jednak pak v užití různých definic demokracie, kdy se různé termíny pak v zásadě obsahově překrývají, bude provedena deskripce a výklad pouze vybraných přístupů, tj. koncept neliberální demokracie Fareeda Zakarii, koncept elektorální demokracie, respektive elektorální autoritářství Andrese Schedlera, koncept kompetitivního autoritářství Stevena Levitskyho a Lucana Waye a koncept neliberální demokracie, respektive nedemokratického liberalismu Yaschy Mounka. Ve zbytku pak lze odkázat na publikační činnost Štěpána Drahekoupila, který na tomto poli odvedl výbornou práci, kdy diskuzi o problematice hybridních režimů a jednotlivé přístupy shrnul v textu z roku 2014 vydaný pod názvem *Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie*.

V závěru pak bude vymezen koncept, který bude aplikován v kapitole analyzující charakter současného maďarského režimu, a to za účelem, aby v této mohl být učiněn závěr, zda v případě současného Maďarska lze hovořit o demokracii, autoritářském režimu či o hybridním režimu, respektive o konkrétních kategoriích v rámci těchto obecných kategorií, které budou nastíněny níže v této kapitole.

1.1 Liberální demokracie a jednotlivé přístupy k definici demokracie využívané při konstrukci kategorie hybridních režimů

Zatímco po pádu komunistického režimu se synonymem pojmu demokracie stala v atmosféře euforie a bezbřehého triumfalismu 90. let demokracie liberální, pro kterou není hodnotícím kritériem toliko existence soutěživých, svobodných a férových voleb, ve kterých občané vyjadřují svou vůli, nýbrž též přítomnost prvků konstitučního liberalismu, jako je vláda práva, dělba moci či ochrana základních práv a svobod, tak v posledních letech se v rámci společenského diskurzu zintenzivnila diskuze o smyslu a podobě liberálně-demokratického režimu, respektive demokracie jako takové. Při definici demokracie lze v zásadě vyjít ze dvou základních přístupů, tj. (1) přístup, který demokracie definuje ve vztahu k pramenům vládní autority a účelům a (2) přístup, který demokracii definuje ve vztahu k procedurám, kterými je vláda ustanovena⁹², přičemž v rámci komparativní politologie, jejímž předmětem výzkumu jsou

---

⁹² HUNTIGTON, Samuel P. *Třetí vlna: demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-156-7.

hybridní režimy, respektive transformace nedemokratických režimů, dominuje druhý přístup, tj. přístup definující demokracii ve vztahu k procedurám⁹³.

Z procedurálního přístupu k definici demokracie pak lze vyčlenit tři základní definice demokracie, tj. (1) minimalistickou definici demokracie spojenou zejména s Josephem A. Schumpetrem, (2) procedurální minimum spojené zejména s Robertem Dahlem a (3) rozšířené procedurální minimum spojené s Terry Lynnem Karl a Philippem C. Schmittrem či Stevenem Levitskym a Lucanem Wayem⁹⁴.

Minimalistická definice demokracie představující základ dalších dvou definic, tj. procedurálního minima a rozšířeného procedurálního minima, vychází z práce německého ekonoma Joseph. A. Schumpetera, který ve svém textu z roku 1942 publikovaném pod názvem *Capitalism, Socialism and Democracy* s alternativním pojetím demokracie vůči tomu klasickému, kdy podle jeho názoru je *demokratická metoda je takové institucionální uspořádání sloužící k přijímání politických rozhodnutí, v němž jednotlivci získávají moc rozhodovat prostřednictvím soutěživého zápolení o volební hlas lidu*⁹⁵. Minimalistická definice demokracie tak vychází z premisy, že základním a dostačujícím prvkem pro označení daného režimu jako demokratického je toliko existence soutěživých vícestranných voleb. Ačkoliv, jak bude nastíněno v další části této kapitoly, je minimalistická definice demokracie problematická minimálně s ohledem na skutečnost, že nás tento přístup může přivést do tzv. pasti elektoralismu, má tento přístup mezi akademickou obcí poměrně silné zastoupení, a to například v podobě Samuela P. Huntingtona či Fareeda Zakarii, jež při podpoře tohoto přístupu argumentují následujícím: „*Otevřené, svobodné a regulérní volby jsou naproti tomu základem demokracie, neodmyslitelnou conditio sine quo non. Vlády, které vyšly z voleb, jistě mohou být neschopné, zkorumpované, krátkozraké a nezodpovědné; mohou být i nástrojem zájmových skupin naprosto neschopných provádět politiku, již si žádá obecné dobro. Podobné vlastnosti mohou činit tyto vlády veskerze nežádoucími, nikoliv však nedemokratickými. Demokracie je jednou z veřejných ctností, jenž nikoli ctností jedinou, a souvislost mezi demokracií a ostatními veřejnými ctnostmi a neřestmi se dá pochopit jedině tehdy, odlišíme-li demokracii jednoznačně od ostatních charakteristik politických systémů.*“⁹⁶. Minimalistická definice demokracie, tak jak definoval Joseph. A. Schumpeter a následně s ní pracovali Samuel P.

---

⁹⁴ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014

⁹⁵ SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-044-6.

⁹⁶ ZAKARIA, Fareed. The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>.

Huntington či Fareed Zakaria je pro řadu autorů, jako například Larry Diamond či Andreas Schedler, synonymem toho, co oni chápou pod termínem elektorální demokracie.

Procedurální definice demokracie v podobě tzv. procedurálního minima vychází z práce amerického politologa Roberta Dahla a jeho koncept polyarchie, se kterým přišel ve svém textu *Polyarchy: participation and opposition*, v němž procedurální minimum vymezil prostřednictvím sedm základních podmínek, tj. (1) kontrola nad vládními rozhodnutími je ústavně svěřena voleným zástupcům, (2) volení zástupci jsou vybíráni v pravidelných a spravedlivých volbách, v nichž je nátlak komparativně výjimečný, (3) prakticky všichni dospělí jedinci disponují právem volit ve volbách, (4) prakticky všichni dospělí jedinci disponují právem kandidovat na volená místa ve vládě, (5) občané mají právo vyjádřit svoje názory bez hrozby potrestání, (6) občané mají právo vyhledávat alternativní zdroje informací, přičemž tyto alternativní zdroje informací existují a jsou chráněny právem a (7) občané mají právo na relativně nezávislé asociace nebo organizace, včetně nezávislých politických stran a zájmových skupin⁹⁷⁹⁸, přičemž těchto sedm podmínek lze rozřadit do dvou základních skupin, tj. skupiny podmínek zajišťující svobodné a spravedlivé volby a skupiny podmínek garantující občanská a politická práva. Zatímco pro minimalistickou definici demokracie je dostačující toliko existence soutěživých vícestranných voleb, tak procedurální minimum k tomuto aspektu přidává ještě prvek občanských a politických práv.

V návaznosti na Robertem Dahlem vymezené procedurálním minimum došlo ke vzniku tzv. rozšířeného procedurálního minima, kdy jsou k sedmi základním podmínkám, tak jak je vymezil Robert Dahl, přidány další podmínky. S tzv. rozšířeným procedurálním minimem jako první přišli Philippe C. Schmitter a Terry Lynn Karl, kteří ve svém textu publikovaném v roce 1991 pod názvem *What Democracy Is... and Is Not* navrhli k výše uvedeným sedmi podmínkám přidat další dvě podmínky, a to jednak v podobě toho, že zvolení zástupci musí být schopni vykonávat své ústavní pravomoci, aniž by byli vystaveni tlaku opozice, třeba i neformálnímu, od nevolených úředníků a jednak v podobě nezávislosti a autonomie politiky jako takové. Z dalších autorů rozšiřujících procedurální minimum stojí na této platformě za zmínku ještě Steven Levitsky a Lucan Way, kteří za demokratické režimy označují ty, kteří disponují čtyřmi základními charakteristikami, tj. (1) existencí svobodných, spravedlivých a soutěživých voleb, (2) existencí všeobecného hlasovacího práva, (3) širokou ochranou občanských práv a (4) absencí nevolených „tutelárních“ mocí, které by omezovaly volené instituce⁹⁹¹⁰⁰¹⁰¹. Levitsky a Way pak nad rámec výše

---

⁹⁷ SCHMITTER, Philippe C., KARL, Terry Lynn. What Democracy Is... and Is Not. *Journal of Democracy*, vol. 2, no. 3, 1991, p. 75-88. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/225590>. Str. 81.

⁹⁸ DAHL, Robert. *Dilemmas of pluralist Democracy: autonomy vs. control*. New Have: Yale University Press, 1982. ISBN 0-300-02543-2.

⁹⁹ Tamtéž. Str. 26.

uvedeného ve svém textu z roku 2010 publikovaném pod názvem *Why Democracy Needs a Level Playing Field* rozšiřují procedurální minimum o další charakteristický prvek v podobě velikosti hracího pole v rámci demokratické soutěže, kdy nerovné hrací pole, které je potřeba odlišit relativně běžné výhody držitelů moci, vymezují následovně: „Nerovné hrací pole je takové, ve kterém držitelé moci zneužívají svého přístupu ke státním prostředkům a vytváří nerovný přístup ke zdrojům, médiím nebo státním institucím do té míry, že schopnost opozičních skupin organizovat se a ucházet se o volené úřady je značně narušena.“¹⁰². Politické hrací pole tak může být nerovné v různých aspektech, a to zejména v nerovném přístupu ke zdrojům, nerovném přístupu k médiím a nerovném přístupu k právu¹⁰³.

Minimalistická definice demokracie Josepha A Schumpetera a autorů z této definice vycházejících Samuela P. Huntingtona či Fareeda Zakarii, procedurální minimum Roberta Dahla či rozšířené procedurální minimum Philippe C. Schmittera a Terry Lynn Karl či Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, představují hranici, kdy při splnění příslušných podmínek lze označit daný režim za demokratický. Přidáním dalších atributů nad rámec stanoveného minima pak můžeme dostat režim, který Larry Diamond nazývá liberální demokracií či Wolfgang Merkel ukotvenou demokracií; pro účely této práce však bude další pozornost věnována pouze kategorii liberální demokracie, kterou Larry Diamond vymezuje vůči elektorální demokracii. Ta ve své podstatě odpovídá minimalistické definici demokracie Josepha A. Schumpetera a Samuela P. Huntingtona. Liberální demokracie se proti volební demokracii liší tím, že v ní absentují tzv. „vyhrazené sféry“, vertikální odpovědnost a široká záruka politických a občanských práv¹⁰⁴¹⁰⁵. Pro účely této práce je pak potřeba zmínit ještě definici liberální demokracie Yaschy Mounka, který ve svém textu z roku 2018 publikovaném pod názvem *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It* definuje liberální demokracie následovně: „Liberální demokracie je prostě a jednoduše politický systém, který je liberální a demokratický současně: chrání individuální práva a zároveň transformuje mínění lidu v administrativní kroky.“¹⁰⁶.

---

¹⁰⁰ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. *Competitive Authoritarianism, Hybrid regimes after Cold War*. New York: Cambridge University Press. 2010. ISBN 978-9-521-70915.

¹⁰¹ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Election Without Democracy: The Rise of Competitive Authoritarianism. *Journal of democracy*, vol. 13, no. 2, 2002, p. 51-65. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/17196>. Str. 53.

¹⁰² LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Democracy's Past and Future: Why Democracy Needs a Level Playing Field. *Journal of Democracy*: Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/370483>. Str. 57.

¹⁰³ Tamtéž. Str. 58.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014

¹⁰⁶ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420-3. Str. 26.

Pro účely analytické části této práce je potřeba vymezit s jakou definicí demokracie bude operováno, a co bude rozuměno pod pojmem liberální demokracie, jelikož bez vymezení těchto pojmů nelze charakterizaci současného maďarského režimu provést. Co se týče definice demokracie, tak nemůžeme vycházet toliko z minimální definice demokracie v podobě minimalistické definice demokracie Josepha A. Schumpetera, tj. definice, pro kterou je dostačující toliko existence soutěživých vícestranných voleb, ačkoliv nám tato poskytne základ, ze kterého bude vycházeno, a to s ohledem na to, že tato nám pro tyto účely neposkytne účinné nástroje pro distinkci mezi režimy typu Maďarsko či Polsko na straně jedné a režimu typu Francie, Německo, Spojené království na straně druhé, ale její logika nás nutí všechny tyto režimy koncentrovat pod jednu střechu. Naopak musíme vyjít z minimální definice demokracie v podobě tzv. rozšířeného procedurálního minima, kdy k minimalistické definici Josepha A. Schumpetera, tj. definici demokracie pro kterou je dostačující toliko existence soutěživých vícestranných voleb, bude přidán atribut jejich spravedlnosti, a to jednak ve smyslu pojetí voleb prizmatem Andrease Schedlera, které prostřednictvím sedmi základních podmínek, tj. (1) závazné udělení moci prostřednictvím voleb, (2) svobodná konstrukce alternativ, ze kterých si občané ve volbách vybírají, (3) svobodná volba preferencí, (4) univerzální volební právo (nikomu není ať už přímo nebo nepřímou odepřeno využít své pasivní volební právo), (5) tajné hlasovací právo, aby i ti, kteří mají v rámci společnosti minoritní názor nebyli ze strany většiny vystaveni nějaké formě tlaku, (6) integrita voleb zajištěná nezávislými volebními komisemi, které svou činnost vykonávají profesionálně a (7) nezvratnost výsledku voleb, a to s ohledem na skutečnost, že volby, které končí bez důsledků, nejsou demokratické, naplňují slib efektivní demokratické volby¹⁰⁷, a jednak ve smyslu pravidel politické soutěže prizmatem Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, dle kterých politické hráči lze označit za rovné pouze za předpokladu, že všichni aktéři mají v zásadě rovný přístup ke zdrojům, k médiím a právu.

S ohledem na výše uvedené tak lze konstatovat, že režim je demokratický za předpokladu, že se v něm realizují svobodné, soutěživé a spravedlivé vícestranné volby, kdy obsahová podstata těchto jednotlivých atributů byla vymezena v předchozím odstavci. Abychom daný režim mohli označit za liberálně-demokratický, je potřeba k uvedené definici demokracie ještě přidat atribut v podobě ústavně garantovaných politických a občanských práv a současně pak i to, že držitelé moci vládnou v rámci ústavních limitů a respektují hodnoty, na kterých je liberálně-demokratický režim postaven.

---

¹⁰⁷ SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>. Str. 40-41.

1.2 Autoritářství

Jak již bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, tak u jednotlivých autorů konstruuujících kategorii hybridních režimů se lze v zásadě setkat se třemi základními přístupy ve vztahu k autoritářství, tj. (1) přístupem rozlišujícím autoritářství podle přístupu k moci, jež navazuje na práci Samuela P. Huntington či Barbary Geddes, (2) přístup vymežující autoritářství jako limitovaný pluralismus s distinktivními mentalitami navazující na práci Juana Linze a (3) přístup, kdy autoři vytváří vlastní definici autoritářského režimu. Pro účely této práce bude blíže přiblížen pouze druhý a třetí přístup¹⁰⁸.

Přístup vymežující autoritářství jako limitovaný pluralismus s distinktivními mentalitami je přístupem vycházejícím z definice autoritářství vytvořené španělským politologem Juanem Linzem, který kategorii autoritářství definoval jednak společně s americkým politologem Alfredem Stepanem ve svém textu z roku 1996 publikovaném pod názvem *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe* a jednak sám v textu z roku 2000 publikovaným pod názvem *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Linz a Stepan jednotlivé nedemokratické režimy v textu *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe* vymezují na základě čtyř základních charakteristik, tj. (1) vůdcovství, (2) pluralismu, (3) mobilizaci a (4) ideologii. Autoritářské systémy jsou pak podle Linze *politické systémy s limitovaným, neodpovědným, politickým pluralismem, bez vypracované a vedoucí ideologie, ale s distinktivními mentalitami, bez extenzivní a intenzivní politické mobilizace, přičemž vůdce nebo někdy malá skupina vykonává moc v rámci formálně špatně definovaných limitů, kterou jsou však celkem dobře predikovatelné.*⁴⁰⁹¹¹⁰

Mezi autory, kteří zvolili třetí přístup můžeme zařadit například Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, kteří kategorii tzv. plného autoritářství definoval tak, že se *jedná o režimy, kde pro legální opozici neexistují žádné realizovatelné cesty, jak soutěžit o exekutivní moc*¹¹¹, přičemž kategorii plného autoritářství dále rozdělili na uzavřené režimy, ve kterých neexistují na národní úrovni žádné demokratické instituce. Mezi tyto režimy Levitsky a Way řadí například Čínu, Kubu či Saudskou Arábii) a hegemonické režimy, ve kterých sice demokratické instituce formálně existují, ale plní toliko roli demokratické kulisy a volby v nich uskutečnivší jsou narušeny prostřednictvím represe,

---

¹⁰⁸ DRAHOKOUPIL, Štěpán. *Mezi demokracií a autoritářstvím. Typologie hybridních režimů s důrazem na koncept kompetitivního autoritářství*. Praha: Univerzita Karlova, 2011. ID práce 96143.

¹⁰⁹ LINZ, Juan. *Totalitarian and Authoritarian regimes*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. ISBN 1-55587-890-3.

¹¹¹ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. *Competitive Authoritarianism: Hybrid regimes after Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISB 978-0-521-70915-6.

omezení kandidátů ve volbách či volebními podvody, v jejichž důsledku není pochybnost o jejich výsledku.¹¹²

V rámci analytické části textu této práce bude vycházeno zejména z konceptu plného autoritářství Levitskyho a Wayne, přičemž kategorie autoritářství je pro účely této práce vymezena tak, že se jedná o režimy v rámci nichž absentují soutěživé vícestranické volby, absentuje garance politických a občanských práv, je narušeno politické hrací pole a právní systém obecně je pokřiven a ze strany držitelů moci dochází k překračování ústavních limitů, které jsou toliko formálními a držitele moci materiálně nezavazují.

1.3 Hybridní režimy s důrazem na koncept neliberální demokracie, kompetitivního autoritářství a elektorální demokracie

Dnes již lze konstatovat, že existence kategorie hybridních režimů je neodmyslitelnou součástí komparativní politologie zaměřující se na problematiku charakteristiky režimů ve světě. Vždycky tomu však tak nebylo a diskuze o smysluplnosti existence kategorie hybridních režimů probíhala zejména po konci studené války, v souvislosti s nímž, respektive s pádem komunistických režimů ve střední a východní Evropě, ale i v dalších částech světa, došlo k rozšíření počtu případů, které nebylo možné zařadit ani do kategorie demokratických režimů, ale současně též ani do kategorie autoritářských režimů¹¹³.

S ohledem na skutečnost, že předmětem, ale ani ambicí tohoto textu není komplexní zmapování diskurzu na poli problematiky hybridních režimů, ale současně též ani deskripce všech různých přístupů při tvorbě jednotlivých forem hybridních režimů, lze v oblasti této problematiky odkázat na práci Štěpána Drahokoupila, který tuto zpracoval v textu, který již byl zmíněn v úvodu této kapitoly. Pro účely analytické části této práce však budou nastíněny přístupy, ze kterých bude v kapitole analyzující současný maďarský režim vycházeno, tj. koncept neliberální demokracie Fareeda Zakarii, koncept elektorální demokracie, respektive elektorální autoritářství Andrease Schedlera, koncept kompetitivního autoritářství Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, koncept elektorální demokracie, respektive kompetitivního autoritářství a tzv. nejednoznačných režimů Larryho Diamonda a koncept neliberální demokracie, respektive nedemokratického liberalismu Yaschy Mounka.

---

¹¹² Tamtéž. Str. 7.

¹¹³ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie Through the Labyrinth of the Hybrid Regimes Approaches Categories and Typologies. 2014. Str. 2.

Koncept neliberální demokracie, který Fareeda Zakarii poprvé použil ve svém textu z roku 1997 publikovaném ve *Foreign Affairs* pod názvem *The Rise of Illiberal Democracy*, je jedním z prvních významných příspěvků v rámci tvorby konkrétních forem hybridních režimů. Zatímco pro liberální demokracii, jak již bylo uvedeno výše, není podle Zakarii hodnotícím kritériem toliko existence soutěživých, svobodných a férových voleb, ve kterých občané vyjadřují svou vůli, nýbrž též přítomnost prvků konstitučního liberalismu, jako je vláda práva, dělení moci či ochrana základních práv a svobod, tak neliberálně-demokratický režim se omezuje toliko na uskutečňování voleb, které zpravidla nejsou férové a představují spíše než cokoli jiného rituál vyvolávající dojem demokratičnosti. Současně je pro ně charakteristické, že vládnoucí elity ignorují ústavní limity jejich moci a omezují nebo potlačují základní práva a svobody občanů. Zahrnují tak v sobě zdánlivě demokratické aspekty a současně též ty autoritářské¹¹⁴. Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, tak podle Zakarii existuje celé spektrum neliberálních demokracií, a to od těch liberálnějších až po ty více autoritářské¹¹⁵. Již na základě demonstrativního výčtu, který Zakaria nabízí, kdy mezi neliberální demokracie řadí tak různorodé státy, jako je Argentina a Venezuela na straně jedné a Kazachstán na straně druhé, lze konstatovat, že koncept neliberální demokracie je konceptem poměrně širokým a obecným, což ostatně sám Zakaria nerozporuje.

Zakaria současně s ohledem na rostoucí počet neliberálních demokracií ve světě, který demonstruje na základě dat od organizace Freedom House, konstatuje, že *se zdá, že mnoho zemí se usazuje ve formě vlády, která mísí značnou míru demokracie se značnou mírou neliberalismu, přičemž současně lze mít za to, že západní liberální demokracie se nemusí potvrdit jako konečná destinace na demokratické cestě, ale pouze jako jedna z mnoha možností*¹¹⁶. Zakaria při vytváření definice neliberální demokracie, respektive liberální demokracie vychází z minimalistické definice demokracie Josepha A. Schumpetera, kdy pro označení režimu za demokratický je něj s odkazem na Samuela P. Huntingtona dostačují přítomnost soutěživých a svobodných voleb. S ohledem na využití minimalistické definice demokracie tak Zakaria vytváří, jak již bylo uvedeno výše, poměrně širokou kategorii hybridního režimu v podobě neliberální demokracie, která sice umožňuje celosvětovou aplikovatelnost, ale je otázkou, jestli je taková analytická kategorie vhodná pro bližší porozumění režimů do této kategorie spadajících. Současně pak lze konstatovat, že Zakaria se svým konceptem neliberální demokracie, respektive svým pojetím demokracie obecně, chytil do pastí elektoralismu, což je termín, se kterým přišla Terry Lynn Karl, kdy Zakaria za demokratické považuje i ty režimy, ve kterých byli držitelé moci zvoleni prostřednictvím voleb, které nebyly

---

¹¹⁴ ZAKARIA, Fareed. *The Rise of Illiberal Democracy*. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>

¹¹⁵ ZAKARIA, Fareed. *Budoucnost svobody*. Praha: Academia, 2012. Str. 94. ISBN 978-80-200-2037-6

¹¹⁶ ZAKARIA, Fareed. *The Rise of Illiberal Democracy*. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>.

spravedlivé, tj. byla v nich narušena politická soutěž, či ne plně svobodné. S ohledem na shora uvedené lze shrnout, že obecnost a absence jakékoliv bližší deskripce neliberální demokracie, jakožto analytické kategorie hybridního režimu, je pak příčinou toho, že tuto v zásadě pro bližší porozumění předmětných režimů využít nelze. Je to částečně způsobeno mj. tím, že Fareed Zakaria, jak již bylo zmíněno v kapitole č. 1, při tvorbě kategorie neliberální demokracie využívá tzv. klasický přístup, který lze charakterizovat *na základě tří definičních znaků, tj. (1) definice konceptu poskytuje nezbytné a postačující atributy pro určení člena kategorie, (2) každý objekt je buď uvnitř, nebo vně kategorie a (3) neexistují rozdíly mezi členy kategorie, přičemž každý člen splňující nezbytná a dostačující kritéria je stejně dobrým členem kategorie jako každý jiný*¹¹⁷¹¹⁸.

Dalším autorem, který explicitně pro označení hybridního režimu použil termín neliberální demokracie je německo-americký politolog z *Harvard University* Yascha Mounk, který ve svém textu publikovaným pod názvem *The Undemocratic Dilemma* v roce 2018 a textu publikovaném pod názvem *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*¹¹⁹ v téže roce člení režimy na (ne)liberální a (ne)demokratické ose na (1) liberálně-demokratické, (2) neliberálně-demokratické, (3) nedemokraticko-liberální a (4) diktátorské. Liberálně-demokratický režim je v jeho pojetí takový *politický systém, který je liberální a demokratický současně, tj. chrání individuální práva a zároveň transformuje mínění lidu v administrativní kroky*¹²⁰. Stejně jako Zakaria i Mounk vychází ve své práci z minimalistické definice demokracie, kdy s ohledem na skutečnost, že liberálně-demokratický režim v sobě zahrnuje dva zřetelné a jasně uchopitelné prvky, tj. prvek demokratický a prvek neliberální, tak je nežádoucí při definici demokracie do této plést i liberální aspekty, jako je ochrana liberálních práv, což dle jeho názoru činí například Robert Dahl se svým procedurálním minimem. Mounk demokracii jako takovou proto definuje následovně: „*Demokracie představuje soubor závazných volebních institucí, který efektivně zajišťuje transformaci mínění lidu v administrativní kroky.*“¹²¹. Podle Mounka se liberálně-demokratické režimy mohou zvrhnout dvěma způsoby, tj. jednak se liberální režimy mohou stát nedemokratickými, tj. zůstávají liberální, ale *nekonají se v nich volby se skutečnou soutěží stran*¹²², a jednak se demokratické režimy mohou stát neliberálními, tj. zůstávají demokratickými, ale *většina lidí v dané zemi považuje za dobré podržít*

---

¹¹⁷ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014. Str. 5-6.

¹¹⁸ Vedle klasického přístupu se lze setkat ještě s kategorií rodové podobnosti a radikální kategorií.

¹¹⁹ MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420.

¹²⁰ Tamtéž. Str. 36.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

*nezávislé instituce rozmarům exekutivy nebo omezit práva menšin*¹²³. Podle Mounka se tak liberálně-demokratický režim může rozpadnout v důsledku toho, že se dvě zdánlivě komplementární složky dostanou konfliktu a dojde tak buď ke vzniku režimu, který lze označit za neliberální demokracii, respektive demokracii bez práv, či režimu, který lze označit za nedemokratický liberalismus, respektive práva bez demokracie.

Zatímco Zakariův a Mounkův koncept neliberální demokracie můžeme podřadit pod tzv. adjektivní demokracie, tj. hybridní režimy vztahující se k demokratickému pólu, tak koncepty Andree Schedlera či Stevena Levitskyho a Lucana Wayne se vztahují k opačnému pólu, tj. k autoritářství¹²⁴.

Andreas Schedler tak ve svém textu z roku 2002 publikovaném pod názvem *The Menu of Manipulation* a textu z roku 2006 publikovaném pod názvem *Electoral Authoritarianism, the dynamics of unfree competition* zkonstruoval kategorii hybridního režimu v podobě tzv. elektorální autoritářství, a to v návaznosti na skutečnost, že *idea demokracie se stala tak úzce spojenou s institutem voleb, že vyvstává nebezpečí, že zapomeneme, že moderní historie reprezentativních voleb je pobádkou autoritářské manipulace stejně jako sága o demokratických vítězstvích*¹²⁵. Podle Schedlera se ukázalo, že tranzice autoritářských režimů v rámci třetí vlny demokratizace nemusí nutně vést výhradně k liberálně-demokratickému režimu, nýbrž též k režimu, v němž se konají volby a je připuštěn jistý pluralismus v rámci politické soutěže, ale současně jsou minimální atributy definice demokracie narušovány do té míry, že tyto režimy nelze považovat za demokratické¹²⁶. Schedler kategorii elektorální autoritářství společně s elektorální demokracií situuje mezi dva póly, tj. kategorii liberální demokracie a kategorii uzavřeného autoritářství. Rozdíl mezi liberální demokracií a elektorální demokracií spočívá v tom, že pro liberální demokracie není stejně jako u Zakariův dostatečnou přítomnost voleb, nýbrž je potřeba, aby daný režim překročil toto volební minimum, a to v podobě vlády práva, politické odpovědnosti, byrokratické integrity a veřejné deliberace¹²⁷. Distinkce mezi elektorální demokracií a elektorálním autoritářstvím spočívá ve skutečnosti, že ačkoliv oba typy režimů vyžadují přítomnost voleb, tak zatímco volby v rámci elektorální demokracie jsou svobodné a spravedlivé,

---

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014. Str. 12.

¹²⁵ SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>. Str. 36.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>. Str. 37.

tak volby v rámci elektorálního autoritářství jsou toliko fraškou¹²⁸. Jak již bylo nastíněno výše tak, aby bylo možné konstatovat, že volby naplňují slib efektivní demokratické volby, tak je potřeba, aby bylo splněno sedm základních podmínek definovaných již výše, které tvoří metaforický demokratický řetěz, který drží pohromadě do té doby, dokud zůstává každý jeho článek nezlomen.

Stejně jako Andreas Schedler, tak i Steven Levitsky a Lucan Way vytvořili kategorii hybridního režimu, které se přichyľuje k autoritářskému pólu, tj. *in concreto* kategorii kompetitivního autoritářství, což je typ hybridního režimu, který se stal jedním z nejpůlárnějších mezi autory věnujících se problematice hybridních režimů a jako takový byl celou řadou autorů přejímán. Kompetitivní autoritářství je kategorií hybridního režimu, ve kterém jsou formální demokratické instituce vnímány jako základní prostředek držby a výkonu politické autority, přičemž držitelé moci porušují stanovená pravidla tak často a v takovém rozsahu, že režimy tohoto typu nesplňují ani minimální kritéria moderních demokratických režimů, mezi které Levitsky a Way řadí následující skutečnosti: (1) členové vlády a parlamentu jsou vybírání prostřednictvím soutěživých, svobodných a spravedlivých voleb, (2) všichni dospělí jedinci disponují aktivním volebním právem, (3) politická a občanská práva, včetně svobody tisku, svobody shromažďování, svobody projevu bez hrozby represe, jsou široce chráněna, (4) zvolené autority jsou opravdovými držiteli moci, přičemž nejsou omezeni ze strany armády či náboženských organizací.¹²⁹ Ačkoliv i demokratické režimy mohou některé z výše uvedených atributů někdy narušit, tak je jejich demokratický charakter zachován za předpokladu, že toto narušení nemá charakter systematického porušování.

Naproti tomu v rámci kompetitivního autoritářství jsou výše uvedené atributy narušovány do té míry, že dochází k vytvoření nerovného hracího pole mezi vládou a opozicí, kdy, ačkoliv jsou volby pravidelně konány a nedochází během nich k zjevným podvodům, tak držitelé moci pravidelně zneužívají státní prostředky, znemožňují opozici dostatečný přístup do mediálního prostoru, zastrášují či perzekuuji opoziční kandidáty a v některých případech i manipulují s výsledky voleb¹³⁰. S ohledem na skutečnost, že v rámci kompetitivního autoritářství přetrvávají relativně smysluplné demokratické instituce, dostává se díky těmto opozičním silám možnost pravidelně držitele moci vyzývat ve čtyřech arénách, tj. (1) ve volební aréně, (2) v legislativě, (3) v soudnictví a (4) v médiích. Výše nastíněná definice kompetitivního autoritářství v sobě

---

¹²⁸ SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>. Str. 38.

¹²⁹ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Election Without Democracy: The Rise of Competitive Authoritarianism. *Journal of Democracy*, vol. 13, no. 2, 2002, p. 51-65. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/17196>. Str. 52

¹³⁰ Tamtéž. Str. 53.

obsahuje i atribut hracího pole, který v původní definici kompetitivního autoritářství absentoval. Levistky a Way ho do své definice kompetitivního autoritářství zahrnuli jednak v textu z roku 2002 publikovaném pod názvem *The Rise of Competitive Authoritarianism* a následně pak v textu z roku 2010 publikovaném pod názvem *Why Democracy Needs a Level Playing Field*. Příkladem států, které disponovaly režimem tohoto typu byly podle Levitskyho a Waye Chorvatsko pod Franjo Tudjmanem, Srbsko pod Slobodanem Miloševićem, Rusko pod Vladimírem Putinem, Ukrajinu pod Leonidem Kravchukem a Leonidem Kuchmou či Peru pod Albertem Fujimorim¹³¹. Přidání atributu v podobě hracího pole lze považovat velmi pozitivní skutečnost, jelikož nám tento umožní komplexně uchopit celý systém.

V rámci analytické části textu této práce bude vycházeno zejména z konceptu neliberální demokracie a nedemokratického liberalismu Yaschy Mounka a současně pak z konceptu elektorálního autoritářství Andrease Schedlera a konceptu kompetitivního autoritářství Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, kdy bude pracováno jednak s kategorií neliberální demokracie a jednak s kategorií nedemokratického liberalismu, kdy za neliberálně-demokratický režim bude považován takový režim, který bude splňovat definici demokracie, tak jak byla vymezena výše, tj. budou se v něm realizovat svobodné, soutěživé a spravedlivé vícestranické volby, kdy obsahová podstata těchto jednotlivých atributů byla vymezena v první části této kapitoly. Za režim nedemokraticky liberální pak bude považován takový režim, který nebude splňovat minimální definici demokracie, ale jsou v něm garantována občanská a určitá politická práva. Hranice mezi nedemokratickým liberalismem a neliberální demokracií pak bude velmi tenká, kdy zásadním rozdílem je atribut spravedlnosti voleb a rovného hracího pole. Přestože kategorie nedemokratického liberalismu se tak částečně překrývá s kategorií elektorálního autoritářství a kategorie neliberální demokracie s kategorií elektorální demokracie, tak jako vhodnější se jeví označení kategorií neliberální demokracie a nedemokratického liberalismu a jejich vymezení, tak jak bylo nastíněno výše, a to s ohledem na skutečnost, že lépe vystihují podstatu současné krize liberální demokracie, tj. prnutí mezi dvěma základními a zdánlivě komplementárními prvky liberálně-demokratického režimu, tj. prvkem demokracie a prvkem liberalismu.

---

¹³¹ LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Election Without Democracy: The Rise of Competitive Authoritarianism. *Journal of democracy*, vol. 13, no. 2, 2002, p. 51-65. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/17196>. Str. 54.

4 ÚSTAVNÍ ZMĚNY V MAĎARSKU PO ROCE 2010

„Je nutno konstatovat, že demokracie nemusí být nutně liberální, a přestože stát není liberální, může být stále demokratický. Musíme se rozejít s liberálními principy a metodami společenské organizace a obecně též s liberálním vnímáním společnosti. Nový stát, který budujeme v Maďarsku je státem neliberálním.“¹³²

Zlomovým okamžikem, který započal transformaci maďarského režimu v uplynulí dekádě, byly volby do maďarského parlamentu v roce 2010. Vítězství strany Viktora Orbána a jeho strany Fidesz v těchto svobodných, spravedlivých a soutěživých volbách nebylo ve světle skutečností uvedených v závěru předchozí kapitoly ničím překvapivým. Stejně tak nebylo překvapivé ani to, jak dominantní a přesvědčivé vítězství strany Fidesz¹³³, v podobě zisku 52,76 %¹³⁴ odevzdaných hlasů představujících zisk 67,88 %¹³⁵¹³⁶ všech mandátů, bylo. Tato disproportion byla důsledkem logiky maďarského volebního systému, který byl po roce 1989 z obavy před politicky fragmentovaným Parlamentem, ve kterém strany nebudou schopny vytvořit stabilní vládní koalici, nastaven tak, že zvýhodňoval velké strany, kterým přiznával většinový volební bonus pro účely sestavení stabilní vlády¹³⁷. Zatímco pro Viktora Orbána a stranu Fidesz skončily volby po předchozích porážkách v parlamentních volbách v roce 2002 a 2006 velkým úspěchem, tak naproti tomu pro Maďarskou socialistickou stranu, která opanovala, jak parlamentní volby v roce 2002, tak i v roce 2006, byl volební zisk v podobě 19,30 %¹³⁸ odevzdaných hlasů a ztráta takměř 1,5 milionu voličů velkým neúspěchem.

Nutno však konstatovat, že stejně jako nebylo překvapivé vítězství strany Fidesz, nebyl překvapivý ani velký propad Maďarské socialistické strany, která držela vládní posty od roku 2002. Podle Paula Lendvai jsou příčiny porážky Maďarské socialistické strany poměrně zřejmé a lze je spatřovat v neschopnosti představitelů Maďarské socialistické strany reagovat na dopady

---

¹³² Projev Viktora Orbána z 26. června 2014. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp>.

¹³³ Strana Fidesz se o hlasy voličů ucházela v koalici s Křesťanskodemokratickou lidovou stranou (KDNP).

¹³⁴ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 85. ISBN 9781787382206.

¹³⁵ 263

¹³⁶ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 85. ISBN 9781787382206.

¹³⁷ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 138.

¹³⁸ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 85. ISBN 9781787382206.

světové hospodářské krize započavši v roce 2008 a současně pak jejich četné účasti v různých korupčních skandálech¹³⁹. Nebyly to však pouze korupční skandály. Za zmínku v tomto kontextu stojí skandál z roku 2006, kdy na veřejnost unikla nahrávka rozhovoru tehdejšího premiéra a předsedy Maďarské socialistické strany Ference Gyurcsányho, který se v ní přiznal, že lhal o stavu maďarské ekonomiky, když uvedl např následující: „*Nemáme moc na výběr. Vlastně vůbec ne. Žádná evropská země neudělal něco tak pitomého jako my. Evidentně jsme v minulém roce a půl, dvou letech lhalí.*“¹⁴⁰.

Poprvé v novodobé maďarské historii tak jedna strana dosáhla ve volbách na 2/3 parlamentní většinu, která po změnách Ústavy v roce 1995¹⁴¹, byla dostačující k ústavním změnám a k přijímání tzv. *cardinal laws*. S ohledem na skutečnost, že opozice byla dostatečně fragmentovaná a krom Maďarské socialistické strany ji představovala toliko radikálně-pravicová nacionalistická strana Jobbik a liberálně-ekologická strana LMP, které společně s Maďarskou socialistickou stranou v Parlamentu držely 122 křesel, tj. 31.61%¹⁴² všech parlamentních křesel, přičemž spolupráce Maďarské socialistické strany a LMP se stranou Jobbik byla vzhledem k hodnotovému založení a programu těchto stran vyloučena, mohl Viktor Orbán své následující kroky pro účely konsolidace své moci zaměřit na eliminaci dalších liberálně-demokratických institucí, které představovaly pojistku proti tyranii většiny, respektive zneužívání většiny jednou dominantní stranou.

1.1 Cesta k novému ústavnímu řádu

*„Železnou pěstí byl rozdrčen a zničen demokratický a ústavní systém brzd a protiváh zajišťující dělbu moci, který byl v Maďarsku v letech 1989 až 1990 vybudován.“*¹⁴³.

Již během prvního roku vlády strana Fidesz přes svou většinovou „hlasovací mašinu“ v Parlamentu přijala dvanáct ústavních dodatků, které upravovaly či změnily více než padesát partikulárních ustanovení Ústavy. Jejich účelem bylo oslabení liberálně-demokratických institucí,

---

¹³⁹ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 86. ISBN 9781787382206.

¹⁴⁰ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Maďarský premiér se přiznal ke lži o stavu ekonomiky. [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-19322320-madarsky-premier-se-priznal-ke-lzi-o-stavu-ekonomiky>

¹⁴¹ BĀNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 138.

¹⁴² Election Watch Hungary (The International Republic Insitute). [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.iri.org/sites/default/files/Hungary%20Post-Election%20Watch,%20April%202010%20Parliamentary%20Elections.pdf>.

¹⁴³ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 87. ISBN 9781787382206.

keré mohly další krok, ke kterému se Orbánova vláda teprve chystala¹⁴⁴, tj. *in concreto* přijetí nového ústavního pořádku plně korespondujícího s Orbánovou vizí, zastavit či alespoň zpomalit. K těmto změnám bylo přistoupeno navzdory tomu, že v předvolební kampani Viktor Orbán ani nikdo jiný ze strany Fidesz žádné ústavní změny explicitně neavizoval¹⁴⁵. Podle bývalého maďarského premiéra Gordona Bajnaie, který v roce 2009 po rezignaci tehdejšího premiéra z Maďarské socialistické strany Ference Gyurcsányho na krátko stanul v čele vlády, vláda Viktora Orbána, ačkoliv změny neavizovala, tak zneužila příležitost, která se jí dominantním vítězstvím naskytla, když mj. uvedl následující: „Nyní je zřejmé, že strana Fidesz, respektive její vedení, mělo již dopředu připraveno plán, jak zlikvidovat třetí republiku.“¹⁴⁶

Bezprostředně po volbách tak bylo přikročeno k následujícím krokům, které ve smyslu výše uvedeného, měly usnadnit chystané přijetí nového ústavního pořádku.

Prvním z těchto kroků bylo oslabení Ústavního soudu, který byl do té doby víc než 20 let ochráncem a strážcem maďarského ústavního pořádku¹⁴⁷, a jenž mohl a v následujících letech se snažil, dokud v něm nezískali většinu ústavní soudci dosazení stranou Fidesz, bránit ústavní pořádek před Viktorem Orbánem. Toho bylo docíleno jednak změnou procesu nominace a jmenování ústavních soudců, jednak navýšením jejich počtu a jednak omezením pravomocí, kterými Ústavní soud disponoval. Zatímco před rokem 2011 se v souladu s článkem 32/A Ústavy skládal Ústavní soud z 11 členů, tak od tohoto roku se po novelizaci Ústavy nově skládal Ústavní soud z 15 ústavních soudců. Účel této změny byl ruku v ruce se změnou procesu nominace ústavních soudců poměrně zřejmý. Již zde pak narážíme na to, na co bude upozorňováno i dále v této kapitole, tj. že jedna strana mince je text psané ústavy a druhá pak reálná praxe v běžném politickém v životě, a to do jaké míry se psaným textem ústavy jednotliví političtí aktéři reálně řídí.

Z metodologického hlediska se jedná o podobný případ, jako tomu je v případě voleb a pasti elektoralismu, se kterou jak již bylo zmíněno výše přišla americká politoložka Terry Lynn Karl. V tomto případě však nenarážíme na past elektoralismu, ale past konstitucionalismu, kdy Ústava, která garantuje existenci právního státu a zajišťuje široké spektrum občanských a

---

¹⁴⁴ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 139.

¹⁴⁵ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 101. ISBN 9781787382206.

¹⁴⁶ LENDVAI, Paul. *Hungary Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2012. Str. 216-217. ISBN 9781787382206.

¹⁴⁷ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 139.

politických práv, je v reálném politickém životě spíše „cárem“ papíru, který slouží danému režimu jako demokratický maska, do které se snaží reálný politický stav halit. Americký ekonom a spisovatel Paul Krugman ve vztahu k této problematice konstatoval následující: „*Všechno to jsou snahy o znovuustanovení autoritářské vlády pod papírovou maskou demokracie v srdci Evropy.*“⁴⁴⁸. Ačkoliv tedy formálně Ústava stanovovala v procesu nominace a jmenování ústavních soudců v článku 32/A odst. 5 to, že k nominaci je potřeba shoda většiny parlamentních stran skrze jejich zástupce v Nominační komisi a k schválení následně 2/3 parlamentní většina, tak po volbách v roce 2010 byli jednotliví kandidáti fakticky navrhováni pouze vládní stranou Fidesz¹⁴⁹, která společně s tím, že rozšířila počet ústavních soudců, mohla do Ústavního soudu dosadit sobě loajální členy. S ohledem na to, že proces personální obměny Ústavního soudu byl postupný¹⁵⁰, tak bylo posléze překročeno, jak již bylo uvedeno výše, k omezení pravomocí Ústavního soudu a to mj. v návaznosti na to, že Ústavní soud prohlásil za protiústavní krok vlády, která s retroaktivními účinky uvalila 98% daň na odstupné těch zaměstnanců veřejného sektoru, kteří opustili zaměstnání v uplynulých pěti letech. Strana Fidesz v návaznosti na tuto skutečnost přistoupila k tomu, že z pravomoci Ústavního soudu vyjmula přezkum záležitostí fiskálního charakteru¹⁵¹ a nad rámec toho zakotvila možnost retroaktivního zdanění příjmů pocházejících z veřejných zdrojů přímo v Ústavě.

Druhým důležitým krokem strany Fidesz bylo ovládnutí Národní volební komise, která v kompetenci jednak monitoring průběhu voleb, ale jednak též spravuje návrhy iniciující uskutečnění referenda, a to tím, že předčasně ukončila mandát členů, jejichž mandát měl trvat až do roku 2014¹⁵². Zatímco podle starých pravidel byla Národní volební komise složena z 10 členů, kdy 5 zástupců reprezentovalo každou z parlamentních stran a 5 bylo jmenováno na základě dohody mezi vládou a opozičními stranami, tak v tomto případě v rozporu se zavedenou praxí vládní strana Fidesz na uvolněné posty bez konzultace s opozičními stranami dosadila sobě loajální osoby, čímž si v rámci Národní volební komise zajistila dominantní postavení, které bylo důležité pro kontrolu nad průběhem a výsledky voleb a možnosti případně mařit občanské

---

¹⁴⁸ LENDVAI, Paul. *Hungary Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2012. Str. 207. ISBN 978-1849041966.

¹⁴⁹ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 139.

¹⁵⁰ Z dnešních 15 členů Ústavního soudu byli všichni ústavní soudci jmenováni již za vlády strany Fidesz, přičemž s výjimkou 4, na kterých se byla strana Fidesz nucena se dohodnout s liberálně-ekologickou stranou LMP, a to s ohledem na to, že v roce 2016 na krátko ztratila 2/3 parlamentní většinu.

¹⁵¹ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 139.

¹⁵² BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 140.

snahy o iniciaci referenda ve věci realizace vládního programu. Současně pak je potřeba doplnit, že opravným prostředkem proti rozhodnutí Národní volební komise je toliko odvolání k Ústavnímu soudu¹⁵³, který však, jak již bylo uvedeno výše, v té době již byl taktéž do značné míry ovládnut osobami dosazenými stranou Fidesz, čímž bylo fakticky znemožněno se jakkoliv efektivně bránit proti rozhodnutím Národní volební komise.

Třetím důležitým krokem byl získání kontroly nad maďarskou mediální scénou, jak tou státní, tak i tou soukromou, a to prostřednictvím vytvoření nové pyramidové kontroly všech ve státě fungujících médií. Ta byla vytvořena v roce 2011 skrze legislativní balíček „mediálních“ zákonů, v jejichž důsledku vznikla Národní mediální a telekomunikační agentura, jejíž prezident je jmenovaný předsedou vlády na devítileté funkční období. Prezident Národní mediální a telekomunikační agentury je současně též předsedou nově vytvořené pětičlenné „nezávislé“ Mediální rady¹⁵⁴, jejíž členové jsou voleni 2/3 parlamentní většinou, a jež má dohlížet na vyváženost zpravodajství za jehož porušení může tato ukládat sankce. S ohledem na skutečnost, že 2/3 většinou v Parlamentu disponovala strana Fidesz, mohla bez jakékoliv konzultace s kýmkoliv dosadit do nově ustavené Mediální rady sobě loajální členy. Ačkoliv některé kontroverzní ustanovení nově přijatého legislativního balíčku byla zrušena v té době ještě částečně nezávisle fungujícím Ústavním soudem, tak základy nově vytvořené pyramidové struktury kontroly mediálního prostoru byly zachovány.¹⁵⁵

Čtvrtým důležitým krokem, který bude zmíněn, a jenž byl v zásadě nejméně problematický, bylo obsazení prezidentského postu, jenž v roce 2010, zhruba dva měsíce po vítězství Viktora Orbána ve volbách, uvolnil v důsledku uplynutí pětiletého funkčního období tehdejší prezident László Sólyom. Lze se domnívat, že v případě, kdy by konstalace nebyla taková, že by takto krátce po vítězství ve volbách končilo Sólyomovi funkční období, bylo ze strany Viktora Orbána pravděpodobně přistoupeno k ústavním změnám v podobě omezení prezidentských pravomocí, a to s ohledem na skutečnost, že dle článku 26 tehdy platné Ústavy¹⁵⁶ prezident disponoval suspenzivním vetem a možností postoupit mu předložené zákony k ratifikaci Ústavnímu soudu k přezkumu, pakliže měl pochybnosti ohledně jejich ústavnosti, což by mohlo, alespoň na začátku budování nového ústavního pořádku straně Fidesz komplikovat. Jelikož však Sólyomovi funkční období končilo již dva měsíce po parlamentních volbách,

---

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 141.

¹⁵⁵ LENDVAI, Paul. *Hungary Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2012. Str. 217-218. ISBN 978-1849041966.

¹⁵⁶ Stejnou pravomocí disponuje i podle té současné.

nemusel Viktor Orbán k výše uvedeným změnám přistoupit, a namísto toho na prezidentský post dosadil člena strany Fidesz Pála Schimitta¹⁵⁷¹⁵⁸. Lze se však domnívat, že v tehdejší atmosféře by i při existenci přímé volby prezidenta vyhrál zřejmě jakýkoliv kandidát, kterého by strana Fidesz navrhla a jehož by Viktor Orbán podpořil.

V důsledku shora uvedeného v cestě k vytvoření zcela nového ústavního řádu straně Fidesz již nestála žádná významnější překážka, která by ji mohla zastavit, nebo alespoň zpomalit. Ústavní soud byl částečně paralyzován, klikou členů loajálních straně Fidesz či prostřednictvím omezení jeho pravomocí; volby, referenda a mediální scéna se ocitly pod kontrolou orgánů do značné míry ovládaných členy strany Fidesz nebo osobami, které ji byly a jsou loajální; a do úřadu prezidenta, který společně s Ústavním soudem mohl bránit změnám Ústavy, byl dosazen taktéž člen strany Fidesz. Současně je potřeba konstatovat, že výše uvedené skutečnosti byly pouze začátkem, jakousi špičkou ledovce v transformaci maďarského režimu.

1.2 Nový ústavní řád

„V rozhodujících momentech, zejména mezi lety 1914 až 1920, a mezi roky 1938 až 1944, země na osudových cestách prokázala neschopnost reagovat v souladu se svojí skutečnou a aktuální situací. Maďarský národ v těchto rozhodujících momentech – v politické, společenské a intelektuální sféře – nedokázal nalézt nebo k moci vynést ty lídry, kteří by byly schopni vyjádřit a nalézt potřeby, zájmy a cestu maďarského národa“¹⁵⁹.

Stejně jako ústavní a jiné legislativní změny bezprostředně po roce 2010 byl kontroverzní již proces, který předcházel přijetí nové Ústavy. Jak již bylo řečeno výše, tak Viktor Orbán ani nikdo jiný ze strany Fidesz v předvolební kampani neavizoval změny tehdy platné Ústavy, natož přijetí Ústavy zcela nové, tudíž slavnostní představení prací na návrhu nové Ústavy v únoru roku 2011 bylo pro některé poměrně překvapivé. To, do jaké míry byla o podobě nové Ústavy vedena nějaká rozprava odpovídající důležitosti dokumentu takového charakteru, či do jaké míry bylo postupováno se zavedenými postupy, svědčí ta skutečnost, že ačkoliv práce na nové Ústavě byly oznámeny v únoru roku 2011, jak již bylo řečeno bez nějaké předchozí širší diskuze napříč politickým spektrem či společností, byl návrh nové Ústavy již v květnu téhož roku přijat

---

¹⁵⁷ Ten však v úřadu vydržel pouze do roku 2012, kdy z funkce odstoupil v důsledku toho, že vyšlo najevo, že se dopustil plagiátorství. V roce 2012 tak byl prezidentem zvolen János Áder, taktéž člen strany Fidesz.

¹⁵⁸ V Maďarsku, stejně jako do roku 2013 v České republice, je prezident volen nepřímo.

¹⁵⁹ LENDVAI, Paul. *Hungary Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2012. Str. 231. ISBN 978-1849041966.

s účinností od 1. 1. 2012 Parlamentem a 25. května pak ratifikován prezidentem republiky¹⁶⁰. Jakožto alibi mělo straně Fidesz sloužit to, že v lednu 2011 vláda všem osmi milionům maďarských občanů oprávněných volit rozeslala jakýsi dotazník prostřednictvím něhož se skrze odpovědi na jednotlivé otázky v dotazníku měli občané k návrhu Ústavy vyjádřit.¹⁶¹ Společně s novou Ústavou pak od 1. 1. 2012 vstoupilo v účinnost četné množství tzv. *cardinal laws*¹⁶², na něž nové znění Ústavy odkazovalo a jejíž přijetí, tudíž bylo nezbytné.

Ještě, než bude přistoupeno ke konkrétním změnám, které nová Ústava, jakož i zmíněné *cardinal laws* a další běžné zákonodárství přinesly, je potřeba upozornit na to, že není účelem této práce taxativně popsat všechny změny ke kterým strana Fidesz v čele s Viktorem Orbánem přistoupila, nýbrž s ohledem na politologický, nikoliv právně-vědecký, respektive právně-komparativní, charakter této práce budou vytyčeny ty změny Ústavy, jakož i jiné legislativní změny, jež svou podstatou narušily do roku 2010 fungující liberálně-demokratické instituce. Z tohoto důvodu bude v následující části této kapitoly zaměřena pozornost na (1) oblast justice, (2) postavení a nezávislost Ústavního soud, (3) mediální oblast a nezávislost médiích jako takových, a (4) neziskové organizace, akademickou sféru a její autonomii. Postavení opozice, a to včetně nastavení volebního systému bude pozornost věnována zejména v následující kapitole. Vytyčené oblasti je potřeba zmapovat zejména z toho důvodu, že je to právě nezávislá justice, nezávislý Ústavní soud, nezávislá média, kterým je garantována svoboda slova, bez omezení fungující neziskové organizace, nezávislá a autonomní akademická sféra a rovné hrací politické pole pro opozici zejména v podobě spravedlivých voleb, které jsou základními kameny fungujícího právního státu v rámci liberálně-demokratického režimu.

Předně je nutno konstatovat, že krom Ústavy jako takové je potřeba věnovat pozornost, jak již bylo uvedeno výše, také tzv. *cardinal laws* a dalšímu běžnému zákonodárství. Pakliže bychom tak neučinili, tak bychom se mohli chytit do pasti konstitucionalismu, a to s ohledem na skutečnost, že nová Ústava, v případě, že bychom ji hodnotili bez dalšího čistě z formálního hlediska, by se v zásadě nijak dramaticky nelišila od staré verze Ústavy. Je tomu tak samozřejmě částečně i z toho důvodu, že část změn, které obsahově byly posléze přeneseny do nové Ústavy, strana Fidesz přijala již bezprostředně po roce 2010 prostřednictvím novelizace staré verze Ústavy. I bez těchto změn by však rozdíl původní verze a nové verze Ústavy z čistě právně-komparativního hlediska nebyl nějak zásadní. Pasti konstitucionalismu se tu však s ohledem na

---

¹⁶⁰ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 142.

¹⁶¹ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 101. ISBN 978-1849041966.

¹⁶² V zásadě je lze označit naší terminologií za ústavní zákony.

shora uvedené vyhneme i díky tomu, že bude zohledněno též to, zda hodnoty a zásady proklamované v nové Ústavě jsou v běžném politickém životě, jakož i prostřednictvím tzv. *cardinal laws* a běžného zákonodárství reflektovány či nikoliv.

Právě problematika tzv. *cardinal laws* představuje jeden z hlavních problémů, který při hodnocení nové maďarské Ústavy shledala i Evropská komise pro demokracii prostřednictvím práva, známá také jako Benátská komise.¹⁶³ Samy o sobě samozřejmě tzv. *cardinal laws* nejsou něčím *apriori* negativním, ostatně jejich charakter je podobný ústavním zákonům v České republice; problematické však je jejich nadměrné užívání, a to jednak ve smyslu toho, že Ústava jako taková obsahuje nadměrné množství odkazů na *cardinal laws* a současně pak v tom smyslu, že oproti předchozí úpravě rozšiřuje počet oblastí, ve kterých je potřeba příslušnou problematiku upravovat namísto běžného zákonodárství, k jehož přijetí je dostačující prostá parlamentní většina, právě prostřednictvím *cardinal laws*, k jejichž přijetí je potřeba 2/3 parlamentní většina¹⁶⁴.

Jako problematické se tedy jeví jednak to, že Ústava disponuje nadměrným množstvím odkazů na úpravu v podobě *cardinal laws*, když *in concreto* obsahuje přes padesát odkazů tohoto typu¹⁶⁵¹⁶⁶, a jednak to, že rozšiřuje počet oblastí, kde je potřeba příslušnou problematiku upravovat namísto běžného zákonodárství prostřednictvím *cardinal laws*. Logika těchto změn je poměrně zřejmá, tj. zakonzervování Orbánových změn pro případ, že by v budoucnu v Maďarsku došlo na politické scéně ke změně rozložení sil¹⁶⁷. Za takové situace by s ohledem na to, že *cardinal laws* lze změnit nebo zrušit pouze 2/3 parlamentní většinou, pro stranu, která získá v parlamentu prostou většinu, jelikož nelze předpokládat, že se bude opakovat současná situace, kdy jedna dominantní strana disponuje 2/3 parlamentní většinou sama, bude velmi komplikované nalézt konsenzus napříč politickým spektrem, tj. pravděpodobně včetně strany Fidesz, představující 2/3 parlamentní většinu nutnou pro změnu nebo zrušení dosavadních *cardinal laws*.

Evropská komise pro demokracii prostřednictvím práva ve světle výše uvedeného konstatovala ve svém posudku věnujícího se problematice nové maďarské Ústavy z 20. června 2011 následující: „*Ústavy obsahují ustanovení regulující záležitosti nejvyšší důležitosti, tj. záležitosti v oblasti fungování státu a ochrany základních individuálních práv. Je proto žádoucí, aby tyto nejdůležitější garance byly*

---

¹⁶³ Poradní orgán Rady Evropy.

¹⁶⁴ 2/3 parlamentní většina přítomných, nikoliv všech členů Parlamentu.

¹⁶⁵ Logikou těchto odkazů je to, že Ústava sama o sobě předmětnou úpravu dané problematiky neupravuje, ale její bližší specifikaci přenechává úpravě prostřednictvím přijetí zvláštního zákona.

¹⁶⁶ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 101. ISBN 9781787382206.

¹⁶⁷ V nejbližší době i v důsledku logiky volebního systému, jehož problematika je upravena v 5. kapitole, nelze změnu poměru rozložení sil na politické scéně předpokládat.

*specifikovány v textu Ústavy, a nikoliv prostřednictvím právních norem nižší právní síly.*¹⁶⁸. V tomto kontextu je potřeba doplnit to, že zatímco k přijetí, změně nebo zrušení *cardinal laws* je potřeba toliko 2/3 parlamentní většina přítomných členů Parlamentu, tak ke změnám Ústavy jako takové je potřeba 2/3 parlamentní většina všech členů Parlamentu. Z této skutečnosti tak vyplývá i s ohledem na shora uvedené nežádoucí stav, kdy některé záležitosti, které by měly být obsaženy přímo Ústavě a být tak „chráněny“ skrze to, že k jejich změně je potřeba nalezení 2/3 parlamentní většiny všech členů Parlamentu, jsou obsaženy v *cardinal laws* k jejichž změně či zrušení je potřeba toliko 2/3 parlamentní většina přítomných.¹⁶⁹

Prostřednictvím *cardinal laws* je upravena též problematika postavení a fungování Ústavního soudu, kterému je v Ústavě věnována toliko jeden článek o devíti odstavcích. Jak již bylo uvedeno výše, tak Ústavní soud byl jednou z prvních institucí, které Viktor Orbán a strana Fidesz po volbách v roce 2010 věnovali svou pozornost, přičemž lze říci, že během velmi krátké chvíle tuto instituci nejdříve paralyzovali a následně zcela ovládli. Zcela zásadní změnou, která již byla projevena ve staré verzi Ústavy novelizované prostřednictvím změn přijatých stranou Fidesz, byla jednak změna procesu nominace a jmenování ústavních soudců, jednak navýšením jejich počtu a prodloužením jejich funkčního období a jednak omezením pravomocí Ústavního soudu.

Zatímco před rokem 2011 se v souladu s článkem 32/A Ústavy skládal Ústavní soud z 11 členů, tak od tohoto roku se po novelizaci Ústavy nově skládal Ústavní soud z 15 ústavních soudců, přičemž tato úprava byla přenesena i do nové Ústavy, a to společně s prodloužením funkčního období ústavních soudců z 9 let na let 12. Účel této změny byl ruku v ruce se změnou procesu nominace ústavních soudců poměrně zřejmý, tj. postupná výměna původních nezávislých členů Ústavního soudu za ústavní soudce loajální Viktoru Orbánovi a straně Fidesz. Urychlení tohoto procesu bylo dosaženo i prostřednictvím toho, že vláda skrze 2/3 parlamentní většinu rozhodla o tom, že se generálně sníží věk, do kterého lze funkci vykonávat ze 70 na 62 let, tj. o 8 let, a to nejen u všech soudců, ale též u všech prokurátorů. Jedním z prvních, na koho dopadlo toto opatření, byl náhodou zrovna nezávislý předseda Ústavního soudu András Baka, který byl v důsledku této skutečnosti nucen opustit pozici ústavního soudce a byl posléze nahrazen osobou loajální straně Fidesz. Za zmínku stojí i ta skutečnost, že András Baka toto opatření napadl u Evropského soudu pro lidská práva, který rozhodl v jeho prospěch a uložil Maďarsku Bákovi uhradit finanční kompenzaci; na svůj původní post se však již logicky vrátit

---

¹⁶⁸ Zpráva Evropská komise prostřednictvím práva z 20. června 2011 [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)016-e).

¹⁶⁹ [Tamtéž.](#)

nemohl¹⁷⁰. Předseda Ústavního soudu pak již nově není volen členy Ústavního soudu, nýbrž Parlamentem, čímž se dostáváme k problematice procesu nominace a jmenování členů Ústavního soudu.

Co se týče procesu nominace a jmenování členů Ústavního soudu, tak zatímco podle původní verze Ústavy v článku 32/A odst. 5 stanovala, že členové Ústavního soudu jsou voleni Parlamentem, a to na návrh Nominační komise skládající se z členů politických stran zastoupených v Parlamentu, tak nová Ústava stanovuje toliko to, že členové Ústavního soudu jsou voleni Parlamentem. *Cardinal law* pak stanovuje, že členy Ústavního soudu navrhuje Parlamentu Nominační komise složená z 9 až 15 členů, přičemž v této komisi by měl být zastoupen alespoň jeden člen z každé politické strany zastoupené v Parlamentu, což v konečném důsledku znamená pouze to, že tuto komisi ovládají členové strany Fidesz, kteří tak nejen navrhnou Parlamentu své kandidáty, ale pak si je i v Parlamentu 2/3 parlamentní většinou schválí.

Poslední významnou změnou, na kterou bude na tomto místě upozorněno, je omezení pravomocí Ústavního soudu. K zásadním změnám v této oblasti došlo již před přijetím nové Ústavy a v tomto duchu se pak nese i úprava Ústavního soudu v nové Ústavě a v *cardinal law*. Jako zcela zásadní se jeví limitace působnosti Ústavního soudu v oblasti fiskální, kdy článek 37 odst. 4 Ústavy stanoví, že Ústavní soud může své pravomoci ve smyslu přezkumu ústavnosti zákona o státní rozpočtu, daních a dalších fiskálních záležitostech vykonávat pouze v případě, že státní dluh překročí 50 % celkového domácího produktu, *ergo* dokud státní dluh nepřekročí tuto hranici, není Ústavní soud oprávněn ve výše vymezené problematice vykonávat své pravomoci v oblasti přezkumu ústavnosti uvedených zákonů¹⁷¹. V tomto kontextu je pak potřeba zmínit nově vytvořenou instituci v podobě Fiskální rady, jejíž existence je zakotvena v článku 44 Ústavy a její bližší specifikace pak upravena v *cardinal law*, a to z toho důvodu, že je to Fiskální rada, v čele s předsedou jmenovaným prezidentem republiky, která disponuje poměrně značnými pravomocemi, a to například v podobě veta ohledně parlamentních rozhodnutí v oblasti fiskální politiky státu, přičemž v případě uplatnění veta vůči zákonu o státním rozpočtu, automaticky dochází k rozpouštění Parlamentu a vypsání nových voleb¹⁷². Krom předsedy jmenovaného prezidentem republiky na šestileté funkční období je Fiskální rada dále tvořena guvernérem Národní banky a prezidentem Národní auditorské kanceláře.

---

¹⁷⁰ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 104. ISBN 9781787382206.

¹⁷¹ Zpráva Evropská komise prostřednictvím práva z 20. června 2011 [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDI-AD\(2011\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDI-AD(2011)016-e).

¹⁷² LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 107. ISBN 9781787382206.

Nad rámec toho je potřeba konstatovat, že zatímco původní verze Ústavy zakotvovala institut tzv. *actio popularis*, tj. institut, kdy v zásadě kdokoliv může napadnout prostřednictvím ústavní stížnosti ústavnost, respektive protiústavnost jednotlivých zákonů, tak podle nové Ústavy může ústavní stížnost podat pouze ten, kdo cítí být daným zákonem přímo dotčen na svých ústavou garantovaných právech¹⁷³. Bylo tak přistoupeno na model, který funguje například ve Spolkové republice Německo či České republice. Samo o sobě by tak tato změna problematická nebyla. V kontextu výše uvedeného a toho, že byla současně omezena i abstraktní kontrola ústavnosti, kdy tuto Ústavní soud provádí toliko na podnět taxativně vymezeného počtu subjektů, tj. například prezidenta, vlády či skupiny alespoň 25 % členů Parlamentu, však lze konstatovat, že v celkovém důsledku je možnost Ústavního soudu přezkoumávat ústavnost at' již konkrétně či abstraktně značně omezena.

Závěrem je u problematiky Ústavního soudu ještě potřeba zmínit to, že Ústavní soud se zpočátku snažil protiústavním krokům strany Fidesz bránit, když například zrušil část již výše uvedeného legislativního balíčku mediálních zákonů, retroaktivní zdanění odstupného státních zaměstnanců či povinnost voličů registrovat se před volbami ve voličských seznamech. Strana Fidesz na to však reagovala tím, že předmětnou problematiku promítnula přímo do Ústavy jako takové, omezila pravomoci Ústavního soudu a čtvrtým ústavním dodatkem z roku 2013 dokonce všechna rozhodnutí přijatá před účinností nové Ústavy, které Ústavní soud pod vedením Lászla Sólyoma přijal anulovala.¹⁷⁴

Nejen však Ústavní soud jakožto strážce ústavního pořádku, ale též justiční systém jako celek byl prostřednictvím *cardinal laws* a novým zněním Ústavy na své nezávislosti značně zasažen. Stejně jako na ústavní soudce, tak i běžné soudce prokurátory dopadlo rozhodnutí ohledně snížení věku, do kterého lze dané funkce vykonávat; celkem bylo tímto rozhodnutím přímo zasaženo na 274 soudců napříč celým Maďarskem¹⁷⁵. Podle Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva se tato změna měla dotknout dokonce až 300 soudců, tj. cca 10 % všech maďarských soudců.

Zcela výsadní postavení pak v novém systému získala nově vytvořená Národní soudní kancelář, do jejíž působnosti spadá povyšování či degradace soudců, možnost zahájení kárného

---

¹⁷³ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>.

¹⁷⁴ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 107. ISBN 9781787382206.

¹⁷⁵ Tamtéž. Str. 104.

řízení či výběr předsedů všech soudců, které jednotlivé soudy spravují a určují její fungování¹⁷⁶. Tito by sice měli být vybíráni z kandidátních listin, které sestaví regionální soudní rady, ale byla zavedena praxe, že předseda Národní soudní rady může jednotlivé navržené kandidáty odmítnout a celý proces je pak zahájen od začátku. Předseda Národní soudní rady, tj. orgánu, který v souladu s výše uvedeným v zásadě určuje podobu a fungování soudnictví v Maďarsku, je pak v souladu s Ústavou volen 2/3 parlamentní většinou všech členů Parlamentu, a to na devítileté funkční období¹⁷⁷. S ohledem na skutečnost, že 2/3 parlamentní většinou disponuje strana Fidesz, byla zvolena osobní přítelkyně Viktora Orbána a žena Józsefa Szájera¹⁷⁸, jednoho z hlavních tvůrců nové Ústavy a člena strany Fidesz, Tunde Handó¹⁷⁹. Národní soudní kancelář byla v zásadě postavena na vrchol soudní pyramidy v Maďarsku, což lze demonstrovat na následujícím schématu, které je k dispozici na oficiálních stránkách maďarských soudů.

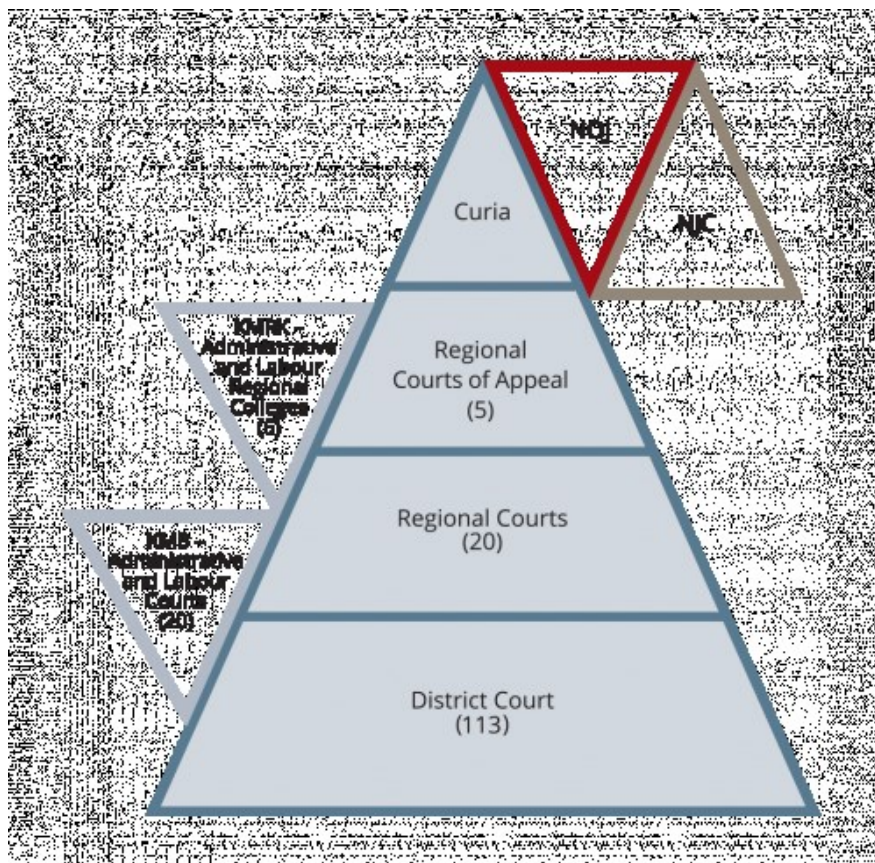
---

¹⁷⁶ BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 143.

¹⁷⁷ Předsedou Národní soudní kanceláře musí být soudce.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tunde Handó skončil mandát 4. 11. 2019, přičemž její nástupce ještě nebyl vybrán. Tunde Handó se však prakticky záhy stala členkou Ústavního soudu.

Obrázek 1 - Maďarský soudní systém¹⁸⁰

Nad rámec výše uvedeného je pak potřeba zdůraznit ještě dvě skutečnosti. Za prvé to, že předseda Národní soudní kancelář disponuje pravomocí odejmout jakýkoliv případ určitému soudu a přidělit ho soudu jinému. K tomuto procesu Tunde Handó poprvé přistoupila v únoru 2012, přičemž hned 2 z 9 případů, které takto přidělila jinému soudu, měly politický podtext, a to včetně případů korupce, do kterých byli zapojeni členové strany Fidesz. Za druhé pak to, že v případě, že po uplynutí devítiletého mandátu není zvolen nástupce předsedy Národní soudní kanceláře, tak tento nadále zůstává ve své funkci. V tomto kontextu je potřeba upozornit na skutečnost, že je předseda volen 2/3 parlamentní většinou všech členů Parlamentu, tudíž na jeho volbě za normálních okolností musí panovat shoda napříč politickým spektrem. V budoucnu by tak mohlo dojít k situaci, ačkoliv je nepravděpodobné, že se to v nejbližší době stane, že strana Fidesz se dostane do opozice, přičemž však bude disponovat takovým počtem členů Parlamentu, že bude schopná volbu předsedy Národní soudní kanceláře blokovat a udržovat v této pozici osobu, která byla zvolena ještě za dobu její vlády a dominance maďarské politické scény.

Třetí klíčovou oblastí, na kterou byla zaměřena pozornost strany Fidesz, byl mediální prostor, tj. tištěná, broadcastová a online média, a to jak ta veřejná, tak posléze i ta soukromá¹⁸¹.

¹⁸⁰ Courts of Hungary. Hungarian judicial system [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://birosag.hu/en/hungarian-judicial-system>.

Strana Fidesz bezprostředně po vítězství ve volbách v roce 2010 přikročila k celé řadě opatření, jejichž účelem byl získání kontroly nad fungováním médií a vysílaného obsahu. Z tohoto důvodu byla prostřednictvím legislativního balíčku mediálních zákonů vytvořena nová pyramidová struktura kontroly všech ve státě fungujících médií. Na vrcholku této pyramidy stanuly již existující posílená Národní mediální a telekomunikační agentura, u které se všechny média musí registrovat, a nově vytvořený orgán v podobě Mediální rady. Předseda Národní mediální a telekomunikační agentury je jmenovaný prezidentem republiky na návrh předsedy vlády na devítileté funkční období a je současně též předsedou již zmíněné nově vytvořené pětičlenné „nezávislé“ Mediální rady¹⁸², jejíž členové jsou voleni 2/3 parlamentní většinou. Mediální rada, jako nově vytvořený orgán, má nad médii vykonávat kontrolní činnost, a to zejména ve smyslu kontroly vyváženosti zpravodajství, za jehož porušení může ukládat pokuty až do výše 950.000 dolarů či danému médiu jeho činnost zakázat¹⁸³. S ohledem na skutečnost, že 2/3 parlamentní většinou disponovala a stále disponuje strana Fidesz, mohla tato bez jakékoliv širší diskuze dosadit do nově ustavené Mediální rady sobě loajální členy.

Ačkoliv některá kontroverzní ustanovení nově přijatého legislativního balíčku byla zrušena, v té době ještě částečně nezávisle fungujícím Ústavním soudem, tak základy nově vytvořené pyramidové struktury kontroly mediálního prostoru byly již postaveny najisto. Prostřednictvím přijetí nové legislativní úpravy a s tím související posílení Národní mediální a telekomunikační agentury a vytvoření Mediální rady došlo postupně k tomu, že vládní strana Fidesz dostala pod kontrolu prakticky celý mediální prostor a postupně z něj odstranila i poslední ostrůvky nezávislých liberálních médií. Veřejná média se kromě obsazení výše uvedených orgánů lidmi loajálními straně Fidesz dostala pod plnou kontrolu státu též skrze to, že osoby loajální straně Fidesz byly dosazeny prakticky na všechny klíčové posty napříč celým veřejnoprávním mediálním prostorem; v celkovém počtu byl pracovní poměr ukončen bez udání důvodu s cca tisícovkou zkušených veřejnoprávních novinářů¹⁸⁴. Kromě personální obměny došlo v případě státní televize a státního rozhlasu též ke změně vysílaného obsahu, tj. *in concreto* např. ke zrušení některých populárních pořadů. Podle Paula Lendvai prostupovala sdělení politiků z vládní strany Fidesz až 70 % vysílacího obsahu ve státní televizi a dokonce až 80 % vysílacího obsahu

---

¹⁸¹ Freedom in the world (Hungary 2012) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/hungary>.

¹⁸² BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146 Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>. Str. 141.

¹⁸³ Freedom in the world (Hungary 2012) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/hungary>.

¹⁸⁴ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 119. ISBN 9781787382206.

ve státním rozhlasu¹⁸⁵. Bylo tak dosaženo toho, že veřejnoprávní média se dostala pod kontrolu vlády a komerční média, i díky tomu, že z Ústavy byl vypuštěn zákaz mediálních monopolů, byla ovládnuta oligarchy napojenými na Viktora Orbána¹⁸⁶. Nově přijatý legislativní balíček mediálních zákonů, jakož i další opatření nastíněná výše, vyvolaly na mezinárodní scéně, ale zejména pak v rámci Evropské unie, značnou kritiku.

V důsledku této kritiky se strana Fidesz namísto přijetí dalších přinejmenším kontroverzních opatření uchýlila k jiné formě formování a manipulace mediálního prostoru. Byl tak vytvořen Svěřenský fond mediálních služeb a podpory zřízený za účelem centralizace řízení státem vlastněných médií, tj. *in concreto* maďarské státní televize, maďarského státního rozhlasu, Duna televize a maďarské zpravodajské agentury, jehož rozpočet byl mezi lety 2010 až 2015 zvýšen na 80 bilionů forintů (cca 260 milionů eur)¹⁸⁷. Svěřenský fond mediálních služeb a podpory je řízen osmičlennou radou, která je tvořena třemi členy navrženými vládní koalicí, třemi členy navrženými opozičními stranami, jedním členem navrženým Mediální radou a předsedou, který je taktéž jmenován Mediální radou. V důsledku výše nastíněného procesu je tak i Svěřenský fond mediálních služeb a podpory ovládán osobami loajálními vůči straně Fidesz, a to s ohledem na skutečnost, že Mediální rada, která jmenuje předsedu a jednoho člena rady je taktéž ovládána osobami loajálními vůči straně Fidesz¹⁸⁸.

Nad rámec výše uvedeného je potřeba ještě upozornit na další důležitou skutečnost, které však bude pozornost ještě věnována v následující kapitole věnované problematice volebního systému, tj. to, že předvolební kampaň je s přijetím nové Ústavy a *cardinal law* významně omezena, a tona vysílání ve státní televizi, státním rozhlase, celostátní tištěná média a billboardy ve veřejném prostoru, které jsou však z velké části vlastněny podnikateli napojenými na Viktora Orbána a stranu Fidesz¹⁸⁹. Původně bylo mimo výše uvedené platformy zakázáno volební kampaň uskutečňovat, a to tak, že na internetu a na komerčních televizích nebylo možné kampaň realizovat v období padesáti dnů před volbami. Toto opatření však bylo v důsledku tlaku mezinárodního společenství posléze zrušeno a jistá forma kampaně byla povolena i v soukromých médiích.

Ve světle výše uvedeného pak nutno konstatovat, že nová Ústava sice formálně garantuje svobodu tisku, ta v ní, ale není konstruována jakožto individuální právo, nýbrž jako povinnost

---

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ The Orange Files. *Media Services and Support Trust Fund*. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://theorangefiles.hu/media-services-and-support-trust-fund-mtva/>.

¹⁸⁹ Freedom in the world (Hungary 2013) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/hungary>.

státu, a to v článku IX odst. 2 následovně: „*Maďarsko garantuje a chrání svobodu a rozmanitost tisku a měla by zajistit podmínky pro svobodné šíření informací nezbytných pro formaci demokratického veřejného mínění.*“¹⁹⁰. Podle Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva je tak svoboda tisku touto konstrukcí závislá na vůli státu a jeho ochotě naplňovat ducha svobody¹⁹¹ a v takovém případě již nelze hovořit o zcela nezávislém mediálním prostoru.

Zatímco na výše uvedené oblasti zaměřil Viktor Orbán a strana Fidesz svou pozornost již bezprostředně po svém prvním volebním vítězství v roce 2010, tak problematice nevládních organizací byla pozornost věnována až po dalším parlamentním volebním vítězství strany Fidesz v roce 2014. Ostatně již během pár měsíců po volbách v jednom ze svých projevů Viktor Orbán uvedl následující: „*Jestliže chceme ustanovit náš národní stát namísto liberálního státu, je důležité konstatovat, že se nestavíme proti nevládním organizacím a nejsou to nevládní organizace, které na nás útočí, nýbrž političtí aktivisté prosazující zahraniční zájmy tady v Maďarsku. Proto je více než ospravedlnitelné, že Parlament zřídil Komisi pro monitoring zahraničního vlivu, díky které můžeme všichni poznat pravé charaktery skrývající se za těmito maskami*“¹⁹². První návrh na restrikci činnosti nevládních organizací, který v srpnu 2013 předložila strana Jobbik Parlamentem ještě schválen nebyl. Návrh strany Jobbik počítal s tím, že by se občanské skupiny, jejichž zahraniční finanční podpora převyšuje jeden milion forintů, musely registrovat jako tzv. *agent organizations*¹⁹³. Zatímco v srpnu roku 2013 tento návrh ještě přijat nebyl, tak obsahově byl částečně převzat o čtyři roky později, kdy byl přijat zákon (tzv. *NGO law*), který organizacím, jejichž podpora ze zahraničních zdrojů přesáhne výši 7.2 milionů forintů za rok¹⁹⁴, ukládá povinnost registrovat se jako tzv. *organizations supported from abroad*¹⁹⁵ a současně pak těmto též ukládá povinnost zveřejnit jména zahraničních dárců, a to včetně konkrétní výše finanční podpory v případě fixně stanovené částky. Podle Paula Lendvai byly hlavním terčem těchto, kromě jiných, změn zejména tři nevládní organizace, tj. *Society for Freedom Rights*, *Hungarian Helsinki Committee* a maďarská *Transparency International*¹⁹⁶. Výběr neziskových organizací, jako „nepřítel“ státu byl v rámci politiky věčnosti uplatňované stranou Fidesz poměrně logicky a zapadal do celkové mozaiky, a to z důvodu, že to byly právě neziskové

---

¹⁹⁰ Maďarská Ústava.

¹⁹¹ Zpráva Evropská komise prostřednictvím práva z 20. června 2011 [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)016-e).

¹⁹² Projev Viktora Orbána ze dne 26. července 2014. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp>.

¹⁹³ Freedom in the world (Hungary 2014) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/hungary>.

¹⁹⁴ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 211. ISBN 9781787382206.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 211. ISBN 9781787382206.

organizace, které se snažily o pomoc příchozím uprchlíkům s žádostí o azyl, a které symbolizoval George Soros jako největší nepřítel maďarského národa.

Vedle nevládních organizací se terčem staly též zahraniční univerzity působící v Maďarsku. Ve vztahu k nim, byla v dubnu 2017 přijata novelizace zákona o národním vysokém vzdělávání, která zakotvuje mj. povinnost zahraničních institucí poskytujících vysoké vzdělání toto poskytovat též v zemi, ve které byla založena, povinnost, aby instituce založené v zemích mimo Evropský hospodářský prostor disponovaly mezinárodní smlouvou uzavřenou mezi Maďarskem a zemí, ve které byly založeny a současně pak povinnost zaměstnanců zahraniční instituce, kteří nejsou občany některé ze zemí Evropského hospodářského prostoru, disponovat pracovním povolením. Ačkoliv tato novelizace směřovala vůči všem zahraničním univerzitám, tak jejím hlavním účelem bylo omezení činnosti Středoevropské univerzity založené v roce 1991 americkým miliardářem narozeným v Maďarsku George Sorosem, který se pro Viktora Orbána a jeho stranu Fidesz stal úhlavním nepřítelem, kdy na „boj“ s ním maďarská vláda vynaložila již přes 100 milionů eur¹⁹⁷. Středoevropská univerzita pak byla v důsledku výše uvedených skutečností nucena Maďarsko opustit a přesunout se do Vídně¹⁹⁸.

Shora uvedené skutečnosti je pak potřeba vnímat i prizmatem následných proklamací samotného Viktora Orbána, který v jednom ze svých projevů v roce 2018 konstatoval, že zatímco od roku 2010 do roku 2014 probíhala fáze budování nového systému a od roku 2014 do roku 2018 fáze konsolidace nového systému, tak od roku 2018 započne budování nové epochy, kdy epocha je něco více než pouhý politický systém, je to zvláštní a charakteristická kulturní realita¹⁹⁹. Viktor Orbán doslova uvádí, že *éra je duchovní řád, respektive druh převažujícího smýšlení, přičemž po dalším 2/3 parlamentním vítězství je potřeba tento duchovní a kulturní postoj přijmout*²⁰⁰.

---

¹⁹⁷ PATRICILO, Claudia. Hungary's Anti-Soros Campaign Cost 100 Million Euros. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/hungarys-anti-soros-campaign-cost-100-million-euros/>.

¹⁹⁸ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 214. ISBN 9781787382206.

¹⁹⁹ Projev Viktora Orbána ze dne 28. července. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-29th-balvanyos-summer-university-and-student-camp>.

²⁰⁰ Tamtéž.

5 REFORMA VOLEBNÍHO SYSTÉMU PRO PARLAMENTNÍ VOLBY PO ROCE 2010

V návaznosti na předchozí kapitolu, ve které bylo pojednáno o ústavních změnách v Maďarsku po roce 2010, a to *in concreto* se zaměřením na oblast justice, postavení a nezávislost Ústavního soudu, mediální oblast a nezávislost médií jako takových a neziskové organizace, akademickou sféru a její autonomii, je nyní potřeba pozornost zaměřit na problematiku podoby a logiky současného volebního systému, jakož i jeho změny po roce 2010. Parlamentní volby v roce 2010, ve kterých, jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole, zvítězila dominantním způsobem volební koalice²⁰¹ vedená stranou Fidesz, která se ziskem 52,76 % odevzdaných hlasů získala z celkových 386 262 mandátů, tj. 67,88 %²⁰² všech mandátů, byly posledními parlamentními volbami, které se v Maďarsku konaly podle „starého“ volebního systému, který byl v následujících letech modifikován a další parlamentní volby v roce 2014 se tak již konaly podle „nového“ volebního systému; než však bude přistoupeno k deskripci tohoto, je potřeba vymezit podobu a fungování volebního systému pro parlamentní volby před rokem 2010.

„Starý“ volební systém pro parlamentní volby byl od pádu komunistického režimu v zásadě konzistentní a nedocházelo v něm k výraznějším změnám či zásahům. Ačkoliv i tento byl v zásadě disproporční, tak je potřeba konstatovat, že tato disproporčnost nebyla způsobena svévolnými zásahy jedné strany usilující o maximalizaci volebního zisku, tak jak to učinila posléze strana Fidesz, nýbrž konsenzuálním rozhodnutím politických elit po roce 1989, jejichž záměrem bylo, aby nově ustanovený jednokomorový Parlament nebyl *pro futuro* příliš fragmentovaný a volby generovaly stabilní a silné vlády. Pro parlamentní volby tak byl zvolen smíšený volební systém, který v sobě kombinuje jednak většinová a jednak poměrná kritéria volby²⁰³.

Parlament čítající 386 křesel tak byl, a je tomu tak s pozměněnými kritérii i v „novém“ volebním systému, volen jednak na základě většinového volebního systému a jednak poměrného volebního systému, kdy 176 členů Parlamentu bylo voleno v 176 jednomandátových obvodech

---

²⁰¹ Volební koalice Fidesz, Hungarian Civic Union a KDNP.

²⁰² Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné: <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/l22.htm#Total%20mandates%20of%20parties%20and%20independent%20candidates>

²⁰³ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Str. 17. ISBN 978-80-7419-048-3.

dle kritérií většinové volby a 152²⁰⁴205 členů Parlamentu pak v rámci vícemandátových obvodů dle kritérií poměrné volby.

Volby v jednomandátových obvodech byly dvoukolové jednak za situace, kdy žádný kandidát v kole prvním nezískal alespoň 50 % všech odevzdaných hlasů, a jednak za situace, kdy volební účast v prvním kole nepřekročila alespoň 50 % oprávněných voličů²⁰⁶. Kandidát tak byl v jednomandátovém obvodu zvolen buď v prvním kole při zisku alespoň 50 % odevzdaných hlasů a účasti alespoň 50 % oprávněných voličů, nebo ve 2. kole, do kterého postupovali alespoň tři kandidáti, kteří v prvním kole získali největší počet hlasů a každý další kandidát, který získal alespoň 15 % odevzdaných hlas, ve kterém při účasti alespoň 25 % oprávněných voličů získal největší počet hlasů. Zatímco v rámci I. kola se tak uplatňoval princip absolutní většiny, tak v rámci druhého II. kola to byl již pouze principi prosté většiny v rámci logiky tzv. *first past the post*, tj. prvního na pásce.

Volby ve vícemandátových obvodech byly v zásadě jednokolové, přičemž druhé kolo se konalo pouze za předpokladu, že volební účast v kole prvním nepřesáhla alespoň 50 % oprávněných voličů, a byla v něm stejně jako v případném 2. kole jednomandátových obvodů vyžadována účast alespoň 25 % oprávněných voličů. Při sledování účelu zabránění nadměrné fragmentace Parlamentu pak byl stanoven volební práh, kdy k zisku mandátu či mandátů v rámci daných vícemandátových volebních obvodů musela strana dosáhnout v celkovém součtu alespoň na 5 % odevzdaných hlasů²⁰⁷208209. Pro přepočítání hlasů na mandáty se pak za účelem rozdělení nerozdělených mandátů užívala Hagenbach-Bischoffova metoda

Zbylé mandáty, jelikož součtem většinové a poměrné složky dostaneme toliko 328 mandátů, pak byly jakožto tzv. kompenzační mandáty alokovány stranám, které na národní úrovni v rámci voleb ve vícemandátových obvodech získaly v celkovém součtu alespoň na 5 % odevzdaných hlasů, v rámci národních stranických kandidátních listin, a to na základě poměrných kritérií; tímto způsobem muselo být alokováno alespoň 58 mandátů, přičemž tento počet mohl

---

²⁰⁴ Maximálně bylo možné alokovat 152 mandátů, přičemž nerozdělené mandáty byly přidány mezi tzv. kompenzační mandáty rozdělované v rámci „národního mandátového obvodu“.

²⁰⁵ V roce 1990 se v rámci poměrné složky rozdělovalo 120 mandátů, v roce 1994 125 mandátů, v roce 1998 140 mandátů a v roce 2006 a 2010 pak zmíněných 146 mandátů. Počet křesel rozdělovaných v rámci poměrné složky se tak postupně navyšoval. Počet křesel ve většinové složce pak zůstával stejný, tj. 176, ale byla postupně snižována složka tzv. kompenzačních mandátů z národních listin, a to tak, že v roce 1990 bylo rozděleno 90 takových mandátů, v roce 1994 85 mandátů, v roce 1998 82 mandátů, v roce 2002 70 mandátů a v roce 2006 a 2010 pak 64 mandátů.

²⁰⁶ Act n. XXXIV pf 1989 on Election of Members of Parliament.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Pro volební koalici tří a více stran byla tato volební formule stanovena na 15 % odevzdaných hlasů.

²⁰⁹ Zpráva *Office for Democratic Institutions and Human Rights* [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/16212?download=true>.

být navýšen v důsledku toho, že některé mandáty nebyly alokovány v rámci většinové nebo poměrné složky.²¹⁰

„Starý“ volební systém tak byl v zásadě složen ze tří částí, tj. většinové části uplatňované v jednomandátových obvodech a poměrné části uplatňované jednak v regionálních vícemandátových obvodech a jednak ve vícemandátovém „národním“ obvodu, kdy logika těchto je následující. Volby podle většinového volebního systému v jednomandátových obvodech zvýhodňují velké strany a zejména pak tu vítěznou, a to s ohledem na skutečnost, že jejich logika je nalézt jasného vítěze²¹¹. Vzhledem k tomu, že volby podle poměrného volebního systému ve vícemandátových obvodech jsou proporční nebo disproporční zejména s ohledem na velikost daného obvodu, kdy lze vycházet z tvrzení, že *čím větší je volební obvod, tím větší je proporcionalita a naopak čím menší volební obvod, tím menší proporcionalita*²¹², lze konstatovat, že volby podle poměrného volebního systému ve vícemandátových obvodech v Maďarsku byly spíše disproporční, a to z důvodu, že s výjimkou velkých volebních obvodů jako Budapešť, ve kterém bylo alokováno 27 mandátů, či Pest, ve kterém bylo alokováno 13 mandátů, kdy tyto volební obvody byly tak v zásadě proporční, tak zbývající volební obvody tj. *in concreto* 18, byly buď velmi malé nebo středně malé²¹³, a tudíž disproporční. Za velmi malé obvody se dalo považovat hned 7 volebních obvodů, ve kterých bylo alokováno od 4 do 5 mandátů, za středně malé pak 10 volebních obvodů, ve kterých bylo alokováno od 6 do 10 mandátů²¹⁴. Tato složka tak byla stejně jako složka většinová disproporční a zvýhodňovala zejména dvě největší strany. Současně však je potřeba uvést, že tato disproporčnost byla částečně vykompenzována v rámci „národního vícemandátového obvodu“, do kterého se přesunovaly hlasy pro strany, které nedosáhly na vítězství nebo, které nepřekročily stanovený kvocient²¹⁵, a ve kterém byly mandáty rozdělovány na základě poměrných kritérií.²¹⁶

---

²¹⁰ SCHACKOW, Nathan. Hungary's Changing Electoral System: Reform or Repression Inside the European Union. *ResearchGate*. Str. 3-5. Dostupný z: https://www.researchgate.net/publication/260183189_Hungary's_Changing_Electoral_System_Reform_or_Repression_Inside_the_European_Union.

²¹¹ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Str. 17. ISBN 978-80-7419-048-3.

²¹² Tamtéž. Str. 21.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin1/en/tvker.htm>

²¹⁵ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Str. 22. ISBN 978-80-7419-048-3.

²¹⁶ SCHACKOW, Nathan. Hungary's Changing Electoral System: Reform or Repression Inside the European Union. *ResearchGate*. Str. 3-5. Dostupný z: https://www.researchgate.net/publication/260183189_Hungary's_Changing_Electoral_System_Reform_or_Repression_Inside_the_European_Union.

Ačkoliv tedy byl „starý“ volební systém disproporční a zvýhodňoval velké strany, tak ho lze označit za spravedlivý v tom směru, že jeho smyslem nebylo dosažení dokonalé proporcnosti, nýbrž zamezení velké fragmentace stran v Parlamentu a vytvoření stabilních vlád, což je legitimní záměr a nelze ho bez dalšího považovat za něco negativního. Současně pak volby jako takové probíhaly zcela standardně a nebyly při nich ze strany organizace *Office for Democratic Institutions and Human Rights* či organizace *Freedom House* zaznamenány žádné závažné problémy ať už v rámci předvolební kampaně, či v průběhu samotného volebního procesu.

V důsledku logiky „starého“ volebního systému tak strana Fidesz ve spravedlivých²¹⁷ parlamentních volbách v roce 2010 se ziskem 52,76 % hlasů získala 262, tj. 67,88 %²¹⁸ všech mandátů představující 2/3 parlamentní většinu potřebnou ke změnám Ústavy. V rámci jednomandátových obvodů získala strana Fidesz 172 ze 176 možných mandátů²¹⁹, tj. 97 % všech mandátů, v rámci regionálních vícemandátových obvodů 87 ze 146 mandátů²²⁰, tj. 60 % mandátů při zisku 53 %²²¹ odevzdaných hlasů a v „národním vícemandátovém obvodu“ pak strana Fidesz získala 3 mandáty z celkových 64. Zatímco logika „starého“ volebního systému odměnila vysokou podporu strany Fidesz, tak stejně tak „potrestala“ fragmentovanou levicovou opozici a zejména pak do té doby vládnoucí Maďarskou socialistickou stranu, která dosáhla na pouhých 56 mandátů, tj. 15,28 %²²² všech mandátů.

---

²¹⁷ Smysl tohoto označení byl nastíněn výše.

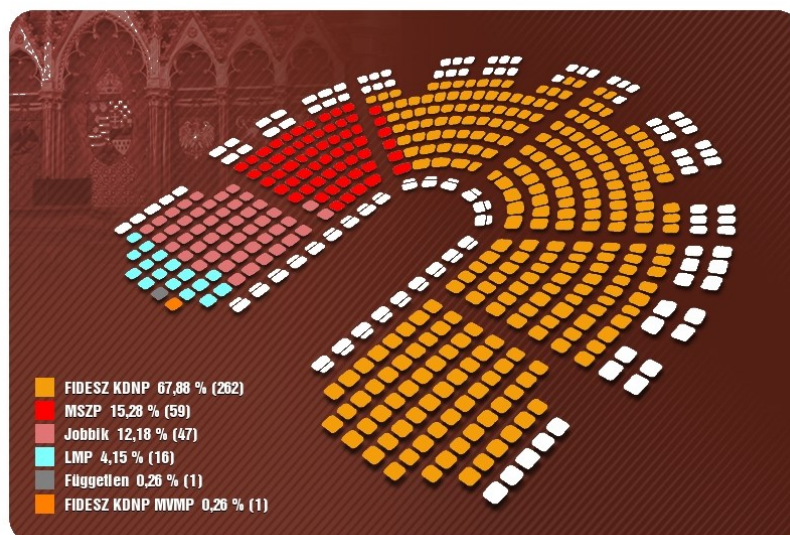
²¹⁸ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/l22.htm#Total%20mandates%20of%20parties%20and%20independent%20candidates>.

²¹⁹ Tamtéž.

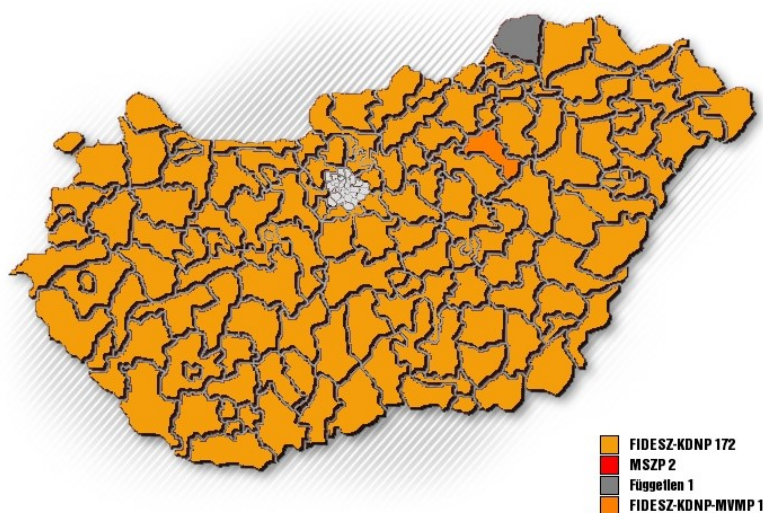
²²⁰ Strana Fidesz vyhrála ve všech 19 vícemandátových obvodech, přičemž v 15 získala přes 50 % odevzdaných hlasů.

²²¹ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/l22.htm#Total%20mandates%20of%20parties%20and%20independent%20candidates>.

²²² Tamtéž.

Obrázek 2 - Složení Parlamentu po parlamentních volbách v roce 2010²²³

Obrázek 3 - Výsledky parlamentních voleb v roce 2010 v jednomandátových obvodech²²⁴

²²³ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/150.htm>.

²²⁴ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/oevker.htm>.

Obrázek 4- Výsledky parlamentních voleb v roce 2010 ve vícemandátových obvodech²²⁵

V rámci reformy ústavního řádu přikročila strana Fidesz po tomto vítězství, které jí zajistilo 2/3 parlamentní většinu, jak již bylo nastíněno nejen v předchozí kapitole, ale též v úvodu této kapitoly, k reformě volebního systému, jejíž logikou, jak bude nastíněno v další části této kapitoly, byla maximalizace jejího zisku v následujících parlamentních volbách, a to i při případném poklesu voličské podpory. „Nový“ volební systém si sice zachoval svou smíšenou povahu, tj. obsahuje i nadále, jak většinou, tak i poměrnou složku, ale oproti „starému“ volebnímu systému došlo k celé řadě změn, které jednak posílily většinovou složku volebního systému na úkor té poměrné²²⁶, kdy zatímco podle „starého“ volebního systému bylo v rámci většinové složky voleno 46 % všech mandátů a zbývajících 54 % v rámci složky poměrné, tak dle „nového“ volebního systému je voleno v rámci většinové složky 53 % všech mandátů a zbývajících 47 % pak v rámci složky poměrné, kdy tato je však ještě narušena změnou logikou procesu přenosu hlasů do „národního vícemandátového obvodu“, a současně i s ohledem na posun celého volebního systému ve prospěch většinové složky, ne však výlučně v důsledku tohoto, významně zvýšily disproporčnost celého volebního systému, ze které těží zejména vládnoucí strana Fidesz.

Zvýšení disproporčnosti volebního systému bylo docíleno jednak již uvedeným posunem volebního systému ve prospěch většinové složky, kdy byly úplně zrušeny regionální vícemandátové obvody, ve kterých bylo v rámci „starého“ volebního systému alokováno 152

²²⁵ Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin1/en/tvker.htm>.

²²⁶ In-Depth Analysis of the The New Electoral Law in Hungary POLITICAL CAPITAL. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: http://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/PC_ElectoralSystem_120106.pdf.

mandátů a poměrná složka se nyní omezuje toliko na distribuci v rámci „národního vícemandátového volebního obvodu, který je ještě deformována změnou procesu přenosu hlasů z většinové složky, a jednak skrze překreslení volebních obvodů²²⁷.

Jak již bylo uvedeno výše, tak „nový“ volební systém si sice zachoval svou smíšenou povahu, tj. obsahuje i nadále, jak většinou, tak i poměrnou složku, ale jejich poměr byl v „novém“ volebním systému významně vychýlen ve prospěch většinové složky. Počet křesel v Parlamentu byl redukován z původních 386 na 199, přičemž většinovou volební metodou je nyní voleno v jednomandátových volebních obvodech celkem 106 členů Parlamentu, přičemž s ohledem a skutečnost, že bylo zrušeno druhé kolo, tak se uplatní již toliko princip *first past the post*, tj. prvního na pásce²²⁸, a poměrnou volební metodou pak alespoň 93 členů Parlamentu.

Zatímco podle „starého“ volebního systému byla poměrná metoda využívána, jak pro regionální vícemandátové obvody, tak pro „národní vícemandátový obvod“, který částečně kompenzoval disproporčnost celého volebního systému, připomeňme si, že v rámci parlamentních voleb v roce 2010 v rámci tohoto získala strana Fidesz pouze 3 mandáty z 64, kdy zbylých 61 připadlo opozičním stranám, tak v rámci „nového“ volebního systému byly regionální vícemandátové obvody zrušeny a poměrná metoda se omezuje toliko na distribuci mandátů v rámci „národního volebního obvodu“, jehož logika se však obrátila v důsledku změny procesu přenosu hlasů z většinové složky a nyní již nekompenzuje disproporčnost celého volebního systému, ale naopak ji ještě posiluje, jelikož zatímco v roce 2010 zde strana Fidesz získala zmíněné 3 mandáty, tak v roce 2014 získala v rámci „národního vícemandátového obvodu“ 37 mandátů z 93, tj. více než 1/3. Této skutečnosti bylo docíleno jednak tím, že zatímco podle „starého“ volebního systému do „národního vícemandátového obvodu“ mj. propadaly z většinové složky pouze hlasy pro kandidáty, kteří nedosáhli na zisk, tak podle „nového“ volebního systému do „národního vícemandátového obvodu“ propadají z většinové složky, jak je vidět v tabulce č. 1, též hlasy pro vítězné kandidáty, a to *in concreto* ty, které převyšují počet hlasů, které daný kandidát potřeboval k zisku daného mandátu, a jednak tím, že pro přepočítání hlasů byla zvolena D'Hondtova metoda²²⁹, jejíž účinek je v zásadě disproporční a těží z ní především velké strany.

---

²²⁷ Tzv. gerrymanderingu.

²²⁸ Princip prosté většiny.

²²⁹ Ten však již byl uplatňován i v rámci starého volebního systému.

	Počet hlasů	Počet propadlých hlasů
Kandidát č. 1	40.000	8.999
Kandidát č. 2	30.000	30.000
Kandidát č. 3	20.000	20.000

Tabulka 1 - logika propadu hlasů²³⁰

Co se týče většinové složky²³¹, tak jak již bylo uvedeno výše, tak bylo zrušeno druhé kolo, které se dle „starého“ volebního systému konalo za předpokladu, že kandidát v prvním kole nezískal alespoň 50 % odevzdaných hlasů, nebo pakliže k volbám nepřišlo alespoň 50 % oprávněných voličů, kdy tato podmínka již v rámci „nového“ volebního systému neplatí. Kandidát je tak v rámci jednomandátového obvodu zvolen za předpokladu, že získá největší počet hlasů a uplatní se tedy toliko princip *first past the post*. Takovéto nastavení nahrává vládnoucí straně Fidesz, která v rámci jednomandátových obvodů dominuje a nyní není vystavena riziku, že by vůči kandidátovi strany Fidesz došlo ve druhém kole ke spojení zbylých stran či kandidátů. Současně pak straně Fidesz nahrává i ta skutečnost, že v rámci „nového“ volebního systému došlo k zjednodušení požadavků, které musejí jednotlivé strany či kandidáti splnit, aby se voleb mohly účastnit. Strana Fidesz tak přikročila k tomu, že namísto toho, aby podmínky stěžovala, kdy logikou těchto by byla eliminace opozičních stran, tak podmínky rozvolnila, aby při současném systému se svým pevným voličským jádrem nadále dominovala proti již tak fragmentované levicové opozici, které v důsledku uvolnění podmínek vyvstaly další konkurenti.

Nad rámec výše uvedeného, ještě, než bude přistoupeno k problematice překreslování volebních obvodů, je potřeba zmínit skutečnosti ve vztahu k pasivnímu volebnímu právu občanů Maďarska. Podle „starého“ volebního systému měl každý volič dva hlasy, kdy jeden uděloval konkrétnímu kandidátovi v rámci jednomandátových obvodů, a jeden v regionálních vícemandátových obvodech stranické kandidátní listině. V důsledku nastavení „nového“ volebního systému však došlo k tomu, že někteří voliči mají dva hlasy, tj. hlasují jednak pro konkrétního kandidát v jednomandátových obvodech a jednak pro stranickou kandidátku v rámci „národního vícemandátového obvodu“, a někteří pouze jeden hlas. Těmi, kdo disponují „pouze“ jedním hlasem jsou tzv. nerezidenti²³², jenž nabyli pasivní volební právo společně s přijetím nové

²³⁰ In-Depth Analysis of the The New Electoral Law in Hungary POLITICAL CAPITAL [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z inhttp://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/PC_ElectoralSystem_120106.pdf.

²³¹ Počet volební distriktů byl snížen ze 176 na 106.

²³² Osoby, které nemají v Maďarsku trvalý pobyt, ale získali občanství přijetím nové Ústavy.

Ústavy, a kteří však hlasují pouze v rámci „národního vícemandátového obvodu“. Právě rozšíření pasivního volebního práva i na tzv. nerezidenty je další skutečností, která, jak se ukázalo, hraje ve prospěch strany Fidesz, a to s ohledem na skutečnost, že strana Fidesz má mezi těmito, i s ohledem na to, že to byla ona, kdo těmito zajistila přijetím nové Ústavy nabytí občanství a společně s tím i pasivního volebního práva, značnou podporu. Lze to demonstrovat na parlamentních volbách v roce 2014, ve kterých strana Fidesz mezi těmito získala celkem 95 % všech odevzdaných hlasů²³³. Podle Kim Lane Scheppele díky tomuto rozšíření volebního práva získala strana Fidesz v parlamentních volbách v roce 2014 o 1,5 mandátů více, což bylo to, co strana Fidesz potřebovala, aby dosáhla na 2/3 parlamentní většinu²³⁴.

Jednou z nejkritizovanějších změn v rámci reformy volebního systému bylo překreslení volebních obvodů pro většinovou volební složku²³⁵. Obecně lze v rámci překreslování volebních obvodů, tj. tzv. *gerrymanderingu* v zásadě použít dvě základní strategie, tj. (1) *packing*²³⁶ a (2) *cracking*²³⁷. Podstatou *packingu* je překreslit volební obvody tak, že koncentruje voliče opozičních stran, do co nejmenšího počtu volebních obvodů, a to za účelem, aby vládní strana vyhrála okolní volební obvody, ve kterých byla podpora opozičních stran oslabena²³⁸. Podstata *crackingu* je přesně opačná, tj. rozdělení voličů opozičních stran do většího počtu volebních obvodů tak, aby v každém jednotlivém obvodu mohla vládní strana opoziční strany jednodušeji porazit²³⁹. Ideální volební mapu pak pro jejího tvůrce představuje mapa, které obsahuje volební obvody, které obsahují právě toliko voličů vládní strany, aby tato porazila strany opoziční, a to i za situace, kdy by došlo k částečně změně voličské podpory na centrální úrovni a současně koncentruje voliče opozičních stran do několika mála obvodů. Překreslení volebních obvodů stranou Fidesz po roce 2010 bylo nejen ze strany opozičních stran vnímáno, jako velmi nespravedlivé a výrazně zvýhodňující právě stranu Fidesz. S ohledem na dostupné volební výsledky, a to jak z parlamentních voleb konaných v roce 2014, tak parlamentních voleb 2018, lze konstatovat, že to byla kritika oprávněná, přičemž podle maďarského think-tanku *Political Capital* by v důsledku překreslení volebních obvodů musely v parlamentních volbách získat opoziční strany o 300.000 hlasů více než strana Fidesz, aby mohly zvítězit²⁴⁰²⁴¹.

---

²³³ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 130. ISBN 9781787382206.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Počet volebních obvodů byl snížen ze 176 na 103.

²³⁶ Do češtiny lze přeložit zřejmě nejlépe jako slučování.

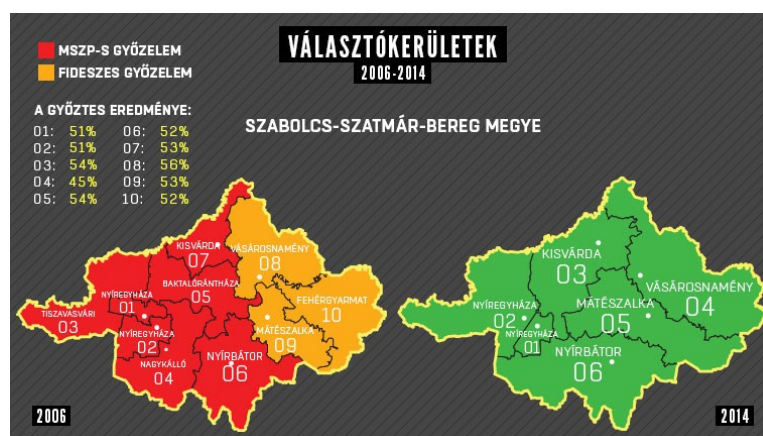
²³⁷ Do češtiny lze přeložit zřejmě nejlépe jako rozdělování.

²³⁸ WINES, Michael. What Is Gerrymandering? And Why Did the Supreme Court Rule on It? [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/06/27/us/what-is-gerrymandering.html>.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ In-Depth Analysis of the The New Electoral Law in Hungary POLITICAL CAPITAL. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z inhttp://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/PC_ElectoralSystem_120106.pdf.

S ohledem na redukci počtu členů Parlamentu z 386 na 199 bylo logické, že současně dojde k zmenšení počtu mandátů rozdělovaných v jednomandátových volebních obvodech, tj. k zmenšení počtu volebních obvodů a s tím souvisejícímu překreslení hranic jednotlivých obvodů. Strana Fidesz však, jak již bylo uvedeno výše, toto překreslení zneužila k tomu, aby vytvořila volební mapu, která bude maximalizovat její zisky. Župa *Szabolcs-Szatmár-Bereg* tak byla za tímto účelem překreslena následovně.

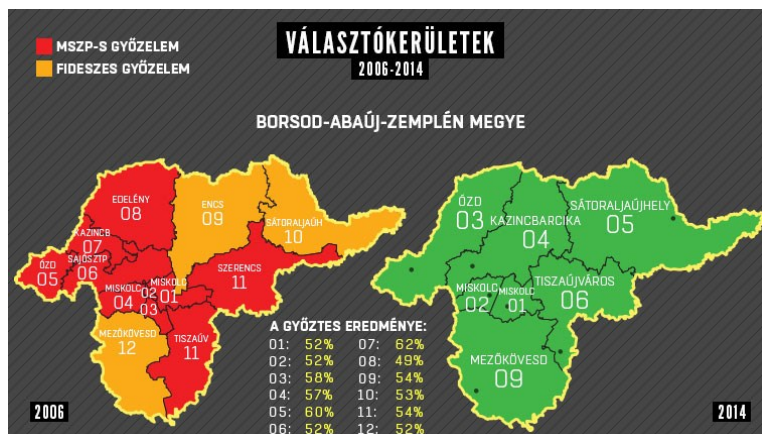
Obrázek 5 - překreslení volebních obvodů v župě Szabolcs – Szatmár – Bereg²⁴²

Na mapě můžeme vidět, že původních deset jednomandátových obvodů bylo překresleno na šest, přičemž zde strana využila tzv. *packing*, tj. koncentrovala voliče Maďarské socialistické strany do tří volebních obvodů a vytvořila tak šest volebních obvodů, kdy ve třech převažují výrazně voliči strany Fidesz a ve zbývajících třech pak voliči Maďarské socialistické strany.

Naproti tomu v župě *Borsod-Abaúj-Zemplén* byl využit tzv. *cracking* a strana Fidesz se překreslením hranic pokusila rozdělit voliče Maďarské socialistické strany do té míry, aby ve všech nově vytvořených obvodech mohla zvítězit. Původních dvanáct jednomandátových volebních obvodů, tak bylo překresleno na devět následovně.

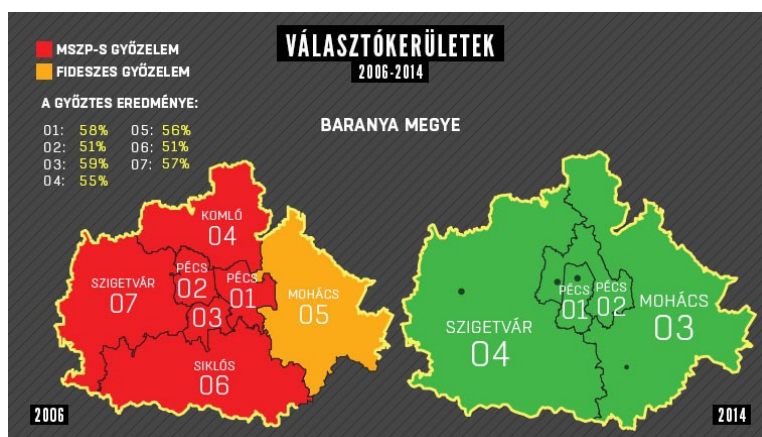
²⁴¹ LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's New Strongman*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 129. ISBN 9781787382206.

²⁴² HERCZEG, Márk. A Fidesz tíz legnagyobb térképrajzolás bravúrja. [online]. [cit. 6. listopadu 2019] Dostupné z: <https://444.hu/2014/03/10/a-tiz-legelszabottabb-valasztokerulet/>.

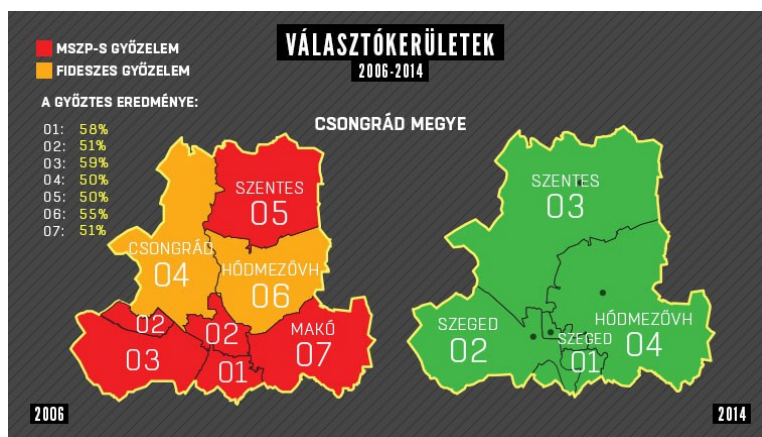

Obrázek 6 - překreslení volebních obvodů v župě Borsod – Abaúj – Zemplén²⁴³

Metoda *crackingu* pak byla využita například i v župě *Baranya* či v župě *Csongrád* následovně.

Obrázek 7 - překreslení volebních obvodů v župě Baranya²⁴⁴

Obrázek 8 - překreslení volebních obvodů v župě Csongrád²⁴⁵

²⁴³ Tamtéž.

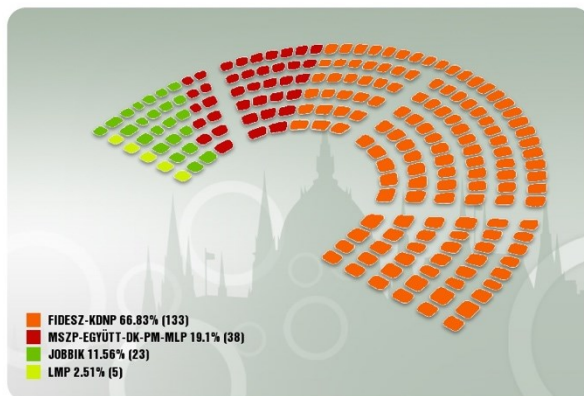
²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

S ohledem na výsledky dalších parlamentních voleb v roce 2014 lze konstatovat, že reforma volebního systému splnila z pohledu vládnoucí strany Fidesz svůj účel, kdy, přestože strana Fidesz získala oproti parlamentním volbám v roce 2010 v jednomandátových obvodech o cca 570 tisíc hlasů méně²⁴⁶, tak přesto dokázala v těchto získat 96 mandátů z celkového počtu 106 mandátů, tj. 90 %, a to přesto, že získala „pouze“ cca 45 % odevzdaných hlasů. Společně s poměrnou složkou získala strana Fidesz v parlamentních volbách v roce 2014 celkem 133 mandátů, tj. 66,83 %²⁴⁷ a udržela si tak těsně 2/3 parlamentní většinu²⁴⁸.

Obrázek 9 - Výsledky parlamentních voleb v roce 2014 v jednomandátových obvodech²⁴⁹

Obrázek 10 - Složení Parlamentu po parlamentních volbách v roce 2014²⁵⁰

Obdobným výsledkem pak dopadly též parlamentní volby v roce 2018, ve kterých opět vyhrála strana Fidesz, a ve kterých opět získala 2/3 parlamentní většinu, a to *in concreto* v podobě

²⁴⁶ Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/l22_e.html.

²⁴⁷ Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/l50_e.html.

²⁴⁸ V roce 2016 stran Fidesz 2/3 parlamentní většinu ztratila v důsledku doplňovacích voleb, ve kterých uspěl opoziční kandidát.

²⁴⁹ Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/oevker_e.html.

²⁵⁰ Tamtéž.

134 mandátů²⁵¹, tj. 67,3 % z celkového počtu mandátů, a to při zisku 48,53 %²⁵² odevzdaných hlasů. Volební systém tak strana Fidesz ve svůj prospěch zdeformovala do té míry, že podle politických analytiků by se současným nastavením volebního systému vyhrála všechny parlamentní volby, které se v Maďarsku za posledních 26 let uskutečnily²⁵³.

Vedle výše uvedených změn je potřeba upozornit ještě na jednu skutečnost, která významně křiví politické hrací pole v Maďarsku ve prospěch vládnoucí strany Fidesz, a to regulaci předvolební kampaně v přímo v rámci Ústavy, a to *in concreto* prostřednictvím čtvrtého dodatku nové Ústavy, který byl přijat v roce 2012. Předvolební kampaň byla v důsledku tohoto dodatku omezena toliko na vysílání ve státní televizi, státním rozhlasu, celostátní tištěná média a billboardy ve veřejném prostoru, které byly a jsou z velké části vlastněny podnikateli napojenými na Viktora Orbána a stranu Fidesz²⁵⁴. Mimo výše uvedené platformy bylo zakázáno volební kampaň uskutečňovat, a to tak, že na internetu a na komerčních televizích nebylo kampaň realizovat v období padesáti dnů před volbami. V důsledku tlaku mezinárodního společenství byla tato regulace částečně rozvolněna a prostřednictvím pátého dodatku nové Ústavy ze srpna roku 2013 bylo umožněno mimo státem vlastněných médií předvolební kampaň realizovat též v komerčních médiích, ale pouze za předpokladu, že tato vysílají bezplatně a dávají stejný prostor kandidátům všech stran.

---

²⁵¹ Fondation Robert Schuman. *Viktory Orbán easily sweeps to victory for the third time running in the Hungarian elections*. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeo/oeo-1765-en.pdf>.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Freedom in the world (Hungary 2013) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/hungary>.

6 CHARAKTER MAĎARSKÉHO REŽIMU PO ROCE 2010 VE SVĚTLE TEORIE HYBRIDNÍCH REŽIMŮ

„Pokud lze občany pomocí stále znovu vytvářených krizí udržovat v nejistotě, umožňuje to řídit a směřovat jejich emoce.“²⁵⁵

Viktor Orbán v červnu roku 2018 po dalším vítězství, již třetím v řadě, v parlamentních volbách prohlásil, že zatímco vítězstvím ve volbách v roce 2010 se mu dostalo mandátu vybudovat v Maďarsku nový ekonomicky úspěšný systém postavený na novém ústavním řádu mající pevné základy v národních a křesťanských hodnotách, a po vítězství v roce 2014 mandátu tento nově vytvořený systém konsolidovat, tak tímto vítězstvím získává mandát k vytvoření nové epochy²⁵⁶, která je něčím hlubším a historicky významnějším než „pouhý“ politický systém. Nové epochy odrážející zvláštní a charakteristický druh kulturní reality, mající nádech duchovního řádu, determinované kulturními trendy, kolektivní vírou a společenskými zvyky, do níž bude politický systém vybudovaný v uplynulých osmi letech pevně zasazen²⁵⁷. Vybudování nového politického systému, jeho konsolidace a vytvoření je pak prizmatem Viktora Orbána úkolem mu svěřeným maďarským národem, který mu v parlamentních volbách v roce 2010, 2014 a 2018 vyslovil 2/3 podporu. Jak však bylo demonstrováno v předchozí kapitole, tak Viktor Orbán a strana Fidesz 2/3 podporou maďarského národa zcela jistě nedisponují. Naopak lze konstatovat, že jejich podpora není 2/3 jednak ve smyslu národa jako celku (cca 25 %²⁵⁸) a jednak ani ve smyslu odevzdaných hlasů (cca 45 %²⁵⁹). Tato Orbánova rétorika je značně manipulativní a jejím účelem je vyvolat dojem většinové podpory maďarského národa vůči Orbánovým změnám, způsobu vedení státu, a současně pak vyvolat v opozici pocit nemožnosti jakékoliv změny minulých, současných a současně též i budoucích událostí.

Viktor Orbán v červnu roku 2014 zřejmě ve svém na západě nejznámějším projevu hovořil o tom, že stát nemusí být nutně liberální, a to že není liberální nutně neznamená, že je nedemokratický. Naopak, opuštění liberálních principů a metod organizace společnosti může jít

---

²⁵⁵ SNYDER, Timothy. *Cesta ke nesvobodě*. Praha: Prostor, 2019. ISBN 978-80-7260-421-0.

²⁵⁶ Projev Viktora Orbána ze dne 28. června 2018. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-29th-balvanyos-summer-open-university-and-student-camp>.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Pakliže budeme vycházet z počtu odevzdaných mandátů v jednomandátových obvodech v roce 2014 a 2018 a celkového počtu obyvatel Maďarska (9,7 milionu).

²⁵⁹ Viz předchozí kapitola.

ruku v ruce se zachováním demokratického charakteru státu²⁶⁰. Ačkoliv to Viktor Orbán v tomto projevu ještě explicitně neuvádí, tak touto svou konstrukcí vytváří režim, který rozpojuje dva prvky, a jak se v poslední dekádě ukázalo, tak komplementární prvky, tj. prvek liberalismu a prvek demokracie, a rozbíjí tím liberálně-demokratický charakter režimu, který byl dominantním společenským uspořádáním od rozpadu Sovětského svazu a pádu komunistických režimů. S ohledem na skutečnosti uvedené v kapitole věnující se problematice teorie hybridních režimů lze dát Viktor Orbánovi za pravdu v tom, že z metodologického hlediska skutečně nemusí být režim nutně a výhradně liberální, abychom ho mohli charakterizovat jako demokratický. Naopak, prvek demokracie a liberalismu skutečně lze rozpojit a vytvořit jinou kategorii režimu, který ačkoliv nebude liberální, bude demokratický. Současně však je potřeba v tomto kontextu upozornit na skutečnost, že ačkoliv z metodologického pohledu toto možné je, tak je potřeba vnímat reálnou politickou situaci. Je to z důvodu, že Maďarsko je dnes součástí Evropské unie, tj. společenství, jehož hodnoty, zakotvené nejen v primárním právu Evropské unie, mají liberálně-demokratický charakter, a Maďarsko jako její člen se svým vstupem zavázalo tyto hodnoty respektovat a dodržovat. Vytvoření neliberálně demokratického státu tak zcela jistě možné je, ale ne v rámci Evropské unie.

Viktor Orbán, v posledních letech již dokonce explicitně, označuje Maďarsko za neliberální demokracii, která se jeho prizmatem rovná tzv. křesťanské demokracii, jež na rozdíl od liberální demokracie není založena na multikulturalismu a je inherentně neliberální²⁶¹. Je však Maďarsko skutečně neliberální demokracií? A pakliže je odpověď negativní a Maďarsko neliberální demokracií není, tak jaký má v současnosti charakter? Lze ho vůbec stále považovat za demokracii, nebo již minimální definici demokracie nespĺňuje? To jsou otázky, na které je nyní potřeba se zaměřit.

Při charakterizaci současného maďarského režimu, jak již bylo nastíněno ve třetí kapitole, v obecné rovině přichází v úvahu v zásadě tři kategorie, tj. (1) kategorie demokracie, (2) kategorie autoritářství a (3) kategorie tzv. hybridních režimů. Tyto obecné kategorie byly ve třetí kapitole specifikovány a došlo ke zkonstruování konkrétních kategorií režimů, ze kterých bude nyní vycházeno, tj. kategorie (1) liberální demokracie představují režim, který splňuje minimální definici demokracie, ale jsou v něm nad rámec těchto minimálních náležitostí ústavně garantovaná politická a občanská práva, držitelé moci vládnou v rámci ústavních limitů a respektují hodnoty, na kterých je liberálně-demokratický režim postaven, (2) neliberální

---

²⁶⁰ Projev Viktora Orbána ze dne 26. června 2018. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp>.

²⁶¹ Tamtéž.

demokracie představující režim, který splňuje definici demokracie, ale absentují v něm atributy, které z demokracie dělají liberální demokracii (3) nedemokratického liberalismu představující režim, který nebude splňovat minimální definici demokracie, ale jsou v něm garantována občanská a určitá politická práva a (4) plného autoritářství představující režim, v němž absentují soutěživé vícestranické volby, absentuje garance politických a občanských práv, je narušeno politické hrací pole a právní systém je pokřiven a ze strany držitelů moci dochází k překračování ústavních limitů, které jsou toliko formálními a držitele moci materiálně nezavazují.

Základním předpokladem pro úspěšnou charakterizaci současného maďarského režimu je zodpovězení otázky, zda tento lze označit za demokratický, protože to stanoví, zda se budeme při jeho charakterizaci pohybovat na úrovni kategorií liberální demokracie a neliberální demokracie, nebo na úrovni kategorií nedemokratického liberalismu a plného autoritářství. Jak již bylo uvedeno ve třetí kapitole, tak pakliže chceme provést úspěšnou charakterizaci režimu typu, jakým je dnes Maďarsko či Polsko, tak nemůžeme vycházet toliko z minimální definice demokracie v podobě minimalistické definice demokracie Josepha A. Schumpetera, ačkoliv nám poskytne základ, ze kterého bude vycházeno, a to z důvodu, že nám pro tyto účely neposkytne účinné nástroje pro distinkci mezi režimy typu Maďarsko či Polsko na straně jedné a režimu typu Francie, Německa, či Spojeného království na straně druhé, kdy nás její logika nutí všechny tyto režimy koncentrovat pod jednu střechu. Naopak musíme vyjít z minimální definice demokracie v podobě tzv. rozšířeného procedurálního minima, kdy k minimalistické definici Josepha A. Schumpetera, tj. definici demokracie pro kterou je dostačující toliko existence soutěživých vícestranných voleb, bude přidán atribut jejich spravedlnosti, a to jednak ve smyslu pojetí voleb prizmatem Andrease Schedlera, které prostřednictvím sedmi základních podmínek, tj. (1) závazné udělení moci prostřednictvím, (2) svobodná konstrukce alternativ, ze kterých si občané ve volbách vybírají, (3) svobodná volba preferencí, (4) univerzální volební právo (nikomu není ať už přímo nebo nepřímo odepřeno využít své pasivní volební právo), (5) tajné hlasovací právo, aby i ti, kteří mají v rámci společnosti minoritní názor nebyli ze strany většiny vystaveni nějaké formě tlaku, (6) integrita voleb zajištěná nezávislými volebními komisemi, které svou činnost vykonávají profesionálně a (7) nezvratnost výsledku voleb, a to s ohledem na skutečnost, že volby, které končí bez důsledků, nejsou demokratické, naplňují slib efektivní demokratické volby²⁶², a jednak ve smyslu pravidel politické soutěže prizmatem Stevena Levitskyho a Lucana Wayne, dle kterých politické hrací lze označit za rovné pouze za předpokladu, že všichni aktéři mají v zásadě rovný přístup ke zdrojům, k médiím a právu. Abychom se tedy při charakterizaci současného

---

²⁶²SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>.

maďarského režimu mohli pohybovat na úrovni kategorií liberální demokracie a neliberální demokracie, tak musí být u daného režimu splněny všechny výše uvedené podmínky.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že nám vyvstalo deset podmínek, které je potřeba naplnit, aby bylo možné daný režim, v tomto konkrétním případě režim maďarský, označit za demokratický, tj. *in concreto* (1) existence soutěživých opakujících se voleb, (2) rovný přístup ke zdrojům, médiím a právu, (3) rovná šance na vítězstvích ve volbách ve smyslu nastavení pravidel hry, (4) volby jako závazné udělení moci, (5) svobodná konstrukce alternativ, ze kterých si občané ve volbách vybírají, (6) svobodná volba preferencí, (7) univerzální volební právo (nikomu není ať už přímo nebo nepřímě odepřeno využít své pasivní volební právo), (8) tajné volební právo, (9) integrita voleb a (10) nezvratnost výsledku voleb.

V návaznosti na pátou a šestou kapitolu, ve kterých bylo pojednáno jednak o změnách Ústavy, respektive celého ústavního systému, po roce 2010, a to se zaměřením na (1) oblast justice, (2) postavení a nezávislost Ústavního soud, (3) mediální oblast a nezávislost médií jako takových, (4) neziskové organizace, akademickou sféru její autonomii, a jednak s tím související problematika volebního systému, lze konstatovat, že maďarský nespĺňuje hned několik z výše uvedených podmínek, a proto ho nelze označit za demokratický, aniž bychom se nevyhnuly pasti elektoralismu a pasti konstitucionalismu. Z výše uvedeného výčtu definičních atributů demokracie současný maďarský režim bez výhrady splňuje pouze čtyři, a to podmínku č. 1, tj. existenci soutěživých opakujících se voleb, kdy tyto jsou konány pravidelně každé čtyři roky²⁶³, podmínku č. 4, tj. existenci voleb jako závazného udělení moci, podmínku č. 8., tj. tajného hlasovacího práva, podmínku č. 9, tj. integritu voleb, přestože vzbuzuje přinejmenším pochybnost skutečnost, že Národní volební komise je obsazena lidmi dosazenými stranou Fidesz, a podmínku č. 10, tj. nezvratnost výsledku voleb.

S výhradou by se pak dalo akceptovat naplnění podmínky č. 5, tj. svobodné konstrukce alternativ, ze kterých si občané ve volbách vybírají, a podmínky č. 6, tj. svobodné volby preferencí. Z formálního hlediska by bylo možné akceptovat naplnění podmínky č. 5, a to z důvodu, že Ústava ani *cardinal law* možnosti aktivního volebního práva nijak zásadně neomezují, kdy s přijetím nové Ústavy a reformou volebního systému došlo dokonce k uvolnění podmínek, za kterých lze aktivní volební právo uplatnit. Nelze ho však akceptovat z materiálního hlediska, kdy k uvolnění podmínek pro možnost uplatnění aktivního hlasovacího práva bylo stranou Fidesz přikročeno s ohledem na předpoklad, že již tak fragmentované levicové opozici vyvstanou v důsledku uvolnění podmínek na levé straně spektra další vyzyvatelé, kteří fragmentaci levicové

---

²⁶³ Parlamentní volby se za vlády strany Fidesz řádně uskutečnily v roce 2014 i 2018.

opozici ještě umocní, a pro tu tak bude ještě těžší vládnoucí stranu Fidesz s konsolidovaným voličským táborem, porazit. Stejně tak by z formálního hlediska bylo možné akceptovat naplnění podmínky č. 6, a to z důvodu, že volič si může ve volbách vybrat z různých kandidátů v jednomandátových obvodech či ze stranických kandidátek v rámci „národního vícemandátového obvodu“. Nelze tak však učinit z materiálního hlediska, protože nelze považovat za svobodnou volbu takovou volbu, která je učiněna v atmosféře strachu a pocitu ohrožení identity, kterou vládní strana Fidesz vytvořila prostřednictvím politiky věčnosti zejména v souvislosti s tzv. migrační krizí, kdy kolem migrantů a George Sorose a vše s ním souvisejícím vytvořila za státní prostředky obraz ohrožující maďarský národ; na obrázcích níže jsou vyobrazeny billboardy zaplacené maďarskou vládou a umístěné do maďarských ulic před parlamentními volbami v roce 2018.

Obrázek 11 - antiimigrační billboard v rámci vládní kampaně před parlamentními volbami v roce 2018²⁶⁴

Obrázek 12 - vládní billboard namířený proti George Sorosovi²⁶⁵

²⁶⁴ HUMANS RIGHTS WATCH. Hungary. Events of 2018 – Part of the EU Chapter. *Human Rights Watch* [online]. Dostupné z <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/hungary>.

Zatímco splnění podmínky č. 5 a podmínky č. 6, by se dalo s výhradou akceptovat, tak za nesplněné lze označit podmínku č. 2, tj. rovný přístup ke zdrojům, médiím a právu, podmínku č. 3, tj. rovnou šanci na vítězstvích ve volbách ve smyslu nastavení pravidel hry a podmínku č. 7, tj. univerzální volební právo (nikomu není at' už přímo nebo nepřímo odepřeno využít své pasivní volební právo).

Pakliže začneme u podmínky, která byla uvedena ve výčtu jako poslední, tj. podmínky č. 7, tak Ústava sice univerzální volební právo formálně garantuje v článku 2 odst. 1, když stanovuje následující: „*Parlament je volen univerzálním volebním právem v přímém a tajném hlasování ve volbách, které garantují svobodné vyjádření vůle občanů.*“²⁶⁶, ale materiálně je toto omezeno, a to jednak tím, že volební právo je upřeno osobám s omezenou svéprávností, a jednak tím, že zatímco tzv. rezidenti mají dva hlasy, tj. hlasují jak v rámci jednomandátových obvodů, tak v „národním vícemandátovém obvodu“, tak tzv. nerezidenti hlasují pouze v rámci „národního vícemandátového obvodu“ a mají pouze jeden hlas. Současně pak lze zmínit i to, že pro nerezidenty v některých státech je možnost hlasovat snadnější než pro nerezidenty v jiných státech, ve kterých strana Fidesz mezi nerezidenty nemá tak vysokou podporu. Nerezidenti totiž nemohou hlasovat distančně, ale musí se fyzicky dostavit na k tomu určená místa, kterými jsou zpravidla prostory ambasad. Nerovnost tak lze v rámci pasivního volebního práva nalézt jednak na úrovni rezident vs. nerezident, jednak na úrovni rezident vs. rezident a jednak nerezident vs. nerezident.

Jako nejproblematictější se v kontextu maďarských voleb jeví nenaplnění podmínek vycházejících z atributu rovného politického hracího pole, tj. podmínky č. 2 v podobě rovného přístupu ke zdrojům, médiím a právu, a podmínky č. 3 v podobě rovné šance všech aktérů na vítězstvích ve volbách ve smyslu nastavení pravidel hry. S ohledem na skutečnost, že jsou obě tyto podmínky porušeny, tak v maďarském kontextu musíme hovořit o nerovném politickém hrací poli, které neposkytuje všem aktérům rovné hrací podmínky. Volební systém byl prostřednictvím reformy prosazené stranou Fidesz zdeformován do té míry, že jednak pakliže by se podle něj konaly všechny volby za uplynulých 26 let, tak by strana Fidesz všechny vyhrála, a jednak s ohledem na to, že, aby opoziční strany mohly stranu Fidesz porazit, tak by musely získat o 300.000 hlasů víc než strana Fidesz. To vše, jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, v důsledku změny volebního systému, jeho posunu směrem ve prospěch většinové složky, změny logiky propadu hlasů z většinové složky do složky poměrné, účelovému překreslení volebních obvodů a rozšíření volebního práva i na tzv. nerezidenty. Volební systém je tedy v současné podobě

---

²⁶⁵ RADIO FREE EUROPE, RADIO LIBERTY. Soros's Open Society „To Close Budapest Office, Leave Hungary“. *Radio Free Europe, Radio Liberty* [online]. cit. 30. listopadu 2019]. Dostupné z <https://www.rferl.org/a/soros-hungary-berlin-open-society-closing-office-budapest/29180332.html>.

²⁶⁶ Maďarská Ústava.

nastaven tak, aby maximalizoval volební zisky strany Fidesz, minimalizoval zisky opozičních stran a prosté parlamentní většiny měnil v 2/3 parlamentní většiny. V situaci, kdy vítězství opozice je v zásadě vyloučené, a ta na něj může dosáhnout pouze shodou náhod nebo při vyvinutí výrazně vyššího úsilí než vládní strana Fidesz, nelze hovořit o volbách, které by byly spravedlivé a zajišťovaly režimu demokratický charakter. Nad rámec toho lze uvést, že maďarské prostředí je narušeno i ve smyslu podmínky č. 2, kdy státní média jsou plně ovládána lidmi dosazenými stranou Fidesz, prostor v nich, ačkoliv by tento měl být vyvážený, pro tento účel ostatně byla zřízena „nezávislá“ Mediální rada, je poskytován převážně zástupcům vládní strany Fidesz, soukromá média v důsledku přijaté legislativy jsou dnes již výhradně ve vlastnictví oligarchů napojených na Viktora Orbána a celou vládní stranu Fidesz, a volební kampaň je omezena převážně na státem vlastněná média. Pro volební kampaň vládní strana pak krom státem vlastněných médií využívá též státní prostředky, což lze demonstrovat na volební kampani před parlamentními volbami v roce 2018, kdy po Maďarsku rozmístila antiimigrační billboardy a billboardy proti George Sorosovi. Podmínka č. 2 pak byla narušena i přístupem k právu, kdy napříč soudní soustavou byly umístěny osoby loajální straně Fidesz, a to přes vedoucí pozice jednotlivých soudů, přes Národní soudní kancelář až po Ústavní soud, jakožto padlého strážce maďarského ústavního pořádku.

Pakliže uskutečníme krátký myšlenkový experiment a budeme při tomto vycházet z premisy, že maďarský režim demokratický je, a položíme si otázku, zda je tento režim liberálně-demokratický, tak musíme zkoumat, zda tento splňuje „nadstavbový“ atribut v podobě ústavně garantovaných politických a občanských práv, a toho, že držitelé moci vládou v rámci ústavních limitů a respektují hodnoty, na kterých je liberálně-demokratický režim postaven. V rámci tohoto myšlenkového experimentu pak musíme dojít k závěru, že ani tento atribut by v případě maďarského režimu naplněn nebyl, a to z důvodu, že Viktor Orbán a jeho strana Fidesz, nerespektovaly a nerespektují hodnoty, na kterých je liberálně-demokratický režim postaven. Naopak, Viktor Orbán a stran Fidesz usilují nejen o proměnu maďarského politického systému, ale též maďarské společnosti jako celku. Po vybudování nového politického systému v letech 2010 až 2014, jeho konsolidaci v letech 2014 až 2018, oznámil Viktor Orbán zahájení vybudování nové epochy, do které bude nově vybudovaný politický systém zasazen; základy společnosti by v rámci nové epochy již neměly být položeny na liberálních principech a hodnotách, nýbrž na národních a křesťanských hodnotách. Současně pak lze konstatovat, že Viktor Orbán a strana Fidesz nevládli a nevládnou v rámci ústavních limitů, a to s ohledem na skutečnost, že tyto změnilo za tím účelem, aby mohli maďarský liberálně-demokratický režim transformovat do

režimu neliberálně-demokratického²⁶⁷; narušili tak princip dělby moci a odstranily nebo narušily pojistky zakotvené v Ústavě, které dělbu moci a liberálně-demokratický režim měly chránit.

S ohledem na skutečnost, že se v rámci maďarského režimu konají soutěživé vícestranické volby a Ústavou jsou formálně i materiálně garantovány politická a občanská práva, existuje jistá forma právního státu a státní instituce nejsou toliko formální fasádou, tak v případě maďarského režimu můžeme vyloučit kategorii plného autoritářství. Poslední zbývající kategorií je nedemokratický liberalismu představující režim, který nespĺňuje minimální definici demokracie, ale jsou v něm garantována občanská a určitá politická práva, a do této kategorie je nutno maďarský režim zařadit, a to, přestože to je právě liberalismus, vůči kterému se Viktor Orbán a jeho strana Fidesz vymezují a proti kterému bojují. Tento boj je však jednak čistě účelový a jednak vyplývá z nepochopení samotného institutu. V tomto kontextu je potřeba znovu připomenout, co pod liberální složkou liberální demokracie chápe Yascha Mounk, pro kterého jsou to *instituce zajišťující efektivní ochranu právního státu a zaručují individuální práva*²⁶⁸, obecně pak lze též zjednodušeně říct svobodu jednotlivce jako takovou. Materiálně totiž toto nejsou hodnoty, proti kterým Viktor Orbán bojuje. Maďarský režim garantuje občanská i politická práva a chrání nejen je, ale obecně svobodu jednotlivce, v rámci právního státu, který je sice částečně narušen, ale nikoliv do té míry, abychom ho mohli označit toliko za formální. Ačkoliv organizace *Freedom House* v tomto roce snížila poprvé v historii hodnocení Maďarska z „free“ na „partly free“, tak přesto lze uzavřít, že je v Maďarsku svoboda jednotlivce chráněna a politická a občanská práva jsou v něm garantována²⁶⁹.

7 ZÁVĚR

Zatímco život společnosti před rokem 1989 byl v rámci států východního bloku jakýmsi životem ve stínu, tak život po roce 1989 se stal životem v iluzi. Tu vytvořily západní elity v atmosféře bezbřehého triumfalismu 90. let vzplanuvši v rámci euforie kolem liberální demokracie z vítězství liberálně-demokratického vidění světa nad tím komunistickým. Život ve stínu a v život v iluzi, ačkoliv každý v rámci jiných podmínek, je z hlediska vnímání světa, v zásadě totožný, a to z důvodu, že jak ve stínu, tak v iluzi nelze vidět reálný stav věcí. Iluze dokonalosti liberální demokracie a nevyhnutelnosti pokroku vybudované prostřednictvím politiky

---

²⁶⁷ To, že se ve skutečnosti o neliberálně-demokratický režim nejedná, bylo nastíněno již výše.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Hungary (Aggregate Freedom Score) od Freedom House. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/hungary>.

nevyhnutelnosti se však, jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, v poslední dekádě začaly rozplývat a vzdušné zámky touto politikou vybudované bortit.

Zlomovým momentem z tohoto hlediska byla světová hospodářská krize vypuknuvší v roce 2008. Čím déle si západní elity ponechávaly růžové brýle nasazené politikou nevyhnutelnosti, tím více se prohlubovala propast mezi nimi a běžnými občany, na které měla hospodářská krize přímé dopady. Byli to právě běžní občané, kdo hospodářskou krizi vnímali nejintenzivněji z hlediska zásahu do běžného každodenního života. Neschopnost politických elit dopady krize rychle a efektivně řešit si pak tito promítli též do liberálně-demokratických institucí a začali hledat alternativy, které rychlé a efektivní řešení krize nabízely. S ohledem na skutečnost, že se tato řešení ukázala velmi často nerealizovatelná, tak tyto elity následně využívaly tzv. jižanskou strategii, kdy populaci, či její části, vštěpovaly přesvědčení, že je jejich identita v ohrožení a kolem voleb vytvářely atmosféru toho, že se jedná o referendum o existenci společnosti²⁷⁰.

Takový byl i případ Maďarska, ve kterém světová hospodářská krize a události s ní spojené vynesly k moci Viktora Orbána a jeho stranu Fidesz. Vítězství ve volbách v roce 2010 bylo vítězstvím ve svobodných, soutěživých a spravedlivých volbách uskutečnivších se sice podle částečně disproporčního volebního systému, ale systému, ve kterém měly všechny strany víceméně stejnou šanci na vítězství a jehož logikou bylo zabránit nadměrné fragmentaci Parlamentu a zajistit sestavení stabilních vlád, tj. logika v zásadě ospravedlnitelná a relevantní. Rok 2010 byl z hlediska maďarského vývoje zlomem, za kterým již není Maďarsko, jak ho známe v období po pádu komunistického režimu. Dominantní vítězství v podobě zisku více než 2/3 všech mandátů umožnilo Viktoru Orbánovi a straně Fidesz zcela proměnit nejen politický systém jako celek, ale též usilovat o proměnu společnosti jako takové. Politický systém byl nejen zcela proměněn, ale bylo dosaženo toho, že jakákoliv jeho změna v následujících letech je prakticky nemožná.

Základem nového politického systému se stala nová Ústavy a na jejím základě přijaté *cardinal laws*, v důsledku, kterých byla zcela narušena dělba moci ve státě, tak jak byla do Ústavy zabudována po pádu komunistického režimu, a tak jak je standardem ve všech liberálně-demokratických režimech. Po vybudování nového politického systému v letech 2010 až 2014, jeho konsolidaci v letech 2014 až 2018, oznámil Viktor Orbán zahájení budování nové epochy, do které bude nově vybudovaný politický systém zasazen; základy společnosti by v rámci nové epochy již neměly být položeny na liberálních principech a hodnotách, nýbrž na hodnotách

---

²⁷⁰ SNYDER, Timothy. *Cesta ke nesvobodě*. Praha: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7260-421-0.

národních a křesťanských. Současně pak lze konstatovat, že Viktor Orbán a strana Fidesz nevládli a nevládnou v rámci ústavních limitů, a to s ohledem na skutečnost, že tyto změnili za tím účelem, aby mohli maďarský liberálně-demokratický režim transformovat do režimu neliberálně-demokratického²⁷¹. Narušili tak princip dělby moci a odstranili nebo narušili pojistky zakotvené v Ústavě, které dělbu moci a liberálně-demokratický režim měli chránit.

Jako zásadní se v tomto kontextu jeví zejména proměna volebního systému, který byl prostřednictvím reformy prosazené stranou Fidesz zdeformován do té míry, že jednak pakliže by se podle něj konaly všechny parlamentní volby za uplynulých 26 let, tak by strana Fidesz všechny vyhrála, a jednak s ohledem na skutečnost, že, aby opoziční strany mohly stranu Fidesz porazit, tak by musely získat o 300.000 hlasů víc než strana Fidesz²⁷². To vše v důsledku změny volebního systému, jeho posunu směrem ve prospěch většinové složky, změny logiky propadu hlasů z většinové složky do složky poměrné, účelovému překreslení volebních obvodů a rozšíření volebního práva i na tzv. nerezidenty. Volební systém je tedy v současné podobě nastaven tak, aby maximalizoval volební zisky strany Fidesz, minimalizoval zisky opozičních stran a prosté parlamentní většiny měnil v 2/3 parlamentní většiny. V situaci, kdy vítězství opozice je v zásadě vyloučené, a ta na něj může dosáhnout pouze shodou náhod nebo při vyvinutí výrazně vyššího úsilí než vládní strana Fidesz, nelze hovořit o volbách, které by byly spravedlivé a zajišťovaly režimu demokratický charakter. Timothy Snyder v tomto kontextu uvádí následující: „*Demokracie hynou tehdy, když lidé přestanou věřit v relevanci voleb. To podstatné není, zda se volby vůbec konají, nýbrž zda jsou svobodné a spravedlivé. Pokud ano, nastoluje demokracie určité vnímání času, totiž očekávání budoucnosti, které uklidňuje přítomnost.*“²⁷³.

Klíčovou otázkou ve světle výše uvedených okolností, které byla pozornost blíže věnována v kapitole č. 7, je otázka charakteru současného maďarského režimu. V tomto kontextu je pro charakterizaci tohoto zcela zásadní určení toho, zda se v případě současného maďarského režimu jedná o režim demokratický. S ohledem na skutečnosti uvedené v rámci této práce, tj. zejména absenci podmínky rovného politického hracího pole, které je nezbytným demokratickým atributem, musí být odpověď na tuto otázku negativní. Při takovém závěru již nelze v případě maďarského režimu hovořit o kategorii neliberální demokracie, která je nejen v rámci akademického, ale též společenského diskurzu, skloňována v maďarském kontextu nejčastěji, nýbrž o kategoriích inherentně nedemokratických. S ohledem na skutečnost, že se v rámci maďarského režimu konají soutěživé vícestranické volby a Ústavou jsou formálně i materiálně

---

²⁷¹ To, že se ve skutečnosti o neliberálně-demokratický režim nejedná, bylo nastíněno již výše.

²⁷² LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's*. Londýn: C. Hurst & Co. (Publisher) Ltd., 2017. Str. 129. ISBN 978-1849048699.

²⁷³ SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Paseka, 2018. Str. 245. ISBN 978-80-7260-421-0.

garantovány politická a občanská práva, existuje jistá forma právního státu a státní instituce nejsou toliko formální fasádou, tak v případě maďarského režimu můžeme vyloučit kategorii plného autoritářství, tak jak byla vymezena ve 3. kapitole. Poslední zbývající kategorií je nedemokratický liberalismus představující režim, který nesplňuje minimální definici demokracie, ale jsou v něm garantována občanská a určitá politická práva, a do této kategorie je nutno maďarský režim zařadit. Je tomu tak navzdory tomu, že to je právě liberalismus, vůči kterému se Viktor Orbán a jeho strana Fidesz vymezují a proti kterému bojují.

Seznam použité literatury

Monografie

- DAHL, Robert. *Dilemmas of pluralist Democracy: autonomy vs. control*. New Have: Yale University Press, 1982. ISBN 0-300-02543-2.
- HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.
- HUNTINGTON, Samuel P. *Třetí vlna: demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-156-7.
- LENDVAI, Paul. *Orbán: Europe's*. Londýn: C. Hurst & Co. (Publisher) Ltd., 2017. ISBN 978-1849048699.
- LENDVAI, Paul. *Hungary Between Democracy and Authoritarianism*. Londýn: C. Hurst. & Co. (Publisher) Ltd., 2012. ISBN 978-1849041966.
- LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. *Competitive Authoritarianism, Hybrid regimes after Cold War*. New York: Cambridge University Press. 2010. ISBN 978-9-521-70915.
- LEVITSKY, Steven, ZIBLATT, Daniel. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor, 2018. ISBN 978-80-7260-394-7.
- MOUNK, Yascha. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit*. Praha: PROSTOR, 2019. ISBN 978-80-7260-420.
- SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-048-3.
- SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7260-421-0.
- SNYDER, Timothy. *ON TYRANNY. Twenty Lessons from the Twentieth Century*. London: The Bodley Head, 2017. ISBN 9781847924889.
- SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-044-6.
- ZAKARIA, Fared. *Budoucnost svobody*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2037-6

Články v časopisech

- BÁNKUTI, Miklós, HALMAI, Gábor, SCHEPPELE, Kim Lane. Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution. *Journal of Democracy*, vol. 23 no. 3, 2012, p. 138-146
Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/480981>.
- DIAMOND, Larry. Democracy Demotion: How the Freedom Agenda Fell Apart. *Foreign Affairs* [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/democracy-demotion>.
- DIAMOND, Larry. Facing Up to the Democratic Recession. *Journal of democracy*, vol. 26 no. 1, 2015, p. 141-155 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.
- DRAHOKOUPIL, Štěpán. *Mezi demokracií a autoritářstvím. Typologie hybridních režimů s důrazem na koncept kompetitivního autoritářství*. Praha: Univerzita Karlova, 2011. ID práce 96143.
- FUKUYAMA, Francis. The End of History (?). *The National Interest*: 1989.
- HUNTINGTON, Samuel P. After Twenty Years: The Future of the Third Wave. *Journal of Democracy*, vol. 8 no. 4, 1997, p. 3-12. Dostupný z <https://muse.jhu.edu/article/16846>
- KRASTEVA, Ivan. Eastern Europe's Illiberal Revolution: The Long Road to Democratic Decline. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2018-04-16/eastern-europes-illiberal-revolution> .
- KARSTEV, Ivan. New Threats to Freedom: Democracy's „Doubles“. *Journal of Democracy*, vol. 17 no. 2, 2006, p. 52-62. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/196959>.
- LENDVAI, Paul. The Transformer. *Foreign Affairs*. [online]. 2019, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2019-08-12/transformerorder>.
- LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Election Without Democracy: The Rise of Competitive Authoritarianism. *Journal of democracy*, vol. 13, no. 2, 2002, p. 51-65. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/17196>.
- LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. Democracy's Past and Future: Why Democracy Needs a Level Playing Field. *Journal of Democracy*: Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/370483>.

- LEVITSKY, Steven, WAY, Lucan. The Myth of Democratic Recession. *Journal of Democracy*, vol. 26 no. 1, 2015, p. 45-58. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/565638>.
- MLEJNEK, Josef. Brzda, plyn, nebo deformátor? Maďarský smíšený volební systém a jeho dvacetileté působení na tvar maďarské politiky. *Acta Politologica*, vol. 1, no. 1, s. 1-28. Dostupné z: https://acpo.fsv.cuni.cz/ACPOENG-14-version1-Mlejnek_01_01.pdf.
- MOUNK, Yascha. The Undemocratic Dillema. *Journal of Democracy*, vol. 29 no. 2, 2018, p. 98-112. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/690079>.
- NYE, Joseph S., Jr. What New World Order. *Foreign Affairs*. [online]. 1992, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1992-03-01/what-new-world-order>.
- PLATTNER, Marc. F. Illiberal Democracy and the Struggle on the Right. *Journal of democracy*, vol. 30 no. 1, 2019, p-5-19 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/713718>.
- SCHEDLER, Andreas. Elections Without Democracy: The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, vol. 13 no. 2, 2002, p. 36-50 [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/17201>.
- SCHMITTER, Philippe C., KARL, Terry Lynn. What Democracy Is... and Is Not. *Journal of Democracy*, vol. 2, no. 3, 1991, p. 75-88. Dostupné z <https://muse.jhu.edu/article/225590>. Str. 81.
- ZAKARIA, Fareed. The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*. [online]. 1997, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>.

Legislativní předpisy

- Act n. XXXIV pf 1989 on Election of Members of Parliament.
- Maďarská Ústava z roku 1949.
- Maďarská Ústava z roku 2011.

Politické projevy

- Projev Viktora Orbán ze dne 26. července 2014. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp> .
- Projev Viktora Orbána ze dne 26. června 2018. Dostupný z: <https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-25th-balvanyos-summer-free-university-and-student-camp>.

Ostatní

- Courts of Hungary. Hungarian judicial system [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://birosag.hu/en/hungarian-judicial-system>.
- DRAHOKOUPIL, Štěpán. Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a typologie. *Academia*. Dostupné z: https://www.academia.edu/6461430/Labyrintem_hybridn%C3%ADch_re%C5%BEim%C5%AF_p%C5%99%C3%ADstupy_kategorie_a_typologie_Through_the_Labyrinth_of_the_Hybrid_Regimes_Approaches_Categories_and_Typologies_2014.
- Election Watch Hungary (The International Republic Insitute). [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.iri.org/sites/default/files/Hungary%20Post-Election%20Watch,%20April%202010%20Parliamentary%20Elections.pdf>.
- Freedom in the world (Hungary 2012) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/hungary>.
- Freedom in the world (Hungary 2013) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/hungary>.
- Freedom in the world (Hungary 2014) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/hungary>.
- Freedom in the World 2019 od Freedom House. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/map>.
- Fondation Robert Schuman. *Viktory Orban easily sweeps to victory for the third time running in the Hungarian elections*. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oec/oec-1765-en.pdf>.

- HELLER, Ágnes. What Happened to Hungary (?). *The New York Times*. [online]. 2018, [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/09/16/opinion/politics/what-happened-to-hungary.html>.
- HERCZEG, Márk. A Fidesz tíz legnagyobb térképrajzolás bravúrja. [online]. [cit. 6. listopadu 2019] Dostupné z: <https://444.hu/2014/03/10/a-tiz-legelszabottabb-valasztokerulet/>
- HUMANS RIGHTS WATCH. Hungary. Events of 2018 – Part of the EU Chapter. *Human Rights Watch* [online]. Dostupné z <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/hungary>.
- Hungary (Aggregate Freedom Score) od Freedom House. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/hungary>.
- HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Maďarský premiér se přiznal ke lži o stavu ekonomiky. [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-19322320-madarsky-premier-se-priznal-ke-lzi-o-stavu-ekonomiky>.
- Global Trends i Governance, 1800-2018 (Polity IV) [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <http://www.systemicpeace.org/CTfigures/CTfig15.htm>.
- In-Depth Analysis of the The New Electoral Law in Hungary POLITICAL CAPITAL. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z inhttp://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/PC_ElectoralSystem_120106.pdf.
- PATRICILO, Claudia. Hungary`s Anti-Soros Campaign Cost 100 Million Euros. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/hungarys-anti-soros-campaign-cost-100-million-euros/>.
- The Orange Files. *Media Services and Support Trust Fund*. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://theorangefiles.hu/media-services-and-support-trust-fund-mtva/>.
- RADIO FREE EUROPE, RADIO LIBERTY. Soros`s Open Society „To Close Budapest Office, Leave Hungary“. *Radio Free Europe, Radio Liberty* [online]. cit. 30. listopadu 2019]. Dostupné z <https://www.rferl.org/a/soros-hungary-berlin-open-society-closing-office-budapest/29180332.html>.
- RUPNIK, Jacques. *Národovecký populismus u moci. Štěpí se znovu Evropa na Východ a Západ* (?) [online]. c2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné Z: <https://denikn.cz/204763/rupnik-evropska-unie-je-pro-stredni-evropu-posledni-pojistkou-pred-vlastnimi-demony/?ref=list>.

- SCHACKOW, Nathan. Hungary's Changing Electoral System: Reform or Repression Inside the European Union. *ResearchGate*. Str. 3-5. Dostupný z: https://www.researchgate.net/publication/260183189_Hungary's_Changing_Electoral_System_Reform_or_Repression_Inside_the_European_Union.
- Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin1/en/tvker.htm>.
- Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/l22.htm#Total%20mandates%20of%20parties%20and%20independent%20candidates>.
- Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/l50.htm>.
- Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin2/en/oevker.htm>.
- Statistika Národní volební komise k 2. kolu parlamentních voleb v roce 2010. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://static.valasztas.hu//dyn/pv10/outroot/vdin1/en/tvker.htm>.
- Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/oevker_e.html.
- Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/l22_e.html.
- Statistika Národní volební komise k parlamentním volbám v roce 2014. [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/l50_e.html.
- WINES, Michael. What Is Gerrymandering? And Why Did the Supreme Court Rule on It? [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/06/27/us/what-is-gerrymandering.html>.

- Zpráva *Office for Democratic Institutions and Human Rights* [online]. [cit. 6. listopadu 2019]. Dostupné z <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/16212?download=true>.
- Zpráva Evropská komise prostřednictvím práva z 20. června 2011 [online]. [cit. 6. 11. 2019]. Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)016-e).